

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΤΜΗΜΑΤΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ, ΣΛΑΒΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ

ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

**ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΙΣ
ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ**

Μεταπτυχιακή Διπλωματική Εργασία

***«Το εξελισσόμενο ρωσοουκρανικό φαινόμενο ως πρόκληση για
τους κανόνες, αρχές και πολιτικές της Ομάδας των Οργανισμών
της Παγκόσμιας Τράπεζας»***

ΤΟΥ

ΚΩΝ/ΝΟΥ ΝΙΚΟΛΑΚΗ

Επιβλέπων Καθηγητής: Ιωάννης Τζιώρας

Δεκέμβριος 2022

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

«Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτήν την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάσθηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου».

A handwritten signature in blue ink, consisting of a large, stylized loop followed by a horizontal stroke.

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

Ευχαριστώ μέσα από την καρδιά μου,

τον επιβλέπων καθηγητή κ. Τζιώνα Ιωάννη για την αμέριστη βοήθεια και καθοδήγηση κατά την εκπόνηση της παρούσας εργασίας,

τη γυναίκα μου για τη δική της πολύτιμη βοήθεια και στήριξη όλα αυτά τα χρόνια και

τους καθηγητές του συγκεκριμένου μεταπτυχιακού προγράμματος για τις πολύτιμες γνώσεις που μου προσέφεραν.

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

Θέλω να αφιερώσω τη παρούσα διπλωματική στα δυο όμορφα
αγγελουδάκια που μου έχει χαρίσει ο Θεός, το Ζαχαρία και τον
Αντωνάκη.

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η οικονομία της Ρωσίας παρότι στην αρχή έδειχνε σημάδια πτώσης λόγω των σκληρών κυρώσεων των Δυτικών, τώρα δείχνει να αντιστέκεται σθεναρά. Το ρούβλι μπορεί αρχικά να έπεσε έως και 40% σε ιστορικό χαμηλό, παρασύροντας μαζί και τις μετοχές των κυριότερων Ρωσικών επιχειρήσεων που είναι εισηγμένες στο χρηματιστήριο του Λονδίνου, αλλά ανέκαμψε πανηγυρικά. Η κεντρική τράπεζα της Ρωσίας αντέδρασε φυσιολογικά στην βραχεία κατάρρευση διπλασιάζοντας τα επιτόκια αλλά και σε αγορά χρυσού. Όμως η εκτόξευση στις τιμές του αργού πετρελαίου και του φυσικού αερίου «απογείωσαν» τα κέρδη από τις πωλήσεις σε ενέργεια όπου το Bloomberg Economics υπολογίζει ότι η Ρωσία θα έχει έσοδα 321 δισεκατομμυρίων δολαρίων από την πώληση ενέργειας φέτος, ποσοστό το οποίο είναι αυξημένο κατά πάνω από 33% σε σχέση με το 2021.

Βέβαια υπήρξαν στιγμές πανικού εντός της Ρωσίας αφού οι πολίτες της έσπευσαν στα ATM για να αποσύρουν μετρητά, σκηνές που θύμιζαν capital controls της Ελλάδας το 2015. Η επιβολή κυρώσεων σε βασικούς ρωσικούς θεσμούς και τράπεζες αλλά και η εφαρμογή περιοριστικών μέτρων στους «εμπνευστές της εισβολής» όπως χαρακτήρισαν από την ΕΕ, το Ρώσο Πρόεδρο Βλαντιμίρ Πούτιν και τον υπουργό Εξωτερικών Σεργκέι Λαβρόφ, επέκτεινε την κρίση πέραν της ενεργειακής. Για τους τελευταίους, δεν ήταν μόνο το πάγωμα των περιουσιακών στοιχείων που επιβλήθηκαν στον Ρώσο πρόεδρο και υπουργό Εξωτερικών, αλλά και περιοριστικά μέτρα στα μέλη του Συμβουλίου Εθνικής Ασφάλειας της Ρωσικής Ομοσπονδίας καθώς και στα υπόλοιπα μέλη της ρωσικής Κρατικής Δούμας. Επιπλέον αποφασίστηκαν επιπλέον μέτρα επιβολής κυρώσεων και στη Λευκορωσία λόγω της διευκόλυνσης που παρέχει στην Ρωσική Ομοσπονδία να διεξάγει και να επιχειρεί από τα εδάφη της κατά της Ουκρανίας.

Συγκυριακά, τα γεγονότα αυτά συνέπεσαν μετά από τον απόηχο της κρίσης που προκάλεσε η πανδημία και που η υψηλός περίμενε χρονικά την στιγμή αυτή επιτέλους να επιστρέψει στην κανονικότητα. Ο ρόλος που καλείται να αναλάβει η Παγκόσμια Τράπεζα είναι καθοριστικός όπως ήταν και στα χρόνια του κορονοϊού. Χρειάζεται σχεδιασμός και υλοποίηση δέσμης μέτρων που καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα σε οικονομικό και τεχνικό επίπεδο στις αναπτυσσόμενες χώρες αλλά και για να αποφευχθεί μια επερχόμενη επισιτιστική και ενεργειακή κρίση στις αναπτυσσόμενες. Είναι αναγκαίο περισσότερο από κάθε άλλη φορά, η ανάπτυξη μιας νέας στρατηγικής που θα εστιάζει στην αντιμετώπιση κρίσεων και την προώθηση της κοινής ευημερίας με βιώσιμο τρόπο.

Στόχος αυτής της εργασίας είναι να παραθέσει τους κανόνες της Παγκόσμιας Τράπεζας, και πως αυτοί δύνανται να αντιμετωπίσουν την επερχόμενη κρίση λόγω της εισβολής της Ρωσικής Ομοσπονδίας στην Ουκρανία.

Λέξεις- κλειδιά : Παγκόσμια Τράπεζα, στασιμοπληθωρισμός, επισιτιστική κρίση, ενεργειακή κρίση, έλλειψη πρώτων υλών βιομηχανίας.

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ABSTRACT

Russia's economy, although initially showing signs of decline due to harsh Western sanctions, now appears to be holding back strongly. The ruble may have initially fallen as much as 40% to a record low, dragging down the shares of Russia's major London-listed companies, but it has bounced back. Russia's central bank reacted naturally to the brief collapse by doubling interest rates and buying gold. But a surge in crude oil and natural gas prices have boosted profits from energy sales, with Bloomberg Economics estimating that Russia will earn \$321 billion from energy sales this year, up more than 33% compared to 2021.

Of course, there were moments of panic inside Russia after its citizens rushed to ATMs to withdraw cash, scenes reminiscent of Greece's capital controls in 2015. The imposition of sanctions on key Russian institutions and banks and the application of restrictive measures to the "instigators of the invasion" as characterized by the EU, Russian President Vladimir Putin and Foreign Minister Sergei Lavrov, extended the crisis beyond energy. For the latter, it was not only the freezing of assets imposed on the Russian president and foreign minister, but also restrictive measures to the members of the National Security Council of the Russian Federation as well as to the other members of the Russian State Duma. In addition, additional sanctions measures were also decided on Belarus due to the facility it provides to the Russian Federation to conduct and operate from its territory, against Ukraine.

Coincidentally, these events coincided after the aftermath of the crisis caused by the pandemic and for which the world was waiting for this moment to finally return to normality. The role that the World Bank is called upon to play is decisive, as it was during the years of the coronavirus. It is necessary to plan and implement a package of measures that cover a wide spectrum at an economic and technical level in developed countries but also to avoid an upcoming food and energy crisis in developing countries but also to avoid an upcoming food and energy crisis in developing countries. It is necessary more than ever, to develop a new strategy that will focus on dealing with crises and promoting common prosperity in a sustainable way.

The aim of this paper is to list the rules of the World Bank, and how they can deal with the upcoming crisis due to the invasion of the Russian Federation in Ukraine.

Keywords: World Bank, stagflation, food crisis, energy crisis, lack of industrial raw materials.

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
Κεφάλαιο 1 ^ο : Διεθνείς Οργανισμοί.....	5
1. Εισαγωγή.....	5
1.1 ΔΝΤ.....	5
1.2 Όμιλος Παγκόσμιας Τράπεζας.....	6
1.2.1 Διεθνής Εταιρεία Χρηματοδότησης.....	7
1.2.2 Διεθνής Οργανισμός Οικονομικής Ανάπτυξης.....	7
1.2.3 Οργανισμός Εγγυήσεων Πολυμερών Επενδύσεων.....	7
1.3 ΟΟΣΑ.....	7
Κεφάλαιο 2 ^ο : Συμφωνία Δασμών & Εμπορίου.....	9
2. Εισαγωγή.....	9
2.1 Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου.....	9
2.2 ΠΟΕ.....	9
2.2.1 Γενικό Συμβούλιο.....	10
2.2.2 Σώμα Διευθέτησης Διαφορών.....	10
2.2.3 Σώμα Αναθεώρησης.....	10
Κεφάλαιο 3 ^ο : Η Ρωσική εισβολή.....	13
3. Εισαγωγή.....	13
3.1 Ιστορική αναδρομή.....	14
3.2 Η Αντίδραση της Διεθνούς Κοινότητας.....	21
3.3 Οι κυρώσεις.....	25
Κεφάλαιο 4 ^ο : Ο απόηχος και οι επιπτώσεις της εισβολής στην παγκόσμια οικονομία.....	29
4. Εισαγωγή.....	29
4.1 Υφεσιακοί Παράγοντες.....	29

4.2	Το πρόβλημα στις αναπτυσσόμενες χώρες	32
4.3	Στασιμοπληθωρισμός	33
4.4	Παγκόσμιο Χρέος.....	36
4.5	Επισιτιστική κρίση.....	36
4.6	Ενεργειακή κρίση	40
4.7	Ενεργειακή εξάρτηση Γερμανίας-Ρωσίας.....	41
Κεφάλαιο 5 ^ο : Συμπεράσματα		45
5.	Εισαγωγή	45
5.1	Σενάρια έκβασης του πολέμου	45
5.2	Ενέργειες Παγκόσμιας Τράπεζας.....	48
5.3	Προτάσεις	49
5.4	Ενεργειακό πρόβλημα Ευρώπης.....	52
ΕΠΙΛΟΓΟΣ.....		55
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....		57

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΓΕΝΙΚΑ

Οι τριγμοί στην παγκόσμια οικονομία που έχει επιφέρει η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία και που συνεχίζει να υποφέρει από μια σειρά αποσταθεροποιητικών κραδασμών, είναι άνευ προηγουμένου. Οι επιπτώσεις στις αγορές εμπορευμάτων, τις αλυσίδες εφοδιασμού, τον πληθωρισμό, τις οικονομικές συνθήκες και το στραγγαλισμό της ΕΕ λόγω ενεργειακής ανεπάρκειας, έχουν επιταχύνει την επιβράδυνση της παγκόσμιας ανάπτυξης και μάλλον οδηγείται σε ύφεση. Ειδικότερα, ο πόλεμος στην Ουκρανία οδηγεί σε εκτίναξη των τιμών φυσικού αερίου με προμηθευτή κυρίως την Ρωσία που λόγω των κυρώσεων, τροφοδοτεί την Ευρώπη με το σταγονόμετρο. Η εισβολή οδήγησε επίσης σε αποκλεισμό σημαντικών γεωργικών προϊόντων όπως σιτάρι και ηλιέλαιο, γεγονός που επιδεινώνει την επισιτιστική ανασφάλεια και την ακραία φτώχεια σε πολλές αναδυόμενες αγορές και αναπτυσσόμενες οικονομίες.

Πολυάριθμοι κίνδυνοι θα μπορούσαν να εκτροχιάσουν περαιτέρω αυτό που είναι τώρα μια επισφαλής κατάσταση. Μεταξύ αυτών είναι, ειδικότερα, η πιθανότητα πεισματικά υψηλού παγκόσμιου πληθωρισμού που συνοδεύεται από υποτίμηση του ευρωπαϊκού νομίσματος έναντι του δολαρίου σε ιστορικά χαμηλά και τους δείκτες ανάπτυξης σε αρνητικό πρόσημο, που θυμίζει τον στασιμοπληθωρισμό της δεκαετίας του 1970. Αυτό έχει οδηγήσει την Κομισιόν σε απότομη σύσφιξη της νομισματικής πολιτικής στην ζώνη του Ευρώ για τον περιορισμό του πληθωρισμού με το κόστος δανεισμού να αυξάνεται κατακόρυφα λόγω ανησυχίας των παγκόσμιων αγορών και πιθανώς να καταλήξει σε χρηματοοικονομική πίεση σε ορισμένες αναδυόμενες αγορές και αναπτυσσόμενες οικονομίες. Απαιτείται μια ισχυρή και ευρεία πολιτική απάντηση από τους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής σε αυτές τις οικονομίες και την παγκόσμια κοινότητα για την τόνωση της ανάπτυξης, την ενίσχυση των μακροοικονομικών πλαισίων, τη μείωση των οικονομικών τρωτών σημείων, την παροχή υποστήριξης σε ευάλωτες ομάδες πληθυσμού και όλα αυτά μετά από την όποια αποσταθεροποίηση προκάλεσε η πανδημία με πρωτόγνωρες επιπτώσεις και που ακόμη προσπαθεί να συνέλθει.

Ο Όμιλος της Παγκόσμιας Τράπεζας (WBG)¹, έχει ως τώρα επικεντρωθεί σε δράσεις που έχουν να κάνουν με τις παραδοσιακές ανάγκες των αναπτυσσομένων οικονομιών, το περιβάλλον παράλληλα με τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, την πανδημία και εμβολιαστικά προγράμματα και την βελτίωση της ποιότητας ζωής των ανθρώπων σε όλη την υφήλιο. Προς το παρόν έχει σταθεί μόνο σε αναφορές για το ουκρανικό ζήτημα και ίσως ένας παράγοντας που δεν μπορεί να επέμβει σήμερα είναι ότι η εισβολή συνεχίζεται και που μάλλον θα καταλήξει σε κατοχή.

ΣΚΟΠΟΣ

Στόχος της παρούσας διπλωματικής εργασίας είναι να παρατεθούν οι κινήσεις που γίνονται από τη Παγκόσμια Τράπεζα για την άμβλυση των

¹ World Bank Group

παγκόσμιων επιπτώσεων στο εξελισσόμενο ρωσο-ουκρανικό φαινόμενο και αν διακρίνονται κάποιες προσπάθειες για να βοηθήσει χώρες χαμηλού και μεσαίου εισοδήματος κατά κύριο λόγο. Ουσιαστικά, ο σκοπός της εργασίας είναι να αναφερθούν οι εφαρμογές των κανόνων της παγκόσμιας τράπεζας για να μπορέσει να αντιμετωπιστεί με τον καλύτερο δυνατό τρόπο αυτή η παγκόσμια έλλειψη βασικών αγαθών και η οικονομική μετέπειτα κρίση.

ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Το επιστημονικό ενδιαφέρον της εργασίας επικεντρώνεται στις αναφορές που δημοσιεύονται πάνω στο εξελισσόμενο ρωσο-ουκρανικό φαινόμενο από την Παγκόσμια Τράπεζα, καθώς και πώς επηρεάζονται οι δραστηριότητες που μέχρι πρότινος είχε επικεντρωθεί καθώς υπάρχουν μεγάλα προγράμματα που τρέχουν αυτή την στιγμή.

Η εργασία κινείται σε δύο άξονες: Ο πρώτος άξονας αφορά την Παγκόσμια Τράπεζα και τον τρόπο με τον οποίο λειτουργούσε από την αρχή της δημιουργίας της μέχρι το 2021 και ο δεύτερός άξονας αναφέρεται σε όλες αυτές τις αλλαγές που επήλθαν με την εισβολή.

Αναλυτικά στο πρώτο κεφάλαιο παρατίθενται οι Διεθνείς Οργανισμοί. Ο σκοπός του κεφαλαίου αυτού είναι να παρουσιάσει τη δομή, το ρόλο και τους στόχους των σπουδαιότερων διεθνών οικονομικών οργανισμών που είναι υπερεθνικού χαρακτήρα. Επίσης δίδονται κάποια στοιχεία για τη σημασία της ύπαρξης και της αποτελεσματικής λειτουργίας τους που εξηγούν την προσπάθεια που γίνεται για την επίτευξη και τη διατήρηση της οικονομικής, πολιτικής και κοινωνικής ομαλότητας στο διεθνές οικονομικό περιβάλλον. Η παρουσίαση αυτή θα συμπεριλάβει και τους λόγους που οδήγησαν τη διεθνή κοινότητα στην ίδρυση των οργανισμών αυτών.

Στο δεύτερο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι Διεθνείς οικονομικές συμφωνίες που είχαν ως αποτέλεσμα την δημιουργία των σημερινών οργανισμών. Στην ουσία είναι μία ιστορική συνέχεια των γεγονότων από το πρώτο κεφάλαιο και που χρονολογικά δείχνει πώς άρχισαν να δημιουργούνται οι σημερινοί διεθνείς οικονομικοί οργανισμοί.

Στο τρίτο κεφάλαιο αναλύεται το ιστορικό από την ίδρυση της Ουκρανίας μέχρι σήμερα όχι μόνο επιφανειακά αλλά αναφέρονται και όλες εκείνες οι πτυχές της κοινωνικής και οικονομικής ζωής, οι οποίες επηρεάστηκαν. Όπως φαίνεται και σε αυτό το κεφάλαιο, ο πόλεμος δεν έφερε μόνο ενεργειακή κρίση, αλλά ξύπνησε ιδέες και αρχές που είχαν σβηστεί μέσα από το πέρασμα των αιώνων. Ταυτόχρονα γίνεται και μία παράθεση των όσων ακολούθησαν της εισβολής όπως την αντίδραση της Διεθνούς κοινότητας με τις κυρώσεις.

Στο τέταρτο κεφάλαιο αναλύονται οι επιπτώσεις και ο αντίκτυπος της κρίσης που δημιούργησαν η εισβολή όπως η ύφεση, ο στασιμοπληθωρισμός, η επισιτιστική κρίση και τέλος η ενεργειακή. Παράλληλα αναφέρονται όλοι εκείνοι οι τρόποι, οι κανόνες και οι ρόλοι, μέσω των οποίων η Παγκόσμια Τράπεζα προσπαθεί να βοηθήσει σε αυτή τη γενικευμένη αναταραχή.

Τέλος στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζονται οι ενέργειες που έχουν γίνει μέχρι στιγμής από τον όμιλο της Τράπεζας και κάποια συμπεράσματα από αυτήν την εργασία. Επίσης παραθέτονται κάποιες προτάσεις με τους τρόπους με τους οποίους θα μπορούσε να συνεισφέρει ή να βοηθήσει η Παγκόσμια Τράπεζα σε μεγαλύτερο βαθμό από ότι έχει πράξει στην παρούσα χρονική στιγμή..

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

Κεφάλαιο 1^ο: Διεθνείς Οργανισμοί

1. Εισαγωγή

Οι διεθνοποιημένες αγορές όπως έχουν διαμορφωθεί σήμερα, στηρίζονται στην ενεργή συμμετοχή των επιχειρήσεων αλλά πρωτίστως στις εθνικές κυβερνήσεις. Αυτό γιατί οι κυβερνήσεις δεν περιορίζονται μόνο στην διεξαγωγή των εισαγωγών και εξαγωγών τους αλλά επηρεάζουν την λειτουργία τους θέτοντας τους νόμους και τους κανόνες που θα διέπουν τις εισροές και εκροές προϊόντων και κεφαλαίων προς και από τις χώρες τους. Ο ρόλος τους κατά κανόνα είναι προστατευτικού χαρακτήρα που στόχο έχει να ενισχύσει την εγχώρια παραγωγή και κατά προέκταση την εθνική οικονομία τους. Πολύ συχνά λοιπόν, υπάρχουν διαφωνίες μεταξύ των κυβερνήσεων σε θέματα που σχετίζονται με τη διεξαγωγή του διεθνούς εμπορίου αγαθών και υπηρεσιών, με τη διακίνηση κεφαλαίων καθώς και με τη διεθνή μεταφορά και την διασφάλιση της τεχνολογίας και των πνευματικών δικαιωμάτων. Οι επιπτώσεις στο παγκόσμιο εμπόριο των διαφωνιών αυτών παράγουν δυσμενή αποτελέσματα και είναι εύκολο να επεκταθούν ειδικά όταν μία κυβέρνηση ανήκει στις επανομαζόμενες υπερδυνάμεις.

Οι ανεπιθύμητες αυτές καταστάσεις με αναρίθμητα παραδείγματα μέχρι σήμερα, οδήγησε την Διεθνή Κοινότητα στην ύπαρξη οργανισμών ή μηχανισμών για την διευθέτηση τέτοιων διαφωνιών ώστε να εξασφαλίζεται η ομαλή λειτουργία των διεθνών αγορών. Ταυτόχρονα λόγω των οικονομικών ανισοτήτων μεταξύ των κρατών καθιστά υπαρκτή την ανάγκη για την δημιουργία υπερεθνικών και αμερόληπτων οργανισμών με σκοπό την παροχή βοήθειας των λιγότερο αναπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών. Με αυτό το τρόπο, οι διαπιστώσεις αυτές με το τέλος του δευτέρου παγκοσμίου πολέμου, οδήγησαν στη δημιουργία ενός σημαντικού αριθμού διεθνών οικονομικών οργανισμών με σημαντικότερο εξ' αυτών την Παγκόσμια Τράπεζα.

1.1 ΔΝΤ

Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ, International Monetary Fund -IMF), ιδρύθηκε το 1944 από τους αντιπροσώπους 44 χωρών, οι οποίοι συγκεντρώθηκαν στο Bretton Woods της πολιτείας του New Hampshire των ΗΠΑ. Η έδρα του ΔΝΤ βρίσκεται στην πρωτεύουσα των ΗΠΑ, τη Washington DC². Η επιδίωξη των ιδρυτικών μελών ήταν η δημιουργία ενός υπερεθνικού οργανισμού ο οποίος, όπως αναφέρεται στην ιδρυτική διακήρυξη του ΔΝΤ, θα:

- συμβάλλει στη διεθνή συνεργασία σε νομισματικά θέματα,
- εξυπηρετεί την επέκταση και ισόρροπη ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου,
- προωθεί τη σταθερότητα των συναλλαγματικών ισοτιμιών,
- κατοχυρώνει στην εγκαθίδρυση ενός συστήματος διεθνών πληρωμών,
- επιδιώκει την κατάργηση όλων των περιορισμών που εμποδίζουν την ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου, και

² Η Ουάσιγκτον DC (District of Columbia), επίσημα η Περιφέρεια της Κολούμπια, είναι η πρωτεύουσα και η ομοσπονδιακή περιφέρεια των Ηνωμένων Πολιτειών.

- προσπαθεί να διευκολύνει τις χώρες – μέλη να εξαλείψουν τις ανισοροπίες στο ισοζύγιο πληρωμών.

Στις αρχές του 2002 το ΔΝΤ είχε 183 χώρες-μέλη. Μέλος μπορεί να γίνει όποια χώρα είναι διατεθειμένη να δεχτεί τους κανονισμούς λειτουργίας του ΔΝΤ. Η βοήθεια που προσφέρει στα μέλη του ή και σε χώρες που δεν είναι μέλη, μπορεί να έχει είτε τη μορφή τεχνοκρατικών συμβουλών για τη βελτίωση της οικονομικής κατάστασης της χώρας είτε τη μορφή μεγάλων δανείων σε σκληρό νόμισμα με πολύ χαμηλά επιτόκια και ευνοϊκούς όρους αποπληρωμής. Ωστόσο, το ΔΝΤ είναι ευρέως γνωστό και για τα ιδιαίτερος σκληρά οικονομικά μέτρα που απαιτεί να εφαρμόσουν οι χώρες που χρηματοδοτεί. (ΧΑΤΖΗΔΗΜΗΤΡΙΟΥ 2003)

1.2 Όμιλος Παγκόσμιας Τράπεζας

Την ίδια χρονική στιγμή, οι αντιπρόσωποι των 44 χωρών στο Bretton Woods το 1944 εκτός από την ίδρυση του ΔΝΤ, προχώρησαν στην ίδρυση της Διεθνούς Τράπεζας για την Ανοικοδόμηση και την Ανάπτυξη (The International Bank for Reconstruction and Development — IBRD), η οποία στη χώρα μας είναι περισσότερο γνωστή ως «Διεθνής ή Παγκόσμια Τράπεζα». Στις αρχές της δεκαετίας του 1950, η διεθνής κοινότητα αποφάσισε να διευρύνει την αποστολή και τους στόχους της Διεθνούς Τράπεζας. Για το λόγο αυτό προχώρησε διαδοχικά στην ίδρυση τριών ακόμη υπερεθνικών οικονομικών οργανισμών:

- Τη Διεθνή Εταιρεία Χρηματοδότησης (International Finance Corporation - IFC),
- Το Διεθνή Οργανισμό Οικονομικής Ανάπτυξης (International Development Association - IDA),
- Τον Οργανισμό Εγγυήσεως Πολυμερών Επενδύσεων (Multilateral Investment Guarantee Agency - MIGA).

Οι τέσσερις αυτοί οικονομικοί οργανισμοί είναι σήμερα γνωστοί ως «Ο Όμιλος της Παγκόσμιας Τράπεζας (The World Bank Group)». Στα τέλη του 2001 ο Όμιλος της Παγκόσμιας Τράπεζας είχε 183 χώρες – μέλη.

Ο αρχικός στόχος της Παγκόσμιας τράπεζας ήταν η ανάκαμψη και χρηματοδοτική κάλυψη της Ευρώπης μετά το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου πολέμου. Ωστόσο αφού μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του 1950 ο στόχος είχε επιτευχθεί, ορίστηκε μια νέα αποστολή για την τράπεζα ως τον κύριο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα για την οικονομική ανάπτυξη των αναπτυσσόμενων κρατών. Τα χρήματα προκύπτουν από τις εισφορές των κρατών μελών αλλά και από τις δραστηριότητες της τράπεζας που μέχρι πρότινος είναι αρκετά προσοδοφόρα. Τα δάνεια της τράπεζας δίνονται σε εθνικές κυβερνήσεις, δημόσιους οργανισμούς με την εγγύηση της κυβέρνησης για αποπληρωμή τους. Λόγω του ότι η τράπεζα δάνειζε μόνο σε αξιόπιστες κυβερνήσεις και δημιουργείτο σοβαρό εμπόδιο για ασθενή οικονομικά κράτη, ξεπεράστηκε η δυσκολία αυτή με την δημιουργία δύο οργανισμών που θα παρουσιαστούν παρακάτω. (ΧΑΤΖΗΔΗΜΗΤΡΙΟΥ 2003)

1.2.1 Διεθνής Εταιρεία Χρηματοδότησης

Γνωστός και ως Διεθνής Οργανισμός Χρηματοδότησης (IFC), ιδρύθηκε το 1956 και έχει ως κύρια αποστολή την οικονομική ανάπτυξη αναπτυσσομένων χωρών με την στήριξη του ιδιωτικού τομέα της χώρας. Η IFC, σε αντίθεση με την παγκόσμια τράπεζα, δεν απαιτεί εγγύηση αποπληρωμής των δανείων από την κυβέρνηση του δανειζόμενου. Παρέχει επίσης υπηρεσίες συμβουλευτικού χαρακτήρα πάνω σε χρηματοοικονομικά, τεχνικά και νομικά ζητήματα στις επιχειρήσεις τις οποίες εποπτεύει. (ΧΑΤΖΗΔΗΜΗΤΡΙΟΥ 2003)

1.2.2 Διεθνής Οργανισμός Οικονομικής Ανάπτυξης

Ο Διεθνής Οργανισμός Οικονομικής Ανάπτυξης (International Development Association (IDA)), είναι το ίδρυμα της Παγκόσμιας Τράπεζας που βοηθά τις φτωχότερες χώρες του κόσμου. Ιδρύθηκε το 1960, παρέχει επιχορηγήσεις και δάνεια χαμηλού και χωρίς κόστος για τη χρηματοδότηση έργων και προγραμμάτων που τονώνουν την οικονομική ανάπτυξη, τη μείωση της φτώχειας και τη βελτίωση της ζωής των φτωχότερων ανθρώπων. Το IDA είναι σημαντικός χορηγός βοήθειας σε 76 από τις φτωχότερες χώρες του κόσμου, 39 από τις οποίες βρίσκονται στην Αφρική. Οι πόροι του IDA κάνουν τη διαφορά στις ζωές 1,6 δισεκατομμυρίων ανθρώπων στις επιλέξιμες χώρες του. Από την έναρξή του, το IDA έχει υποστηρίξει αναπτυξιακές δραστηριότητες σε 113 χώρες. Ο ετήσιος όγκος των δεσμεύσεων του IDA αυξάνεται σταθερά και ανήλθε κατά μέσο όρο στα 21 δισεκατομμύρια δολάρια τα τελευταία τρία χρόνια, με περίπου το 61 τοις εκατό αυτού του ποσού να πηγαίνει στην Αφρική. Οι όροι των δανείων σε αυτές τις χώρες είναι ιδιαίτερα ευνοϊκοί και ουσιαστικά ένα μέρος αυτών χαρίζεται ή αποπληρώνεται μικρό μέρος τους. (ΧΑΤΖΗΔΗΜΗΤΡΙΟΥ 2003)

1.2.3 Οργανισμός Εγγυήσεων Πολυμερών Επενδύσεων

Ο οργανισμός αυτός γνωστός και ως MIGA, με έτος ίδρυσης το 1988, έχει ως στόχο να ενθαρρύνει επιχειρήσεις να επενδύσουν τα κεφάλαια τους στις χώρες που οι οικονομίες τους αναπτύσσονται. Ο MIGA προσφέρει εγγυήσεις για τυχόν απώλειες των επιχειρήσεων που επενδύουν στις χώρες αυτές και οφείλονται σε εξωγενείς παράγοντες όπως εμπόλεμες συγκρούσεις, κοινωνικές αναταραχές κ.α. Ο οργανισμός εκτός των άλλων παρέχει οικονομοτεχνική εμπειρία και γνώση με σκοπό την βελτίωση του επενδυτικού κλίματος και σε μεγαλύτερη προσέλκυση επενδυτών υποψηφίων. (ΧΑΤΖΗΔΗΜΗΤΡΙΟΥ 2003)

1.3 ΟΟΣΑ

Ο Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ, Organization for Economic Cooperation and Development – OECD), ιδρύθηκε το 1960, αρχικά από 16 χώρες-μέλη κυρίως από Δυτική Ευρώπη. Σήμερα, αποτελείται από 38 μέλη που εκτείνονται σε όλο τον κόσμο, από τη Βόρεια και Νότια Αμερική έως την Ευρώπη και την Ασία-Ειρηνικό. Εκπροσωπούνται από πρεσβευτές στο Συμβούλιο του ΟΟΣΑ, το οποίο ορίζει και επιβλέπει το έργο, όπως ορίζεται στη Σύμβαση του ΟΟΣΑ. Ο οργανισμός έχει καθιερωθεί ως μια αξιόπιστη πηγή για τα χαρακτηριστικά των οικονομιών των μελών της, χωρίς να

μπορεί να παρέμβει. Εντούτοις οι οικονομικές εκθέσεις του από εμπειρογνώμονες όπου χρησιμοποιούν δεδομένα και αναλύουν τις αποφάσεις της πολιτικής, διαδραματίζουν βασικό ρόλο στις αξιολογήσεις των χωρών και χαίρουν ευρείας αποδοχής. Παράλληλα οι εκθέσεις του ΟΟΣΑ, επηρεάζουν σημαντικά τη δανειοληπτική ικανότητα των χωρών – μελών και συνεπώς το επιτόκιο με το οποίο δανείζονται από τις Διεθνείς Αγορές. Οι δημοσιεύσεις του οργανισμού έχει να κάνει με στοιχεία όπως ο πληθωρισμός, το κόστος εργασίας, τα επιτόκια, τους χρηματοοικονομικούς δείκτες, την εκπαίδευση κ.α.. (ΧΑΤΖΗΔΗΜΗΤΡΙΟΥ 2003)

Κεφάλαιο 2^ο: Συμφωνία Δασμών & Εμπορίου

2. Εισαγωγή

Το τέλος του 2ου Παγκόσμιου πολέμου σηματοδοτήθηκε από παγκόσμιες συνδιασκέψεις κρατών με σκοπό την καλύτερη λειτουργία των Διεθνών αγορών. Αποτέλεσμα των διασκέψεων αυτών ήταν μια σειρά από συμφωνίες με σκοπό την διευκόλυνση των Διεθνών συναλλαγών καθώς και στην καθιέρωση κοινών προτύπων του παγκόσμιου εμπορίου όπως θα δούμε παρακάτω.

2.1 Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου

Η GATT (General Agreement on Tariffs and Trade – GATT), είναι μία συμφωνία που υπογράφηκε το 1947 από 23 χώρες στην Havana της Κούβας. Σκοπός της ήταν η όσο το δυνατόν απελευθέρωση του Διεθνούς εμπορίου μεταξύ των χωρών αυτών. Το 1994 πριν την εξέλιξη του σε Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ), η GATT αριθμούσε 128 χώρες. Αυτό που παρείχε αυτή η συμφωνία ήταν το θεσμικό πλαίσιο μέσα από το οποίο διευθετούσαν τα κράτη τις προς επίλυση διαφωνίες σε θέματα εμπορίου. Επιπρόσθετα στο πλαίσιο της GATT γίνονταν συναντήσεις με στόχο την περαιτέρω φιλελευθεροποίηση του διεθνούς εμπορίου. Οι συναντήσεις αυτές είναι γνωστές ως «Γύροι (Rounds) της GATT». Συνολικά οκτώ τέτοιοι γύροι οργανώθηκαν με περισσότερο γνωστό τον τελευταίο, τον αποκαλούμενο Γύρο της Ουρουγουάης. Ο γύρος αυτός άρχισε στην Ουρουγουάη το 1986 και ολοκληρώθηκε με την τελευταία συνάντηση των χωρών – μελών στο Μαρόκο τον Απρίλιο του 1994. Αυτό γιατί καθορίστηκε η μετεξέλιξη της GATT σε ΠΟΕ. Γενικά η συνεισφορά της GATT ήταν σημαντική διότι βοήθησε στο να μειωθούν δραστικά οι δασμοί που επιβάλλονταν μεταξύ των κρατών-μελών καθώς και να επιλύουν γρήγορα τις διαφορές τους. Αυτό όμως που δεν κατάφερε ήταν στο να επιβάλλουν τα όργανά της ποινές στα κράτη-μέλη που δεν εφάρμοζαν τις αποφάσεις των γύρων. Πράγμα που δεν κληροδοτήθηκε στο διάδοχο ΠΟΕ. (ΧΑΤΖΗΔΗΜΗΤΡΙΟΥ 2003)

2.2 ΠΟΕ

Το 1994 λοιπόν, επιτεύχθηκε και υπογράφηκε στο Μαράκες του Μαρόκου, η συμφωνία για την ίδρυση του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (World Trade Organization – WTO). Η έδρα του Οργανισμού βρίσκεται στη Γενεύη. Η επίσημη έναρξη της λειτουργίας του έγινε τον Ιανουάριο του 1995. Τα μέλη του ΠΟΕ αποτελούσαν οι 80 από τις 128 χώρες – μέλη της GATT. Στις αρχές του 2002 οι χώρες – μέλη είχαν φθάσει τις 144 ενώ περίπου άλλες 30, συμπεριλαμβανομένης και της Ρωσίας, διαπραγματεύονταν την ένταξή τους στον ΠΟΕ. Σήμερα απαριθμεί 164 κράτη-μέλη.

Σε αντίθεση με την GATT, ο ΠΟΕ έχει νομική υπόσταση και διέπεται από νομικό καθεστώς όμοιο με αυτό του ΔΝΤ και της Παγκόσμιας Τράπεζας. Η δομή του είναι απλή και αποτελείται από το ανώτατο όργανο την Υπουργική Συνδιάσκεψη (Ministerial Conference), η οποία συνέρχεται τουλάχιστον μία φορά κάθε 2 χρόνια. Έπειτα ακολουθεί το Γενικό Συμβούλιο (General Council), το Σώμα Διευθέτησης Διαφορών (Dispute – Settlement Body) και το Σώμα Αναθεώρησης

των Πολιτικών Διεθνούς Εμπορίου (Trade Policy Review Body). Οι αρμοδιότητες της Υπουργικής Συνδιάσκεψης συμπεριλαμβάνουν την έγκριση των πολυμερών εμπορικών συμφωνιών (multilateral trade agreements), την ερμηνεία των όρων τους σε περίπτωση διαφωνιών καθώς και τη σύσταση εξειδικευμένων Επιτροπών (Committees), οι οποίες επιφορτίζονται με το έργο της μελέτης εξειδικευμένων οικονομικών και εμπορικών θεμάτων. (ΧΑΤΖΗΔΗΜΗΤΡΙΟΥ 2003)

2.2.1 Γενικό Συμβούλιο

Το Γενικό Συμβούλιο είναι ένα διαρκές όργανο που αποτελείται από αντιπροσώπους όλων των χωρών – μελών και έχει την αρμοδιότητα της ανάθεσης του συγκεκριμένου έργου των Επιτροπών. Το Γενικό Συμβούλιο έχει επίσης και την επίβλεψη της λειτουργίας τριών θεσμοθετημένων συμβουλίων: του Συμβουλίου για το Εμπόριο των Υπηρεσιών (Council on Trade for Services), του Συμβουλίου για το Εμπόριο Προϊόντων (Council for Trade in Goods) και του Συμβουλίου για Θέματα Δικαιωμάτων Πνευματικής Ιδιοκτησίας που σχετίζονται με το Διεθνές Εμπόριο (Council for Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights – TRIPS). (ΧΑΤΖΗΔΗΜΗΤΡΙΟΥ 2003)

2.2.2 Σώμα Διευθέτησης Διαφορών

Το Σώμα Διευθέτησης Διαφορών έχει την αρμοδιότητα της επίλυσης διακρατικών διαφορών σε θέματα διεθνούς εμπορίου που εμφανίζονται μεταξύ κάποιων χωρών – μελών. Οι χώρες που καταφεύγουν στον ΠΟΕ για τη διευθέτηση των διαφορών τους, είναι υποχρεωμένες να εφαρμόσουν τη συμβιβαστική λύση που επεξεργάζεται και προτείνει το Σώμα Διευθέτησης Διαφορών, το οποίο έχει και την αρμοδιότητα να επιβάλλει οικονομικές κυρώσεις στα μέλη που δεν πειθαρχούν στις προτάσεις του. Το Σώμα Διευθέτησης Διαφορών έχει επίσης την αρμοδιότητα να επιβλέπει την εφαρμογή των αποφάσεων του ΠΟΕ και, αν το θεωρεί αναγκαίο, να επιβάλλει οικονομικά μέτρα – ποινές στις χώρες – μέλη που δεν τις εφαρμόζουν. Στην ιστοσελίδα του ΠΟΕ στο διαδίκτυο είναι διαθέσιμη πολύ αναλυτικά η διαδικασία διευθέτησης διακρατικών διαφορών του οργανισμού καθώς και ένας κατάλογος διαφορών που είτε έχουν επιλυθεί είτε βρίσκονται στη διαδικασία διευθέτησης. (ΧΑΤΖΗΔΗΜΗΤΡΙΟΥ 2003)

2.2.3 Σώμα Αναθεώρησης

Το Σώμα Αναθεώρησης των Πολιτικών Διεθνούς Εμπορίου είναι επιφορτισμένο με τη μελέτη των πολιτικών διεθνούς εμπορίου των χωρών – μελών και υποβάλλει προτάσεις για μεταβολές ή προσθήκες στις πολιτικές αυτές. Τέλος, η οργανωτική δομή του ΠΟΕ συμπληρώνεται από τη Γραμματεία (Secretariat) της οποίας ηγείται ο Γενικός Διευθυντής (Director – General) του ΠΟΕ. Η Γραμματεία παρέχει τη γραμματειακή και τεχνική υποστήριξη που απαιτείται για την ομαλή λειτουργία του οργανισμού. Είναι επίσης επιφορτισμένη και με την οργάνωση των συναντήσεων και συνδιασκέψεων που γίνονται σε τακτά χρονικά διαστήματα στα πλαίσια της λειτουργίας του ΠΟΕ.

Σε αυτό το σημείο κρίνεται απαραίτητο να επισημανθεί ότι οι αποφάσεις του ΠΟΕ λαμβάνονται ομόφωνα επί το πλείστον και σε άλλες περιπτώσεις απαιτείται

η πλειοψηφία των δύο τρίτων του συνόλου των ψήφων. Με αυτό το τρόπο τα κράτη –μέλη δεσμεύονται να τις εφαρμόσουν. Επομένως η εθελοντική συμμετοχή στον οργανισμό σημαίνει και την συμμόρφωση στα θεσμικά μέτρα που επηρεάζουν την διεξαγωγή των διεθνών συναλλαγών όπως αυτά έχουν ορισθεί από τον ΠΟΕ.

Γενικά ο ΠΟΕ έχει ως αποστολή την επίτευξη των στόχων της GATT καθώς και την εφαρμογή των αποφάσεων του Γύρου της Ουρουγουάης. Παράλληλα συνεισφέρει στο να ελαχιστοποιηθούν τα εμπόδια και οι φραγμοί στις άμεσες ξένες επενδύσεις καθώς και η προστασία των πνευματικών δικαιωμάτων στο διεθνή οικονομικό χώρο, ειδικά στις νέες τεχνολογίες και των προϊόντων της πληροφορικής. Γίνεται φανερό ότι η λειτουργία των διεθνών οργανισμών ενισχύει την σταθερότητα των διεθνών αγορών. Με αυτό τον τρόπο μειώνονται οι επιχειρηματικοί κίνδυνοι με ευνοϊκές συνέπειες για τις διεθνείς δραστηριότητες των επιχειρήσεων, τις πωλήσεις τους και τα κέρδη τους.

Η δραστηριότητα των οργανισμών αυτών δεν εξασφαλίζει μόνο την ομαλή λειτουργία των διεθνών αγορών, αλλά στηρίζουν και την ανάπτυξη στις αναπτυσσόμενες χώρες. Δεν είναι μόνο δηλαδή ρυθμιστικός ή κανονιστικός ο ρόλος τους αλλά και αναπτυξιακός. Αυτό συμβαίνει είτε με την χρηματοδότηση μεγάλων αναπτυξιακών έργων είτε με την διευκόλυνση της προσπάθειας εγχώριων ή ξένων επιχειρήσεων ώστε να εκμεταλλευθούν νέες ευκαιρίες που παρουσιάζονται. Με αυτή την πρακτική προκύπτουν οφέλη για τις επιχειρήσεις και για τους εργαζομένους σε αυτές και ταυτόχρονα συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη των εμπλεκόμενων χωρών. Η υλοποίηση τέτοιων αναπτυξιακών έργων επιδρά ευνοϊκά και για τις χώρες στις οποίες έχουν έδρα οι επιχειρήσεις που αναλαμβάνουν να τα απορροφήσουν. Τα οφέλη για τις επιχειρήσεις αλλά και για την παγκόσμια οικονομία είναι πολλαπλά από την λειτουργία των οργανισμών και συνεχώς βελτιώνουν το διεθνές κλίμα για νέες ευκαιρίες και προοπτικές καθώς και αύξηση της απασχόλησης. (ΧΑΤΖΗΔΗΜΗΤΡΙΟΥ 2003)

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

Κεφάλαιο 3^ο: Η Ρωσική εισβολή

3. Εισαγωγή

Η εμπόλεμη σύγκρουση μεταξύ Ρωσίας και Ουκρανίας αποτελεί ουσιαστικά την κορύφωση μιας συνεχιζόμενης διαμάχης με προηγούμενο, την προσάρτηση της Κριμαίας στη Ρωσία, το 2014. Ξεκίνησε στις αρχές του έτους, συγκεκριμένα στις 24 Φεβρουαρίου, έπειτα από εντολή του Προέδρου της Ρωσικής Ομοσπονδίας Βλαντιμίρ Πούτιν στα ρωσικά στρατεύματα να κινηθούν εντός της επικράτειας της Ουκρανίας. Ο Πούτιν την ονομάζει ειδική στρατιωτική επιχείρηση και την δικαιολογεί λέγοντας ότι η Ρωσία ανταποκρίθηκε στις εκκλήσεις των δύο ηγετών των ρωσόφωνων περιοχών, του Ντονέτσκ και του Λουχάνσκ, για βοήθεια. Ισχυρίζεται επίσης ότι υπερασπίζεται τους ρωσόφωνους πληθυσμούς που επί δεκαετίες υφίστανται διωγμούς και γενοκτονία από το Κίεβο και ότι θα λογοδοτήσουν ενώπιον της Δικαιοσύνης για τα εγκλήματα που διέπραξαν εναντίον τους, χαρακτηρίζοντάς τους νεοναζί. Η εισβολή είχε ως αποτέλεσμα να εκτοπίσει σχεδόν 7 εκατομμύρια ανθρώπους, τη μεγαλύτερη προσφυγική κρίση από την εποχή του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου και παράλληλα προκάλεσε παγκόσμια επισιτιστική κρίση και ελλείψεις σε τρόφιμα και βασικά αγαθά.

Πηγή: (Institute for the Study of War 2022)

Λίγες μέρες πριν την εισβολή, συγκεκριμένα στις 21 Φεβρουαρίου, η Ρωσία αναγνώρισε επίσημα τη Λαϊκή Δημοκρατία του Ντονέτσκ και την Λαϊκή Δημοκρατία του Λουχάνσκ, ως αυτόνομες πολιτείες του Ντονμπάς. Έπειτα δόθηκε η έγκριση στα ρωσικά στρατεύματα να προχωρήσουν στην απελευθέρωση των περιοχών αυτών. Συγκεκριμένα η επιχείρηση χαρακτηρίστηκε ως αποστολή για την αποστρατικοποίηση και αποναζιστικοποίηση της Ουκρανίας. Σε λίγες ώρες η εισβολή είχε πολλαπλά μέτωπα με ταυτόχρονη πυραυλική επίθεση στις μεγάλες πόλεις. Ο Ουκρανός πρόεδρος Βολοντίρ Ζελένσκι, κήρυξε επιστράτευση και ανακοίνωσε καθεστώς στρατιωτικού νόμου με απαγόρευση εξόδου από τη χώρα στους άντρες μεταξύ 18-60. (Σκαφιδάς, Ουκρανικό: Τι αλλάζει με την αναγνώριση της ανεξαρτησίας των Ντονέτσκ – Λουγκάνσκ; Πώς θα αντιδράσει η Δύση; 2022)

Η Διεθνή κατακραυγή και εναντίωση στη Ρωσία ήταν σύσσωμη και καταδικαστέα από όλους πλην των παραδοσιακά συμμάχων των Ρώσων, συμπεριλαμβανομένης και της Κίνας. Τα Ηνωμένα έθνη έκαναν διακήρυξη που καταδίκασαν την εισβολή και ζητούσαν την άμεση αποχώρηση των στρατευμάτων από τα εδάφη της Ουκρανίας, χαρακτηρίζοντας την ενέργεια «παράνομη». Ταυτόχρονα οι Δυτικές χώρες στο σύνολό τους, ανακοίνωσαν οικονομικές κυρώσεις κατά της Ρωσίας που επηρέασαν σημαντικά όχι μόνο την Ρωσική ομοσπονδία αλλά ολόκληρη την υφήλιο. Ταυτόχρονα η ΕΕ με τις ΗΠΑ, ανακοίνωσαν ανθρωπιστική και στρατιωτική βοήθεια στο καθεστώς του Κιέβου, με πλήρη υποστήριξη στις κινήσεις για αντεπίθεση στον Ουκρανό πρόεδρο.

3.1 Ιστορική αναδρομή

Αναμφίβολα οι δεσμοί μεταξύ των χωρών ήταν παραδοσιακά στενοί και ισχυροί λόγω φυλετικών, πολιτισμικών, εμπορικών θρησκευτικών ομοιοτήτων. Βέβαια, μεταξύ τους οι χώρες είχαν έρθει σε προστριβές και συγκρούσεις πολλές φορές ακόμα, κάποιες από αυτές να λαμβάνουν χώρο από το μακρινό παρελθόν. Αιτία ήταν ο ουκρανικός εθνικισμός που δημιουργήθηκε περί τα μέσα του 19ου αιώνα.

Η χώρα δημιουργήθηκε τον Μεσαίωνα με την ουκρανική αυτοκρατορία του Κιέβου από σλαβικά φύλα που είχαν εγκατασταθεί στις περιοχές αυτές. Η «Ηγεμονία του Κιέβου» (Kievan Rus, 9ος-12ος αιώνας), θεωρείται ο πυρήνας της Ρωσίας, της Ουκρανίας και της Λευκορωσίας. Μετά τον διαμελισμό της ηγεμονίας του Κιέβου (12ος αι.), οι περιοχές αυτές χωρίστηκαν στις ηγεμονίες του Κιέβου, της Γαλικίας και της Βολυνίας στη δεξιά όχθη του Δνείπερου και στις ηγεμονίες του Περεισλάβ, του Τσέρνιγκοφ και του Νόβγκοροντ-Σεβέρσκι στην αριστερή όχθη του ποταμού. (Στούκας 2022)

Μετά την πτώση των πριγκιπάτων των Ρως, τον 13ο και 14ο αιώνα στις περιοχές της σημερινής Ρωσίας, οι Ουκρανοί αναπτύχθηκαν ξεχωριστά από τους άλλους ανατολικούς Σλάβους υπό τη διακυβέρνηση Λιθουανών και Πολωνών, ενώ στη συνέχεια διοικούνταν από ανεξάρτητους ηγεμόνες, τους Αταμάνους. Από τον 16ο αιώνα και στην Ουκρανία, ιδιαίτερα στην περιοχή του Δνείπερου, διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο οι Κοζάκοι, όπου στήριξαν την αντίσταση των ντόπιων για να ξεφύγουν τις πολωνικές πιέσεις. Έτσι έφυγαν από εκεί για να εγκατασταθούν στο σημερινό Χάρκοβο και αποτέλεσαν το κοζακικό κράτος στα

μέσα του 16ου αιώνα. Η ευρύτερη περιοχή ονομάστηκε Ουκρανία Σλομπίντσκα, ενώ οι Κοζάκοι ασπάστηκαν τον Ορθόδοξο Χριστιανισμό. (Στούκας 2022)

Έπειτα από συγκρούσεις Κοζάκων και Πολωνών που ακολούθησαν, οι Κοζάκοι τέθηκαν κάτω από την προστασία του τσάρου της Μόσχας, έχοντας την τάση να απομακρυνθούν από την Πολωνία. Ο μη κοζακικός πληθυσμός της ανατολικής Ουκρανίας βρισκόταν υπό τη διοίκηση των τότε Ρώσων, ενώ ο ουκρανικός κλήρος εξαρτιόταν από το Πατριαρχείο της Μόσχας. Με τη Συνθήκη του Αντρούσοβο (1667) επικυρώθηκε ο διαμοιρασμός της Ουκρανίας ανάμεσα στην Πολωνία και τη Ρωσία, η οποία διατήρησε την περιοχή του Κιέβου και την αριστερή όχθη του Δνείπερου. Η περιοχή στη δεξιά όχθη έπειτα από την κατάκτηση από τους Οθωμανούς, ανάγκασε τους κατοίκους να καταφύγουν ανατολικά και αφομοιώθηκε από την Ρωσία περί τις αρχές του 17ου αιώνα. Είχε προηγηθεί απόπειρα δημιουργίας επανενωμένης και ανεξάρτητης Ουκρανίας, με τη στήριξη της Πολωνίας και της Σουηδίας, που έληξε με την επικράτηση του Μεγάλου Πέτρου της Ρωσίας. (Στούκας 2022)

Το 1780, η Μεγάλη Αικατερίνη, ολοκλήρωσε την διοικητική αφομοίωση της Ουκρανίας, όπου μερικά χρόνια αργότερα μοιράστηκε ανάμεσα στη Ρωσική Αυτοκρατορία η οποία προσάρτησε τη δεξιά όχθη του Δνείπερου, το Ποντόλιε και τη Βολυνία και την Αυτοκρατορία της Αυστρίας στην οποία εντάχθηκαν η Γαλικία, το βόρειο τμήμα της Μπουκοβίνα και η νότια των Καρπαθίων Ουκρανία. Μετά την υπογραφή της Συνθήκης του Κιουτσούκ – Καϊναρτζή (1774) και την προσάρτηση της Κριμαίας το 1783, οι Ρώσοι βρήκαν την ευκαιρία να αξιοποιήσουν τη νότια Ουκρανία που ονομάστηκε «Νέα Ρωσία». (Στούκας 2022)

Η Ουκρανία από τις αρχές του 17ου αιώνα γνώρισε μεγάλη άνθηση στην καλλιέργεια σιταριού και ζαχαρότευτλων και από το 1835-1840, των βιομηχανιών τροφίμων ιδιαίτερα της ζάχαρης. Ακολούθησε η εξόρυξη μεταλλευμάτων (γαιάνθρακες στο Ντόνετσκ και σίδηρος στο Κριβόι-Ρογκ) και της μεταλλουργικής βιομηχανίας μετά το 1870, χάρη στις επενδύσεις ξένων (Γάλλων, Βέλγων και Γερμανών) κεφαλαιούχων, όπου μετέτρεψαν την Ουκρανία στην πιο σημαντική βιομηχανική περιοχή της Ρωσικής Αυτοκρατορίας. Στις πόλεις συγκεντρώθηκε ανάμεικτος πληθυσμός, με κυρίαρχη γλώσσα τη ρωσική, ενώ στην ύπαιθρο κυριαρχούσε το ουκρανικό στοιχείο. Αξίζει εδώ να σημειωθεί ότι οι Εβραίοι που είχαν εγκατασταθεί στην Ουκρανία στα τέλη του 16ου αιώνα, αποτελούσαν σύμφωνα με την απογραφή του 1897, το 30% του πληθυσμού πόλεων και κωμοπόλεων με συχνό φαινόμενο να πέφτουν θύματα πολλών πογκρόμ. (Στούκας 2022)

Αυτό που έχει ιδιαίτερο ενδιαφέρον είναι ότι στο πρώτο μισό του 17ου αιώνα άρχισε να αναπτύσσετε η εθνική συνείδηση στην ανατολική Ουκρανία λόγω του ότι οι Ουκρανοί λόγιοι ξεκίνησαν να μελετούν την ιστορία, το λαϊκό πολιτισμό και τη γλώσσα της χώρας. Επίσης οι διανοούμενοι συμμετείχαν στα αντιστασιακά κινήματα εναντίον της τσαρικής εξουσίας και το 1875 ιδρύθηκε στην Οδησό η πρώτη ουκρανική εργατική οργάνωση, η «Ένωση Εργατών του Νότου της Ρωσίας». (Στούκας 2022)

Η ρωσική κυβέρνηση αντέδρασε με έντονη κατασταλτική στάση απέναντι στην εξέγερση. Μάλιστα είχε δια νόμου απαγορεύσει την ονομασία Ουκρανία

έχοντας υποχρεωτικό το όνομα Μικρή Ρωσία. Οι Ουκρανοί της Γαλικίας, που ανήκε στην Αυστροουγγρική Αυτοκρατορία, είχαν μεν κάποια δικαιώματα όπως η χρήση της ουκρανικής γλώσσας στα Δημοτικά σχολεία, ωστόσο στην ανατολική Γαλικία εξακολουθούσε να κυριαρχεί η πλούσια πολωνική αριστοκρατία και μια τάξη Εβραίων αστών. Η τσαρική Ρωσία είχε απαγορεύσει να τυπώνονται έργα στα ουκρανικά, κάτι που ίσχυσε ως το 1905. (Στούκας 2022)

Στις αρχές του 20ου αιώνα, ξέσπασε επαναστατικό κίνημα που αναπτύχθηκε στη Ρωσία με αγροτικές ταραχές του 1902, απεργίες των εργατών (1900 – 1903) και επανάσταση του 1905, όπου η Ουκρανία συμμετείχε ενεργά. Οι ελευθερίες που δόθηκαν το 1905 ενδυνάμωσαν το ουκρανικό εθνικιστικό κίνημα. Οι εντάσεις όμως ανάμεσα στη Ρωσία και τις Κεντρικές Αυτοκρατορίες (Γερμανία και Αυστροουγγαρία), είχαν σαν αποτέλεσμα η ρωσική κυβέρνηση να σκληρύνει τη στάση της και να καταλάβει τη Γαλικία το φθινόπωρο του 1904, επιβάλλοντας μάλιστα στην περιοχή βίαιο εκρωσισμό. (Στούκας 2022)

Κατά τη διάρκεια του Α΄ Παγκόσμιου πολέμου η Ρωσία συμμάχησε με Μεγάλη Βρετανία και Γαλλία, όπου υπόσχονταν ανεξαρτησία σε λαούς της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης για να πλήξουν τους αντιπάλους τους, καθώς οι Αυστροουγγαρία «περιλάμβανε» πολλές εθνότητες (Σλάβους, Τσέχους, Ούγγρους, Πολωνούς, Γερμανούς κ.ά.) ενώ και η Γερμανία είχε στον έλεγχο της εδάφη όπου κατοικούσαν πολωνικοί πληθυσμοί. Όμως έπειτα από τις αποτυχίες του ρωσικού στρατού, η αυτοκρατορία κλονίστηκε με παραίτηση και του τσάρου και σχηματίστηκε η πρώτη ρεπουμπλικανική κυβέρνηση. (ΠΑΠΑΦΛΩΡΑΤΟΣ 2022)

Αμέσως μετά οι Ουκρανοί συγκρότησαν ένα άτυπο Κοινοβούλιο στο Κίεβο, το οποίο ονομάστηκε «Μικρή Ράντα» και το Νοέμβριο του 1917 ανακήρυξε στο Κίεβο τη «Λαϊκή Δημοκρατία της Ουκρανίας». Οι μπολσεβίκοι που είχαν εδραιώσει την παρουσία τους μόνο σε βιομηχανικές πόλεις στα ανατολικά και νότια, ανακήρυξαν στο Χάρκοβο τη «Σοβιετική Δημοκρατία της Ουκρανίας» (Δεκέμβριος 1917). Η Ράντα ως απάντηση διακήρυξε την ανεξαρτησία της Ουκρανίας (Ιανουάριος 1918), όμως καθώς οι μπολσεβίκοι κατέλαβαν όλες τις μεγάλες πόλεις της χώρας τον Ιανουάριο – Φεβρουάριο του 1918, η Ράντα κατέφυγε στο Ζιτομίρ, στην βορειοδυτική Ουκρανία. Αυτή υπέγραψε συνθήκη ειρήνης με την Γερμανία όπου κατέλαβε και την Ουκρανία επαναφέροντας τον θεσμό του αταμάνου. Μετά την ήττα της Γερμανίας όμως στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, προκάλεσε την πτώση του αταμάνου και τη δημιουργία στο Κίεβο ανεξάρτητης ουκρανικής κυβέρνησης. Δυτικά πάλι η χώρα καταλήφθηκε από τους Πολωνούς το 1919 και ένα τμήμα της δόθηκε στους Ρουμάνους τον Νοέμβριο του 1918. (ΠΑΠΑΦΛΩΡΑΤΟΣ 2022)

Την ίδια περίοδο, η Κριμαία αποτέλεσε έδρα αντεπαναστατικών δυνάμεων με τους «Λευκούς», οι οποίοι ήταν οπαδοί του τσαρικού καθεστώτος σε αντίθεση με τους «Ερυθρούς» καθώς ο εμφύλιος στη Ρωσία εξαπλωνόταν. Οι «Λευκοί» ήταν ένα συνονθύλευμα αντικομμουνιστικών ομάδων όπου το 1919 και 1920, εξαπέλυσαν μεγάλη επίθεση στην Ουκρανία που κατέληξε σε αποτυχία. Στις αρχές Νοεμβρίου 1920 οι μπολσεβίκοι επιτέθηκαν στους «Λευκούς» και τους ανάγκασαν σε υποχώρηση. Τα υπολείμματα των «Λευκών» διέφυγαν στην Κωνσταντινούπολη. (ΠΑΠΑΦΛΩΡΑΤΟΣ 2022)

Εν τω μεταξύ τον Ιούνιο του 1919, η Σοβιετική Δημοκρατία της Ουκρανίας που είχε ανακηρυχθεί τον Δεκέμβριο του 1918 στο Χάρκοβο, συνδέθηκε με στρατιωτική και πολιτική συμφωνία με τη Ρωσία. Αυτή αναγνωρίστηκε από την Πολωνία με τη Συνθήκη της Ρίγας (Μάρτιος 1921) και προσχώρησε στη Σοβιετική Ένωση ως Ομόσπονδη Δημοκρατία τον Δεκέμβριο του 1922. Παράλληλα τμήμα της ΕΣΣΔ αποτέλεσε και η Κριμαία τον Οκτώβριο του 1921 και μετονομάστηκε σε «Αυτόνομη Κριμαϊκή Σοβιετική Σοσιαλιστική Δημοκρατία» και αργότερα το 1936 σε Αυτόνομη Σοβιετική Σοσιαλιστική Δημοκρατία της Κριμαίας. Σε αυτό το σημείο είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η ΕΣΣΔ, έχοντας σαν επιχείρημα τη συμμετοχή της Ελλάδας στην ουκρανική εκστρατεία, εξαπέλυσε διωγμούς εναντίον του Παρευξείνιου ελληνισμού και χιλιάδων Πόντιων που είχαν εγκατασταθεί εκεί για να αποφύγουν τους διωγμούς των Τούρκων. (ΜΠΡΙΤΑΝΙΚΑ 2007)

Έπειτα τη δεκαετία που πέρασε, ξέσπασαν δύο μεγάλοι λιμοί, οι οποίοι στοίχισαν τη ζωή σε περισσότερους από 10 εκατομμύρια Ουκρανούς. Μάλιστα όπως φαίνεται ο λιμός ήταν αποτέλεσμα συστηματικής και οργανωμένης πολιτικής του σοβιετικού κράτους, γεγονός που συνετέλεσε στο να γιγαντωθεί το μίσος των Ουκρανών ενάντια στους Ρώσους. Οι σοβιετικοί έθαβαν τους νεκρούς σε ομαδικούς τάφους και έτσι ο ακριβής αριθμός των θυμάτων έγινε αδύνατο να υπολογιστεί. Επίσης έγινε απαγορευτικό στους Ουκρανούς να μιλούν για το θέμα αυτό για δεκαετίες ολόκληρες και μόνο μετά την πτώση του Σοβιετικού καθεστώτος άρχισαν να το επαναφέρουν με το ουκρανικό κοινοβούλιο το 2006 να το χαρακτηρίζει ως γενοκτονία, με τη στήριξη και αναγνώριση άλλων χωρών. Επίσης οι Ουκρανοί κάνουν λόγο για 66 τόνους χρυσού, 1439 τόνους αργύρου (ασημιού), διαμάντια και αντίκες, εκτός από τα σιτηρά, που υφάρπαξε το σοβιετικό καθεστώς μέσω του Torgsi³, με αντίτιμο την αγορά λιγοστών τροφίμων από τους Ουκρανούς που λιμοκτονούσαν. Η ΕΣΣΔ το 1939 με Σύμφωνο⁴, προσάρτησε και άλλα εδάφη κυρίως πολωνικά, τα οποία κατοικούνταν από Ουκρανούς. Όμως η επίθεση των Γερμανών στην ΕΣΣΔ τον Ιούνιο του 1941 άλλαξε τα δεδομένα. Οι Γερμανοί κατέλαβαν μια μεγάλη γεωγραφική περιοχή, στην οποία συμπεριλαμβανόταν η Ουκρανία και η Κριμαία. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα πολλοί Ουκρανοί να πολεμήσουν στο πλευρό των Γερμανών αφού όπως ήταν επόμενο τους υποδέχτηκαν ως απελευθερωτές από την τυραννία του Σοβιετικού καθεστώτος. Κάποιοι βέβαια αντιτάχθηκαν στους Γερμανούς και στους Πολωνούς. (ΜΠΡΙΤΑΝΙΚΑ 2007)

Η κατάληψη του Κιέβου από τα γερμανικά στρατεύματα επήλθε στις 19 Σεπτεμβρίου 1941. Τέσσερις μέρες αργότερα έγινε στην πόλη σαμποτάζ⁵, με την έκρηξη πολλών βομβών που είχε σαν αποτέλεσμα τον θάνατο και τον τραυματισμό πολλών Γερμανών και το ξέσπασμα πυρκαγιάς στην πόλη. Οι

³ Κρατικά καταστήματα σκληρού νομίσματος που λειτουργούσαν στην ΕΣΣΔ από το 1931 ως το 1936

⁴ Σύμφωνο Ribbentrop-Molotov (24 Αυγούστου 1939)

⁵ Πιθανότατα από στελέχη της μυστικής Αστυνομίας του σοβιετικού καθεστώτος, της διαβόητης NKVD

κατοχικές Αρχές θεώρησαν υπαίτιους συλλογικά τους Εβραίους λόγω του ότι στη διάρκεια των προσπαθειών κατάσβεσης συνελήφθη ένας από αυτούς να κόβει μια από τις μάνικες νερού. Έτσι λοιπόν διέταξαν τη συγκέντρωσή τους σ' ένα σταυροδρόμι το πρωινό της 29ης Σεπτεμβρίου 1941 και τους μετέφεραν στη χαράδρα του Μπάμπι Γιαρ όπου εκτέλεσαν περίπου 35 χιλιάδες Εβραίους και Σοβιετικούς στρατιώτες και αθίγγανους. (ΣανΣήμερα 2022)

Όπως και σε άλλες κατεχόμενες χώρες έτσι και στην Ουκρανία υπήρξαν πολλοί Σοβιετικοί πολίτες που συνεργάστηκαν με τους εισβολείς κατά τη διάρκεια του πολέμου⁶. Ο Στάλιν κατηγόρησε όλες τις εθνότητες που διαβίωναν στην Κριμαία ότι στήριξαν τους Γερμανούς, πλην των Ρώσων και τους τιμώρησε εκτοπίζοντάς τους στην σημερινή Μογγολία με περισσότερους από αυτούς να πεθαίνουν από τις κακουχίες και την πείνα. Λίγο αργότερα είχαν την ίδια τύχη οι Έλληνες και οι Αρμένιοι που είχαν μείνει στην ευρύτερη περιοχή με ορισμένους από αυτούς να επιστρέφουν πίσω στις εστίες τους μόλις το 1967. Τον Ιούνιο του 1945 καταργήθηκε η «Αυτόνομη Κριμαϊκή Σοβιετική Σοσιαλιστική Δημοκρατία» και η χερσόνησος προσαρτήθηκε στην Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών. . (ΠΑΠΑΦΛΩΡΑΤΟΣ 2022)

Αποτέλεσμα των συγκρούσεων στην χερσόνησο ήταν να προκληθούν τεράστιες καταστροφές τόσο στις πόλεις όσο και στην ύπαιθρο. Ακόμη χειρότερα, ο Στάλιν κατήργησε τη Ρωμαιοκαθολική εκκλησία της Ουκρανίας το 1946 που οδήγησε σε ανταρτοπόλεμο το Σοβιετικό καθεστώς από ντόπιες εθνικιστικές ομάδες, που έληξε με τον θάνατο του, το 1953. (Στούκας 2022)

Μετάπειτα υπήρξε μια χαλάρωση των περιοριστικών μέτρων από τις αρχές τις ΕΣΣΔ όπου προσπάθησε να βελτιώσει τις ρωσοουκρανικές σχέσεις, προτάσσοντας τους φυλετικούς, πολιτιστικούς και εμπορικούς δεσμούς της περιοχής με το Κίεβο. Το πιο σημαντικό ήταν ότι με εισήγηση του ουκρανικής καταγωγής γενικού γραμματέα του ΚΚΣΕ, Νικήτα Κρούστσεφ, η Κριμαία αποσπάστηκε από τη ΣΣΔ της Ρωσίας και εντάχθηκε στη ΣΣΔ της Ουκρανίας. Έτσι, όταν διαλύθηκε η Σοβιετική Ένωση το 1991 και η Ουκρανία κήρυξε την ανεξαρτησία της, η Κριμαία παρέμεινε στην επικράτειά της. Αυτό δεν άρεσε στους Ρώσους που κατηγορούν τον Χρουστσόφ⁷ ότι το έκανε λόγω της μακρινής ουκρανικής καταγωγής της μητέρας του⁸. Οι Ουκρανοί από την μεριά τους

⁶ Χαρακτηριστικό παράδειγμα τη Στρατιά Vlasov

⁷ Διατέλεσε γενικός γραμματέας του Κομμουνιστικού Κόμματος της Σοβιετικής Ένωσης από το 1953 έως το 1964 και πρωθυπουργός από το 1958 ως το 1964. Ο Χρουστσόφ έθεσε τις βάσεις για την αποσταλινοποίηση της χώρας, για το διαστημικό πρόγραμμα της Σοβιετικής Ένωσης όπως και για σειρά φιλελεύθερων μεταρρυθμίσεων στην εσωτερική πολιτική του κράτους.

⁸ Η κόρη του Χρουστσόφ Νίνα, έγραψε όμως ότι αυτό έγινε γιατί υπήρχαν προβλήματα ύδρευσης λόγω έλλειψης συστημάτων αφαλάτωσης στην περιοχή και το δίκτυο έπρεπε να συνδεθεί με κάποια υδροηλεκτρικά έργα.

υποστηρίζουν ότι ποτέ δεν υπόγραψε ο Χρουστσόφ τέτοια απόφαση αλλά ο Πρόεδρος του Προεδρείου του Ανώτατου Σοβιέτ⁹. (ΠΑΠΑΦΛΩΡΑΤΟΣ 2022)

Από την πρώτη στιγμή, η ρωσική πλειονότητα των κατοίκων της Κριμαίας αντέδρασε και ζήτησε την ένωση με τη Ρωσία, αλλά στις 19 Μαΐου του 1992 το Κοινοβούλιο της Κριμαίας ψήφισε την παραμονή της Κριμαίας στην Ουκρανία με καθεστώς αυτονομίας. Η κατάσταση στην περιοχή παραμένει ταραχώδης αλλά τα πράγματα ηρεμούν κάπως όταν η Ουκρανία επινοικιάζει τον ναύσταθμο της Σεβαστούπολης στη Ρωσία. Με την συμφωνία αυτή, οι ρωσικές δυνάμεις παραμένουν στη χερσόνησο και με κάποιο τρόπο εγγυόνται την ασφάλεια των ρωσόφωνων πληθυσμών. όπου ήταν και η πλειοψηφία των ντόπιων. Το σύμφωνο αυτό ήταν το «Μνημόνιο της Βουδαπέστης» όπου μαζί με τις άλλες τέσσερις πυρηνικές δυνάμεις της εποχής¹⁰, εγγυάτο την εδαφική ακεραιότητα της Ουκρανίας. (in.gr 2022)

Τα πράγματα δεν εξελίχθηκαν όπως θα θέλανε οι Ουκρανοί και τον Νοέμβριο του 2013 ξεσπούν διαδηλώσεις εξαιτίας της άρνησης του φιλορώσου τότε προέδρου Γιανούκοβιτς να δεχτεί την συμφωνία σύνδεσης της χώρας του με την Ευρωπαϊκή Ένωση. Οι συνεχόμενες διαδηλώσεις διαμαρτυρίας για την στάση του Γιανούκοβιτς θα τον αναγκάσουν να παραιτηθεί από την εξουσία και τότε οι Ρώσοι της Κριμαίας να θέσουν υπό πλήρη έλεγχο την περιοχή και με δημοψήφισμα της 16ης Μαρτίου 2014¹¹, να επικυρώνουν την ένωσή τους με την μητέρα Ρωσία κάτω από την αντίδραση της Διεθνούς κοινότητας. Έτσι και έγινε με την ενσωμάτωση της στην Ρωσική ομοσπονδία δύο μέρες αργότερα με την Ουκρανία και Δύση να μην την αναγνωρίζουν, όπως είναι φυσικό, μέχρι σήμερα. Σε αντίθεση με την αντίδρασή του στην προσάρτηση της Κριμαίας, το Κίεβο απάντησε σε αυτές τις αυτονομιστικές εξεγέρσεις οργανώνοντας μια Αντιπρομοκρατική Επιχείρηση και κατάφερε να σπρώξει τους αντάρτες σε άμυνα. (in.gr 2022)

Τα Ηνωμένα έθνη με πρωταγωνιστές τους ΕΕ και ΗΠΑ, απάντησαν στα γεγονότα στην Ουκρανία, επιβάλλοντας οικονομικές κυρώσεις για να αποτρέψουν περαιτέρω ρωσική επιθετικότητα. Αρχικά, οι δυτικές κυρώσεις είχαν στόχο την οικονομία της Κριμαίας, αναγκάζοντας τη Ρωσία να την κρατήσει τεχνητά ζωντανή με χρηματοοικονομικές μεταφορές. Αφού η Ρωσία ξεκίνησε εξέγερση με όπλα στην περιοχή του Ντονμπάς και με την κατάρριψη του πολιτικού αεροσκάφους MH-17 λίγους μήνες αργότερα, το πακέτο κυρώσεων παρατάθηκε σημαντικά. Σε συνδυασμό με τις χαμηλότερες τιμές του πετρελαίου, οι δυτικές κυρώσεις αποδυνάμωσαν σημαντικά την οικονομική θέση της Ρωσίας. Επί προέδρου Πέτρο Ποροσένκο, ο οποίος είχε κερδίσει τις προεδρικές εκλογές της 25ης Μαΐου, οι σχέσεις μεταξύ Δύσης και Ουκρανίας ενισχύθηκαν. Η Ουκρανία οριστικοποίησε τη

⁹ Ως σοβιέτ ονομάζονταν τα συμβούλια αντιπροσώπων της κάθε διοικητικής περιφέρειας που εκλέγονταν είτε απ' ευθείας από τον λαό, είτε από αντιπροσώπους σοβιέτ μικρότερων περιοχών.

¹⁰ Αγγλία, Γαλλία, ΗΠΑ, Κίνα

¹¹ Το 95,5% ψηφίζει υπέρ της ενσωμάτωσης της Κριμαίας στη Ρωσία.

Συμφωνία Σύνδεσης με την ΕΕ και η DCFTA¹² τέθηκε σε πλήρη ισχύ την 1η Σεπτεμβρίου 2017. Το ΝΑΤΟ και αυτό με τη σειρά του, προέβη σε κάλυψη συγκεκριμένων ουκρανικών αναγκών, μετά τη ρωσική επίθεση το 2014. Παρά το γεγονός ότι δεν παρενέβη άμεσα ή δεν προσέφερε ένταξη στην Ουκρανία, έχει διαδραματίσει συμβουλευτικό ρόλο στη μεταρρύθμιση του ουκρανικού στρατού και στην ενίσχυση της ικανότητάς του να αντιμετωπίζει τις ρωσικές προκλήσεις. (in.gr 2022)

Υπήρξαν αρκετές διπλωματικές προσπάθειες να σταματήσουν οι μάχες στην Ανατολική Ουκρανία, μεταξύ των οποίων ξεχωρίζουν ως ιδιαίτερα σημαντικές οι Συμφωνίες του Μινσκ-1 τον Σεπτέμβριο του 2014. Οι συμφωνίες του Μινσκ διαπραγματεύτηκαν εκπροσώπους των αυτονομιστικών δημοκρατιών και της «Τριμερούς Ομάδας Επαφής» (Ουκρανία, Ρωσία και ΟΑΣΕ), με τη μεσολάβηση της Γαλλίας και της Γερμανίας. Η Συμφωνία Μινσκ-1, που υπογράφηκε τον Σεπτέμβριο του 2014, στόχευε σε κατάπαυση του πυρός και περιλάμβανε ρήτρες που ζητήθηκαν από τη Ρωσία σχετικά με το ειδικό καθεστώς του Ντονμπάς με τοπικές εκλογές και «έναν εθνικό διάλογο χωρίς αποκλεισμούς». Αυτές οι διατάξεις παρείχαν μεγαλύτερη αυτονομία στους δύο αυτονομιστικές δημοκρατίες. Ωστόσο, οι μάχες συνεχίστηκαν και οι διπλωμάτες του Μινσκ συγκεντρώθηκαν ξανά στις αρχές του 2015. Το Μινσκ-2 έφερε ξεκάθαρα στην επιφάνεια τις αγεφύρωτες διαφορές μεταξύ Κιέβου και Μόσχας. Ουσιαστικά, ο κύριος σκοπός της Ουκρανίας ήταν να σταθεροποιήσει τη σύγκρουση στο Ντονμπάς και ως εκ τούτου να ανακτήσει την πλήρη κυριαρχία της. Η Ρωσία, από την πλευρά της, ενδιαφέρθηκε ιδιαίτερα να διοχετεύσει ουσιαστική πολιτική αυτονομία στις αυτονομιστικές δημοκρατίες για να υπονομεύσει την κυριαρχία της Ουκρανίας και ως εκ τούτου να ανατρέψει τις δυτικές φιλοδοξίες του Κιέβου. (in.gr 2022)

Η εκλογή του Ζελένσκι και μιας όλο και πιο επιθετικής Ρωσίας ήταν ως αποτέλεσμα ότι η κυβέρνηση Ποροσένκο απέτυχε να ανταποκριθεί επαρκώς στο αίτημα του κοινού για υψηλότερο βιοτικό επίπεδο και χειρισμό της μακροχρόνιας διαφθοράς στην πολιτική σφαίρα. Σε ένα πλαίσιο αυξανόμενης δημόσιας δυσαρέσκειας με τα καθιερωμένα πολιτικά κόμματα και τις ελίτ, ένας μη δημοφιλής πολιτικός, κατάφερε να κατακτήσει τις προεδρικές εκλογές του 2019, ο κωμικός και ηθοποιός Volodymyr Zelensky. Με ένα μη παραδοσιακό πολιτικό πρόγραμμα, εστιάζοντας στον «λαό» και αντιπαραβάλλοντας το κόμμα του με την κυρίαρχη ελίτ, ο Ζελένσκι δημιούργησε μια εικόνα κατά της διαφθοράς που οδήγησε σε μια ηχηρή εκλογική νίκη. Όσον αφορά την εξωτερική πολιτική, ο Ζελένσκι φάνηκε να τηρεί μια πιο ήπια στάση έναντι της Ρωσίας και αναζωογόνησε τους διπλωματικούς διαύλους συμφωνώντας με την τακτική Steinmeier, που πήρε το όνομά του από τον πρώην Υπουργό Εξωτερικών της Γερμανίας που απλοποίησε τις εκτενείς διατάξεις των Συμφωνιών του Μινσκ. Ωστόσο, η κυβέρνηση Ζελένσκι δεν θα δεχόταν επίσης την παράδοση της χερσονήσου της Κριμαίας, όπως δεν μπορούσε να αγνοήσει τη ηθελημένη ρωσική επέμβαση στην περιοχή του Ντονμπάς. Σε συνάντηση με τους Γάλλους, Ρώσους και Γερμανούς εκπροσώπους το 2019, ο Ουκρανός πρόεδρος επανέλαβε τις θέσεις για την ουκρανική κυριαρχία που είχε διατυπώσει ο προκάτοχός του Ποροσένκο. (in.gr 2022)

¹² Deep and Comprehensive Free Trade Area. Δημιουργήθηκαν τρεις ζώνες ελεύθερων συναλλαγών μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της Γεωργίας, της Μολδαβίας και της Ουκρανίας αντίστοιχα.

Το 2021, η Ρωσία ενίσχυσε την πίεση στην Ουκρανία και τους δυτικούς εταίρους της να κάνουν παραχωρήσεις. Τον Απρίλιο, μέχρι και εκατό χιλιάδες Ρώσοι στρατιώτες τοποθετήθηκαν στα ουκρανικά σύνορα. Μετά την υποχώρηση αυτών των στρατευμάτων, ο Πούτιν ξεκίνησε μια άλλη προσπάθεια τον Νοέμβριο, αναπτύσσοντας και πάλι μεγάλο αριθμό στρατευμάτων και στρατιωτικού εξοπλισμού στα σύνορα. Τον Δεκέμβριο, το Κρεμλίνο απαιτούσε διαβεβαιώσεις ότι το ΝΑΤΟ δεν θα επεκταθεί περαιτέρω στα μετασοβιετικά κράτη. Ωστόσο, η Δύση δεν θα υποκύψει στις απαιτήσεις του Πούτιν, αν και κράτησε ανοιχτούς τους διπλωματικούς διαύλους σε όλη την αρχή του 2022. Ο Φεβρουάριος του 2022 είδε την περαιτέρω κλιμάκωση της σύγκρουσης καθώς η στρατιωτικοποίηση κορυφώθηκε και οι ρωσικές απαιτήσεις επαναλήφθηκαν με περισσότερη παρόρμηση. Παρά τις τελικές διπλωματικές απόπειρες, η Μόσχα κήρυξε την ανεξαρτησία των Δημοκρατιών του Ντονιέτσκ και του Λουχάνσκ, υπό το πρόσχημα της «αποφωτισμού» της Ουκρανίας και της «προστασίας των Ρώσων πολιτών». Στις 24 Φεβρουαρίου, ο Πούτιν ανακοίνωσε την έναρξη «ειδικής στρατιωτικής επιχείρησης» στην Ουκρανία, όπως την κατονόμασε. Ρωσικά στρατεύματα και οχήματα εισήλθαν στην Ουκρανία σε μια κατάφωρη επιθετική ενέργεια και κατά σαφή παραβίαση του διεθνούς δικαίου, ξεκινώντας μια σύγκρουση που, μετά από ένα μήνα, θα προκαλούσε ήδη πάνω από δύο χιλιάδες θύματα αμάχων. (Σκαφιδάς, Η «απάντηση» Πούτιν: Κλιμάκωση, αδιέξοδα και σενάρια απεμπλοκής 2022)

3.2 Η Αντίδραση της Διεθνούς Κοινότητας

Οι πρώτες αντιδράσεις ήταν άμεσες, ειδικά από τον Δυτικό κόσμο. Τόσο οι ΗΠΑ όσο και η Ευρωπαϊκή Ένωση, τάχτηκαν ενάντια στην ρωσική προσβολή και με τις περισσότερες να αποσύρουν τις πρεσβείες τους από το Κίεβο επικαλούμενες λόγους ασφαλείας. Στον αντίποδα, την στήριξη τους στην Ρωσική Ομοσπονδία ή την μη επίσημα καταδίκη της εισβολής, εξέφρασαν αρχηγοί κρατών από την Λατινική Αμερική, από την Ασία και το Ιράν ενώ Αρμενία, Καζακστάν και Λευκορωσία με την Βόρεια Κορέα απέφυγαν την καταδίκη.

Η Σερβία αν και διακήρυξε την αντίθεσή της στην εισβολή καταψηφίζοντας υπέρ στη σχετική διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών, εντούτοις απέφυγε να ταχθεί υπέρ των κυρώσεων που ανακοίνωναν οι άλλοι. Ουδέτερη θέση πήρε η Τουρκία αφενός ενεργοποιώντας την συνθήκη του Μοντρέ και κλείνοντας τα στενά για τα ρωσικά πολεμικά αφετέρου με υπό σκέψη θέση για τις κυρώσεις. Αξιοσημείωτο είναι ότι το Ισραήλ δεν έχει καταδικάσει την εισβολή, αφήνοντας την δίοδο ανοικτή και στις δύο πλευρές και στέλνοντας μόνο ανθρωπιστική βοήθεια. (Capital, Σερβία: Αναθεωρεί τη στάση της και καταδικάζει τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία 2022)

Τώρα μετά την ανακοίνωση της καταδίκης της εισβολής, ο Δυτικός κόσμος προχώρησε σε επιβολή αυστηρών κυρώσεων τις ημέρες που ακολούθησαν αυξάνοντας σταδιακά το βάρος και την σπουδαιότητα αυτών. Οι κυριότερες από αυτές ήταν η απαγόρευση κάθε συναλλαγής με την Κεντρική Τράπεζα της Ρωσίας, ο αποκλεισμός των ρωσικών τραπεζών από το σύστημα διατραπεζικών συναλλαγών SWIFT, το κλείσιμο των εναέριων χώρων σε όλη σχεδόν την Ευρώπη και στις ΗΠΑ, ο περιορισμός στις εμπορικές αγοραπωλησίες προϊόντων υψηλής τεχνολογίας, το πάγωμα των περιουσιακών στοιχείων τόσο του Προέδρου Βλαντίμιρ Πούτιν όσο και του Πρωθυπουργού Μιχαήλ Μισούστιν και του

Υπουργού Εξωτερικών Σεργκεί Λαβρόφ, αλλά και πολλών Ρώσων δισεκατομμυριούχων. (Capital, Η SWIFT δηλώνει έτοιμη να συμμορφωθεί με τους περιορισμούς σε ρωσικές τράπεζες 2022)

Πιο συγκεκριμένα, η αφαίρεση επιλεγμένων Ρωσικών Τραπεζών από το σύστημα ανταλλαγής μηνυμάτων SWIFT, είναι τα μέτρα που απομονώνουν περαιτέρω τη Ρωσία από το διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα και τις δυτικές οικονομίες. Η ασφαλή ανταλλαγή ηλεκτρονικών μηνυμάτων, μεταφορά χρημάτων, τίτλων ή συναλλαγές πολύτιμων μετάλλων, μεταξύ χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων σε όλο τον κόσμο πραγματοποιείται μέσα από το δίκτυο SWIFT. Με τις κυρώσεις επιτυγχάνεται η αποσύνδεση των εν λόγω Ρωσικών τραπεζών από το διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα βλάπτοντας την ικανότητά τους να λειτουργούν και να εξυπηρετούν συναλλαγές σε παγκόσμιο επίπεδο. (Capital, Η SWIFT δηλώνει έτοιμη να συμμορφωθεί με τους περιορισμούς σε ρωσικές τράπεζες 2022)

Επίσης με την επιβολή περιοριστικών μέτρων δημιουργούν πρόβλημα στη Ρωσική Κεντρική Τράπεζα να ρευστοποιήσει τα διεθνή της αποθέματα με τρόπους που να υπονομεύουν τον αντίκτυπο των κυρώσεων. Δηλαδή, ο Δυτικός κόσμος πάγωσε τις διαθέσεις ξένων νομισμάτων της κεντρικής τράπεζας της Ρωσίας, γεγονός που δεν της επιτρέπει να αναπτύξει το τεράστιο διαθέσιμα¹³ της για να παρακάμψει τις κυρώσεις. Ο Υπουργός Οικονομικών της χώρας Αντόν Σιλουάνοφ, το Μάρτιο είχε δηλώσει ότι τα μισά συναλλαγματικά αποθέματα της Κεντρικής Τράπεζας είχαν δεσμευτεί λόγω κυρώσεων με μέρος αυτών να είναι σε χρυσό και τα γουάν, το κινεζικό νόμισμα. (Bloomberg 2022)

Πιο συγκεκριμένα, οι ΗΠΑ ανακοίνωσαν ότι αποσυνέδεσαν την Sberbank, την μεγαλύτερη Ρωσική τράπεζα καθώς και τις 25 θυγατρικές της, από το Αμερικανικό χρηματοπιστωτικό σύστημά, απαγορεύοντας την πρόσβαση της τράπεζας σε συναλλαγές με δολάρια. Επιπρόσθετα, οι ίδιες απαγορεύσεις επιβλήθηκαν μεταξύ άλλων και στην VTB Bank, τη δεύτερη μεγαλύτερη τράπεζα της Ρωσίας, την Alfa – Bank και την Bank Otkritie καθώς και σε μεγάλες Ρωσικές επιχειρήσεις όπως η Aeroflot, η Rostec, η United Shipbuilding Corporation, η JSC Kalashnikov, η Internet Research Agency κλπ. Στο σημείο αυτό πρέπει να τονιστεί ότι η Ρωσία αποτελεί την πέμπτη μεγαλύτερη χώρα σε αποθέματα χρυσού, τα οποία μπορεί να τα ρευστοποιήσει ή να τα ανταλλάξει και να τα εκμεταλλευτεί με φιλικές χώρες για κάλυψη των αναγκών της¹⁴ και κυρίως για να στηρίξει το εθνικό της νόμισμα, το ρούβλι. (Καθημερινή, Μπορεί η Ρωσία να πωλήσει τα τεράστια αποθέματα χρυσού της; 2022)

Εκτός από τα κράτη, κυρώσεις κατά της Ρωσίας επέβαλαν και πολυεθνικές εταιρείες, όπως οι κολοσσοί διαχειριστές καρτών Visa, Mastercard και American Express. (BBC, Visa and Mastercard suspend Russian operations 2022) Αυτές απέκλεισαν ρωσικές εταιρείες να χρησιμοποιούν τα δίκτυα τους. Οι εταιρείες Maersk, CMA CGM, Hapag Lloyd και MSC ανακοίνωσαν ότι διακόπτουν τις μεταφορές από και προς τα ρωσικά λιμάνια. Οι όμιλοι μεγάλων κατασκευαστών

¹³ Υπολογίζεται τα σημερινά διαθέσιμα στα 630 δισεκατομμύρια δολάρια

¹⁴ Η κεντρική τράπεζα της Ρωσίας έχει σχεδόν εξαπλασιάσει τα αποθέματά της από τα μέσα του 2000, δημιουργώντας τα πέμπτα μεγαλύτερα στον κόσμο, αξίας 140 δισ. δολαρίων.

αυτοκινητοβιομηχανίας Volvo, Renault, Daimler Truck Harley-Davidson Inc, Ford Motor Co, BMW, Jaguar Land Rover, Aston Martin και General Motors, διέκοψαν τις πωλήσεις τους κυρίως σε ανταλλακτικά προς την Ρωσία. (BBC, War in Ukraine: Rolls-Royce to stop all business with Russia 2022)

Μεγάλο πλήγμα και στις αερομεταφορές επέφερε και η απόφαση των Airbus και Boeing να σταματήσουν τις σχέσεις τους με τη Ρωσία σταματώντας την λειτουργία μεγάλων κέντρων συντήρησης αεροσκαφών ανά την επικράτεια της Ρωσίας. Ο αμερικανικός τιτάνας πετρελαίου ExxonMobil αποχώρησε επίσης, μειώνοντας περιουσιακά στοιχεία τεσσάρων δισεκατομμυρίων δολαρίων που είχαν απομείνει στη Ρωσία, συμπεριλαμβανομένης μιας κοινοπραξίας πολλών δισεκατομμυρίων δολαρίων με τη Rosneft, μια πετρελαϊκή εταιρεία που ελέγχεται από το ρωσικό κράτος. Ομοίως έπραξαν και οι Shell¹⁵ και BP, οι οποίες προέβησαν σε ντάμπινγκ¹⁶ στις ρωσικές επενδύσεις. Τέλος και η Apple με τη σειρά της, σταμάτησε την πώληση των προϊόντων της. (Καθημερινή, Βαρύ το τίμημα στις αερομεταφορές λόγω των κυρώσεων 2022)

Οι κυρώσεις δεν αφορούσαν μόνο υλικά αγαθά αλλά και υπηρεσίες. Με αυτό τον τρόπο η Ευρωπαϊκή Ένωση αποφάσισε να αναστείλει τηλεοπτικές μεταδόσεις των ρωσικών ειδησεογραφικών κρατικών καναλιών RT και Sputnik που μεταδίνονται τόσο μέσω συχνότητων όσο και μέσω διαδικτύου. Η αντίδραση της Διεθνούς Ένωση Δημοσιογράφων (EFJ)¹⁷ ήταν έντονη τονίζοντας τον κίνδυνο για μία μονόπλευρη ενημέρωση για την έκβαση του πολέμου αλλά και το ενδεχόμενο οι Ρώσοι πολίτες λόγω αντιποίνων να στερηθούν από τα δυτικά μέσα ενημέρωσης, την πληροφόρηση. Ομοίως στην επιβολή των απαγορεύσεων συμμετείχαν και διαδικτυακά κανάλια και πλατφόρμες κοινωνικής επικοινωνίας και θέασης όπου μπλόκαραν περιεχόμενό τους από και προς την Ρωσία όπου και η ίδια απάντησε με αποκλεισμό τους¹⁸. (CLOVER 2022)

Αξιοσημείωτο εδώ είναι η κίνηση της εταιρίας Meta που επέτρεψε σε πολίτες της Ρωσίας, Ουκρανίας και Πολωνίας να προτείνουν τρόπους και πρακτικές βίας με σκοπό την εξόντωση του Ρώσου πρόεδρου Βλαντίμιρ Πούτιν αλλά και του Λευκορώσου προέδρου, Αλεξάντερ Λουκασένκο. Το πιο απίθανο σε αυτό ήταν η υποστήριξη του ουκρανικού Τάγματος του Αζόφ, γνωστό για τις φασιστικές και φιλοναζιστικές ιδέες του. (Munsif Vengattil 2022)

Οι αποκλεισμοί επεκτάθηκαν βέβαια και στους χώρους του πολιτισμού, του αθλητισμού και της επιστήμης. Διάσημες φιλαρμονικές από την Ευρώπη διέκοψαν συνεργασίες και ακύρωσαν παραστάσεις που συμμετείχαν Ρώσοι μουσικοί, χορευτές και ηθοποιοί αφού θεωρήθηκαν οπαδοί του Ρώσου προέδρου.

¹⁵ Η Shell αποχώρησε από όλες τις κοινοπραξίες της με την κρατική Gazprom, αξίας περίπου 3 δισ. δολαρίων.

¹⁶ Το ντάμπινγκ είναι μία μορφή αθέμιτου ανταγωνισμού καθώς τα προϊόντα πωλούνται σε τιμή που δεν αντικατοπτρίζει ακριβώς το κόστος παραγωγής τους.

¹⁷ European Federation of Journalists

¹⁸ YouTube, Twitter, Instagram και Facebook

Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι ο αποκλεισμός του θεάτρου Μπολσόι από την μακρά παράδοση συνεργασίας με την Μητροπολιτική όπερα της Νέας Υόρκης¹⁹ ως ηθική υποχρέωση για την στήριξη στον λαό της Ουκρανίας. Στη χειρότερη θέση βρίσκονται οι καλλιτέχνες της Ρωσίας του εξωτερικού όπου βρέθηκαν στο δίλλημα στο να απολυθούν ή να εκφράσουν δημοσίως την αντίθεσή τους στην εισβολή. (TheMoscowTimes 2022)

Επίσης προχώρησαν σε διακοπή των συνεργασιών τους με ρωσικά καλλιτεχνικά σχήματα η Βασιλική Όπερα του Λονδίνου, η Κρατική Όπερα της Βαυαρίας, η Όπερα της Ζυρίχης, η «Σκάλα» του Μιλάνου και πολλοί άλλοι καλλιτεχνικοί οργανισμοί. Η ελληνική κυβέρνηση αποφάσισε να αναστείλει οποιαδήποτε υλοποίηση, συνεργασία, προγραμματισμό ή συζήτηση εκδηλώσεων με ρωσικούς πολιτιστικούς οργανισμούς.²⁰ (Ματούλα Κουστίνη 2022)

Σε δυσχερή θέση βρέθηκαν και πολλοί Ρώσοι καλλιτέχνες του εξωτερικού, που βρέθηκαν αντιμέτωποι με το δίλλημα είτε να παραιτηθούν είτε δημοσίως να αποκηρύξουν και να καταδικάσουν την επιλογή του Πούτιν να εισβάλλει στην Ουκρανία. Ακόμα πιο τραγικό ήταν η ξεκάθαρη διάκριση μεταξύ μουσικών όπου λόγω καταγωγής αποκλείονταν αυτόματα από την διαδικασία επιλογής ακόμα και μεταξύ θεατρικών παραστάσεων και μουσικών κομματιών εάν ο δημιουργός τους ήταν Ρώσος²¹.

Παρόμοια κατάσταση αντιμετώπισαν Ρώσοι και Λευκορώσοι αθλητές και ομοσπονδίες. Συγκεκριμένα, αποκλείστηκαν από Διεθνείς διοργανώσεις ανοικτού και κλειστού στίβου ενώ ίδια τύχη είχαν πολλά ομαδικά και ατομικά αθλήματα.²², όπως τα δημοφιλή του ποδοσφαίρου, του μπάσκετ και του βόλεϊ, όπου με ανακοινώσεις της οι FIFA, FIBA και FIVB, απέκλεισαν όλους τους ρωσικούς και λευκορωσικούς συλλόγους. Η FIFA μάλιστα απέκλεισε και όλους τους διαιτητές ποδοσφαίρου. (tnxs 2022)

Ταυτόχρονα επλήγη και ο χώρος των επιστημών. Η Ευρωπαϊκή επιτροπή, στις αρχές του Μαρτίου, αποφάσισε να διακόψει προσωρινά τη συνεργασία της με Ρώσους επιστήμονες και ρωσικούς ερευνητικούς οργανισμούς, στα πλαίσια του προγράμματος «Ορίζων Ευρώπη», κάτι που ακολούθησαν και αρκετές εθνικές κυβερνήσεις. Το MIT πάγωσε τη συνεργασία του με το ρωσικό «Ινστιτούτο

¹⁹ Επίσης προχώρησε στην διακοπή της μακρόχρονης συνεργασίας της με την σοπράνο Άννα Νετρέμπκο θεωρώντας την υποστηρίκτρια του προέδρου Πούτιν και της πολιτικής του

²⁰ Με απόφαση της υπουργού Πολιτισμού και Αθλητισμού, Λίνας Μενδώνη

²¹ Ο αρχιμουσικός Τουγκάν Σοχίεφ, δήλωσε: «Κατά τη διάρκεια των τελευταίων ημερών βίωσα κάτι που πίστευα πως δεν θα έβλεπα ποτέ στη ζωή μου. Σήμερα στην Ευρώπη είμαι αναγκασμένος να κάνω μια επιλογή και να επιλέξω μία από τις μουσικές μου οικογένειες έναντι της άλλης. Καλούμαι να επιλέξω έναν καλλιτέχνη έναντι άλλου. Καλούμαι να επιλέξω μια πολιτιστική παράδοση έναντι άλλης. Καλούμαι να επιλέξω έναν τραγουδιστή έναντι άλλου. Σύντομα θα κληθώ να επιλέξω μεταξύ Τσαϊκόφσκι, Στραβίνσκι, Σοστακόβιτς έναντι Μπετόβεν, Μπραμς, Ντεμπισί.

²² Πατινάζ, σκι, κανόε καγιάκ, μοντέρνο πένταθλο, μπάντμιντον, σόφτμπολ και μπέιζμπολ.

Επιστήμης και Τεχνολογίας -Σκόλοβο» και το CERN²³ έσπευσε να ικανοποιήσει το αίτημα Ουκρανών επιστημόνων και να άρει το καθεστώς παρατηρητή που είχε μέχρι τώρα η Ρωσία στις έρευνές του, στη φυσική υψηλών ενεργειών.²⁴ Όμως το «Διεθνές Συμβούλιο Επιστήμης», αν και καταδίκασε τη ρωσική εισβολή, δεν θα διακόψει τις επιστημονικές του σχέσεις με τη Ρωσία καθώς όπως ανακοίνωσε: «*Η απομόνωση και ο αποκλεισμός σημαντικών επιστημονικών κοινοτήτων είναι επιζήμιος για όλους*». (ICTplus 2022)

Οι αντιδράσεις διαμαρτυρίας εκφράστηκαν με διαδηλώσεις τόσο στην Ρωσία όσο και στον υπόλοιπο κόσμο. Μάλιστα οι μεγαλύτερες από αυτές έλαβαν χώρα εντός της Γερμανίας, με το Βερολίνο να έχει συμμετοχή στη διαδήλωση που έγινε στη Πύλη του Βραδεμβούργου τις εκατό χιλιάδες ενώ αυτή που έλαβε χώρα στη Κολωνία της Γερμανίας ξεπέρασε τα διακόσια χιλιάδες άτομα²⁵. Στην Ουκρανία εκτός των άλλων, υπήρξαν και συμβολικές διαμαρτυρίες όπου εκατό εννέα άδεια καροτσάκια μωρών τοποθετήθηκαν στην κεντρική πλατεία της ουκρανικής πόλης Λβιβ στη μνήμη των παιδιών που σκοτώθηκαν από την αρχή των εχθροπραξιών. Στην πρωτεύουσα της Σερβίας πάντως, το Βελιγράδι, οργανώθηκαν συγκεντρώσεις υπέρ του προέδρου Πούτιν και της απόφασής του να εισβάλλει στην Ρωσία.²⁶ όπως και στην Κεντροαφρικανική Δημοκρατία όπου διαδηλωτές καταδίκασαν την παλιά γαλλική αποικιοκρατία, ενώ μίλησαν με επαινετικά λόγια για τον Πούτιν. Φιλορωσικές διαδηλώσεις πραγματοποιήθηκαν ακόμα στη Λάρνακα και στη Λεμεσό της Κύπρου. Οι διαδηλωτές, Ρώσοι μαζί με λίγους Κύπριους, κατηγόρησαν το NATO ότι είναι υπεύθυνο για τους πολέμους σε περιοχές που έχει επέμβει στρατιωτικά και υποστήριζαν τη ρωσική στρατιωτική επέμβαση. (LIFO 2022)

3.3 Οι κυρώσεις

Επιγραμματικά, στο σύνολο των μέτρων της ΕΕ περιλαμβάνονται και τα παρακάτω :

- i. Πάγωμα ρωσικών καταθέσεων άνω των εκατό χιλιάδων ευρώ σε τράπεζες της ΕΕ, ρωσικών λογαριασμών που τηρούνται από κεντρικά αποθετήρια τίτλων της ΕΕ καθώς και πώληση τίτλων σε ευρώ, σε Ρώσους πελάτες.
- ii. Απαγόρευση εισαγωγής μετοχών ρωσικών κρατικών οντοτήτων σε τόπους διαπραγμάτευσης της ΕΕ.

²³ European Organization for Nuclear Research

²⁴ Ωστόσο ο οργανισμός δεν αναμένεται να προχωρήσει στην απόλυση των 1.000 περίπου Ρώσων μελών του προσωπικού του - κίνηση που είχε αρνηθεί να κάνει κάτω από οποιεσδήποτε πολιτικές συνθήκες τα προηγούμενα χρόνια.

²⁵ Η δημοτική αρχή αντί των καθιερωμένων εκδηλώσεων της Καθαρής Δευτέρας (Δευτέρα των Ρόδων), κάλεσε σε συγκέντρωση συμπαράστασης προς τον Ουκρανικό λαό.

²⁶ Στη διαδήλωση ήχησαν οι εθνικοί ύμνοι της Σερβίας και της Ρωσίας, ενώ σημαίες της ΕΕ ποδοπατήθηκαν και κήκαν από τους διαδηλωτές.

iii. Απαγόρευση πώλησης, προμήθειας, μεταφοράς ή εξαγωγής στη Ρωσία τεχνολογιών διύλισης πετρελαίου και περιορισμοί για συναφείς υπηρεσίες.

iv. Απαγόρευση εξαγωγής όλων των αεροσκαφών, ανταλλακτικών και εξοπλισμού προς τις ρωσικές αεροπορικές εταιρείες, καθώς και προς τη ρωσική διαστημική βιομηχανία. Αυτό περιλαμβάνει απαγόρευση των υπηρεσιών ασφάλισης και αντασφάλισης και συντήρησης.

v. Επιπλέον περιορισμοί στις εξαγωγές αγαθών και τεχνολογίας διπλής χρήσης, συμπεριλαμβανομένων των ημιαγωγών.

vi. Διπλωμάτες, Ρώσοι αξιωματούχοι και επιχειρηματίες δεν θα μπορούν πλέον να επωφελούνται από τις διατάξεις διευκόλυνσης της έκδοσης θεωρήσεων, οι οποίες επιτρέπουν την προνομιακή πρόσβαση στην ΕΕ.

vii. Όλων όμως των προηγούμενων, το πιο σημαντικό ήταν η πρώτη κατά σειρά ενέργεια η οποία ανακοινώθηκε από τον Καγκελάριο της Γερμανίας για το πάγωμα των διαδικασιών πιστοποίησης του αγωγού Nord Stream 2.

Συνολικά μέχρι τη στιγμή αναγραφής της παρούσας εργασίας, έχουν ανακοινωθεί οκτώ πακέτα κυρώσεων από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα οποία εξέδιδε η Κομισιόν σε συνεργασία με τους διεθνείς εταίρους όπως ονομάζει και που αποτελούν απάντηση στον παράνομο πόλεμο της Ρωσίας ενάντια στην Ουκρανία. Επιπρόσθετα κατακρίνει την παράνομη προσάρτηση ουκρανικού εδάφους καθώς και τα ψευδή δημοψηφίσματα και καταδικάζει την κλιμάκωση των πολεμικών επιχειρήσεων με την ανοικτή πλέον απειλή των πυρηνικών όπλων.

Στο νέο πακέτο απαγορεύτηκαν επιπλέον εισαγωγές ρωσικών αγαθών από την ΕΕ, αξίας επτά δισεκατομμυρίων ευρώ καθώς και περιορισμό στις εξαγωγές σε βασικά εξαρτήματα βιομηχανίας που χρησιμοποιούνται στη ρωσική στρατιωτική μηχανή όπως επίσης και ευρωπαϊκές υπηρεσίες πάνω σε οικονομικά θέματα και τεχνογνωσία. Επιπρόσθετα απαγορεύτηκαν υλικά και εξοπλισμός που προορίζονταν για τον ρωσικό στρατό και τους προμηθευτές τους. Το πιο σημαντικό απ' όλα βέβαια είναι ότι τέθηκε το νομικό πλαίσιο για την επιβολή πλαφόν στο ρωσικό πετρέλαιο. (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2022)

Τα παραπάνω αφορούν τις γενικές κυρώσεις που επιβάλλονται απ' ευθείας στη Ρωσική κυβέρνηση. Αυτές όμως περιλαμβάνουν και πρόσθετες που στοχεύουν σε ιδιώτες και επιχειρήσεις. Πιο συγκεκριμένα εμπλέκει όλους όσους υποστηρίζουν την πρόσφατη προσάρτηση των ουκρανικών εδαφών που ανακοινώθηκαν μετά τα δημοψηφίσματα και ονομάζει πλέον τα εδάφη αυτά κατεχόμενα και περιλαμβάνει τις περιφέρειες του Ντόνετσκ, Λουχάνσκ, Χερσώνα και Ζαπορίζια. Συμπεριλαμβάνει επίσης εκείνους που συμμετέχουν στον αμυντικό τομέα από ιδιώτες μέχρι και στρατιωτικούς αξιωματούχους και φυσικά εταιρείες και αποσκοπεί στον περιορισμό της ρωσικής ικανότητας να βελτιώνεται στον αμυντικό και επιθετικό τομέα. Το πιο ενδιαφέρον σε όλα αυτά είναι ότι ανήκουν οι

δημοσιογραφικοί φορείς²⁷ που διασπείρουν αναληθείς ειδήσεις σχετικά με τις συγκρούσεις και που δεν είναι άλλα από τα ρωσικά πρακτορεία ειδήσεων. (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2022)

Απαγορεύτηκαν επιπλέον υλικά προς εξαγωγή όπως ο άνθρακας που χρησιμοποιείται σε ηλεκτρονικά εξαρτήματα ρωσικών όπλων και στον τομέα των αερομεταφορών καθώς και φορητά όπλα και εξοπλισμός. Αναφορικά με τις εισαγωγές τέθηκαν σε απαγόρευση προϊόντων χάλυβα εκτός κάποια ημικατεργασμένα μηχανήματα και συσκευές), υφάσματα, είδη δέρματος, κεραμικά, μη χρυσά κοσμήματα, οχήματα και ορισμένα χημικά προϊόντα.

Στα πρόσθετα μέτρα ανήκουν οι απαγορεύσεις σε υπηκόους της ΕΕ να βρίσκονται σε θέσεις ορισμένων ρωσικών επιχειρήσεων ως διοικητικά όργανα και καταργούνται οι συναλλαγές με ναυτικές εταιρείες ρωσικών συμφερόντων, υπηρεσίες χρηματοοικονομικών και συμβουλευτικής πληροφορικής. Ακόμη περιορίζονται σε μεγάλο βαθμό χαρτοφυλάκια σε περιουσιακά στοιχεία κρυπτονομισμάτων ή τις υπηρεσίες φύλαξης τους και απαγορεύει πλήθος υπηρεσιών που απευθύνεται σε νομικά πρόσωπα εγκατεστημένα στη Ρωσία ή απ' ευθείας στην κυβέρνηση της Ρωσίας.

Η ΕΕ από τα πρώτα μέτρα επιβολής κυρώσεων είχε θέσει υπό πλήρη απαγόρευση τις εισαγωγές αργού πετρελαίου μέσω θαλάσσης. Τώρα με την ενσωμάτωση της οδηγίας των G7²⁸ και την εφαρμογή ανώτατης τιμής σε αυτό, επιτρέπεται η μεταφορά πετρελαίου εφόσον η τιμή του βρίσκεται σε προκαθορισμένα επίπεδα τιμών. Έτσι θα περιοριστεί το κέρδος της Ρωσίας από εξαγωγές και θα εξασφαλιστεί η σταθερότητα σε παγκόσμιο επίπεδο σε ότι αφορά την ενεργειακή επάρκεια. Ταυτόχρονα είναι ένα μέτρο για την συγκράτηση των πληθωριστικών πιέσεων του ενεργειακού κόστους και κατά επέκταση των τιμών των καυσίμων εντός της ΕΕ²⁹. (ΟΤ, ΕΕ: Τι περιλαμβάνει το νέο πακέτο κυρώσεων σε βάρος της Ρωσίας 2022)

Στο τέλος της ανακοίνωσης του νέου πακέτου μέτρων που έλαβε χώρα στις αρχές Οκτωβρίου, τονίστηκε η πλήρης υποστήριξη του καθεστώτος της Ουκρανίας καθώς και του δοκιμαζόμενου λαού της και ότι θα συνεχίζει να το πράττει με όσα μέσα διαθέτει μαζί με τους διεθνείς εταίρους της μεταξύ άλλων μέσω πρόσθετης οικονομικής, πολιτικής και ανθρωπιστικής βοήθειας. Παράλληλα η ΕΕ δεσμεύτηκε τα μέτρα δεν θα επηρεάσουν τυχόν μεταφορές προϊόντων και εξαγωγές ενέργειας σε τρίτες χώρες διότι προέχει η διασφάλιση της ομαλότητας των παγκόσμιων

²⁷ Όπως αποκαλεί η ΕΕ τους αξιωματούχους που λαμβάνουν αποφάσεις, ολιγάρχες, ανώτερους στρατιωτικούς και προπαγανδιστές, υπεύθυνους για την υπονόμευση της εδαφικής ακεραιότητας της Ουκρανίας.

²⁸ Η Ομάδα των Επτά (G7) είναι ένα διακυβερνητικό πολιτικό φόρουμ που αποτελείται από τον Καναδά, τη Γαλλία, τη Γερμανία, την Ιταλία, την Ιαπωνία, το Ηνωμένο Βασίλειο και τις Ηνωμένες Πολιτείες. Επιπλέον, η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι ένα «μη απαριθμημένο μέλος» χωρίς δικαίωμα ψήφου.

²⁹ Το μέτρο αυτό θα τεθεί σε ισχύ μετά τις 5 Δεκεμβρίου 2022 για το αργό και μετά τις 5 Φεβρουαρίου 2023 για τα προϊόντα διύλισης πετρελαίου, μετά από περαιτέρω απόφαση του Συμβουλίου.

αγορών σε εμπορεύματα ειδικά των αγροδιατροφικών. Ως κύριο όργανο παρακολούθησης της ορθής επιβολής των μέτρων ορίστηκε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή σε ολόκληρη την ΕΕ.

Πάντως η Ρωσία δεν δείχνει να επλήγη από τις παραπάνω κυρώσεις ιδιαίτερα στις εξαγωγές πετρελαίου. Οι όγκοι συναλλαγών σε ξηρό χύδην φορτίο και πετρέλαιο επανήλθε στα επίπεδα προ πανδημίας με τη βοήθεια των παραδοσιακών συμμάχων της Ρωσίας και μη³⁰. Μάλιστα κατάφερε να ανελιχθεί και κατατάχθηκε δεύτερη σε εξαγωγές πετρελαίου παγκοσμίως, πίσω από τη Σαουδική Αραβία. Αξιοσημείωτο είναι λόγω της ανόδου των τιμών του φυσικού αερίου, η ΕΕ έχει προσφέρει από τις εισαγωγές ορυκτών προϊόντων από τη Ρωσία με περισσότερα από εκατό δισεκατομμύρια δολάρια, από την εισβολή και μετέπειτα. (Βήμα 2022)

Για την Ελλάδα, οι μεσαίες και μικρομεσαίες επιχειρήσεις δείχνουν να πλήττονται περισσότερο από τις κυρώσεις και ιδιαίτερα αυτές που δραστηριοποιούνται στην Βόρεια επικράτεια. Το ποσοστό βέβαια των εξαγωγών προς την Ρωσία, μόλις 0,5%, είναι αμελητέο σε σύγκριση με το ποσό των σαράντα δισεκατομμυρίων ευρώ που έφτασαν οι συνολικές εξαγωγές την περυσινή χρονιά. Ωστόσο ο αποκλεισμός των Ρωσικών τραπεζών από το σύστημα SWIFT, ουσιαστικά καθιστούν αδύνατο να εκτελεστούν συναλλαγές μεταξύ των ελληνικών επιχειρήσεων με τις αντίστοιχες ρωσικές οπότε και να πληρωθούν, στρέφοντας τις αναγκαστικά σε αναζήτηση νέων αγορών προς αναπλήρωση του κενού.

Οι τομείς που δραστηριοποιούνται με τη Ρωσία αφορούν σε προϊόντα πετρελαιοειδών κυρίως ορυκτέλαια, φάρμακα, σωλήνες και απορρίμματα χαλκού, χρωστικά, ηλεκτρικές συσκευές ενσύρματης τεχνολογίας, ακατέργαστο καπνό, μαρμελάδες και κομπόστες και παρασκευασμένα λαχανικά. Ο κλάδος όμως που επηρεάζεται περισσότερο δείχνει να είναι εκείνος της γουνοποιίας ο οποίος ήταν και εξαρτημένος από τη ρωσική αγορά σε μεγάλο βαθμό και τώρα βρίσκονται σε αναζήτηση και αυτές εναλλακτικών αγορών όπως η Κίνα και η Νότια Κορέα.

Επισημαίνεται ότι η εικόνα των ελληνικών εξαγωγών ήταν τελείως διαφορετική πριν το 2014 όπου και είχαν επιβληθεί τα πρώτα μέτρα της ΕΕ εξαιτίας της Κριμαίας. Τότε η αξία των συναλλαγών είχε πέσει στο 50% μέσα στη διετία 2013-2014. Ωστόσο τα βασικά προϊόντα που εισάγει η χώρα μας αποτελούν το πετρέλαιο, το φυσικό αέριο, το σιτάρι και το ηλιέλαιο, αγαθά στα οποία οι τιμές έχουν εκτοξευθεί παγκοσμίως. Τέλος, ο δεύτερος πιο σημαντικός κλάδος που επλήγη είναι ο τουριστικός, ιδιαίτερα για την Βόρεια Ελλάδα μιας και αποτελούσε δημοφιλή ρωσικό προορισμό αφού τα περιοριστικά μέτρα αφορούσαν και τον αποκλεισμό της Ρωσίας από τα αεροδρόμια της Ευρώπης. (Capital, Ο χάρτης των ελληνικών εξαγωγών στη Ρωσία - Ποιοι κλάδοι πλήττονται 2022)

³⁰ Κορυφαίοι προορισμοί μέχρι στιγμής είναι η Ολλανδία, η Τουρκία, η Κίνα, η Ιταλία και η Ινδία.

Κεφάλαιο 4^ο: Ο απόηχος και οι επιπτώσεις της εισβολής στην παγκόσμια οικονομία

4. Εισαγωγή

Σε αυτό το σημείο, θα αναλυθούν οι σπουδαιότεροι παράγοντες που επηρεάζουν τη Διεθνή Οικονομία, που λίγο πολύ είναι αλληλένδετοι μεταξύ τους και θεωρώντας ως σημείο αναφοράς τα δύο μεγάλα γεγονότα, την πανδημία και τώρα τον πόλεμο.

Ο απόηχος της εισβολής και της σύρραξης που αυτή συνεχίζεται, έγινε παγκόσμια αντιληπτός και δεν θα ήταν υπερβολή να πούμε ότι ξεπέρασε σε ένταση αυτόν της πανδημίας. Ταυτόχρονα δεν είναι μία σύρραξη που επηρεάζει τις σχέσεις μεταξύ Ευρώπης, ΗΠΑ και Ρωσίας αλλά δείχνει να αλλάζει και τους συσχετισμούς δυνάμεων λόγω συσπείρωσης των κρατών που δεν ανήκουν στο Δυτικό μπλόκ. Και αυτό γιατί παρόλο που την τελευταία πενταετία έχουν σημειωθεί τουλάχιστον τρεις μεγάλης κλίμακας συγκρούσεις, εντούτοις λίγη επιρροή είχαν σε παγκόσμιο επίπεδο έως καθόλου. Για παράδειγμα, η σύγκρουση της Λιβύης που ξεκίνησε με την πτώση του Καντάφι το 2011 και συνεχίστηκε ως εμφύλιος πόλεμος μέχρι και τις μέρες μας με την ανάμιξη άλλων κρατών, είχε μηδενικό οικονομικό αντίκτυπο. Επίσης, η σύγκρουση στο Ναγκόρνο – Καραμπάχ, μεταξύ Αρμενίας και Καζακστάν, που και αυτό με τη σειρά του δεν επηρέασε την παγκόσμια οικονομία όπως και η σύγκρουση στη Συρία, που έχουν αναμιχθεί αρκετές χώρες και διαρκεί πολλά χρόνια. Σε καμία των περιπτώσεων αυτών δεν υπήρξε ανάλογη αντίδραση όπως με την Ουκρανία και αυτό θεωρήθηκε ως κυνισμός της Δύσης απέναντι στα ρωσικά συμφέροντα. (ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ 2022)

Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι ήταν η αφορμή που «έψαχνε» η Δύση για να αντιδράσει και να δικαιολογήσει τις αντιρωσική πολιτική της, καταστάσεις που θυμίζουν εποχές ψυχρού πολέμου. Όμως οι αντιδράσεις αυτές είναι ζυγισμένες λόγω του ότι η Ρωσία αποτελεί πρώτη παγκόσμια πυρηνική δύναμη και είναι μία μεταβλητή που μπορεί να αλλάξει τα πάντα ακόμα και το ρου της ανθρώπινης ιστορίας. Οπότε η έκταση που μπορεί να λάβει ο πόλεμος, θεωρητικά είναι αυτό που επηρεάζει τα μέγιστα την παγκόσμια οικονομία.

4.1 Υφειακοί Παράγοντες

Μελετώντας τώρα τον παράγοντα «πανδημία», όπως έχει αποδείξει τα δύο τελευταία χρόνια, είναι απρόβλεπτος και οι επιπλοκές που αυτός προκαλεί. Τρανό παράδειγμα είναι η αντίδραση του Πεκίνου το Μάιο που πέρασε, όπου λόγω ξεσπάσματος της πανδημίας, έκλεισε το σημαντικότερο λιμάνι της τη Σανγκάη, με αποτέλεσμα να προκαλέσει παγκόσμια ανησυχία για επερχόμενα κλεισίματα των αγορών. Αυτό αποφεύχθηκε σε άλλα κράτη, όμως κανείς δεν γνωρίζει τι μπορεί να συμβεί το χειμώνα που έρχεται.

Επόμενος παράγοντας είναι η ανησυχία των αγορών όπως αυτή αποτυπώνεται στα ταμπλό των χρηματιστηρίων με την συνεχόμενη πτώση τους. Η

κάμψη της οικονομικής δραστηριότητας που κάμπει τον τζίρο των εισηγμένων εταιριών, επηρεάζει και αρνητικά την ψυχολογία των επενδυτών. Παράλληλα η αύξηση των επιτοκίων δανεισμού με τις αποφάσεις Κεντρικών Τραπεζών, «φρενάρουν» την ανάπτυξη και φέρνουν πιο ακριβό χρήμα.

Τελευταίος παράγοντας είναι η πτώση της καταναλωτικής ζήτησης έπειτα από την επίδραση των ανατιμήσεων και το «ράλι» τιμών όπου πλήττει κυρίως τις χαμηλές και μεσαίες εισοδηματικά τάξεις.

Οι παραπάνω υφεσιακοί παράγοντες μπορούν να ξεπεραστούν εάν υπάρχουν αντίστοιχα αντίβαρα που να ευνοούν την ανάπτυξη. Εξαιρέση βέβαια αποτελεί ο πόλεμος που μόνο μία συνθήκη ειρήνης θα βοηθούσε να αντιμετωπιστεί η δυσμενής κατάσταση. Είναι αναπόφευκτο ότι όσο συνεχίζετε η σύγκρουση, τόσο ο πληθωρισμός θα τροφοδοτείται και θα παραμένει σε υψηλά επίπεδα.

Σε έκθεση του το ΔΝΤ για τον πληθωρισμό, εντόπισε τέσσερις πηγές που παρατείνουν την διάρκειά του. Είναι ευνόητο και εύκολα αντιληπτό ότι η περιοχή των συγκρούσεων αποτελεί νευραλγικό τόπο παραγωγής πρώτων υλών και τροφίμων, μείζονος σημασίας για το παγκόσμιο εμπόριο. Η έλλειψή τους εκτινάσσει τις τιμές των εμπορευμάτων και ιδιαίτερα της ενέργειας. Άρα βασική πηγή είναι ο πόλεμος, πρωτίστως στην ΕΕ και δευτερευόντως στις ΗΠΑ.

Η ανάκαμψη της καταναλωτικής ζήτησης έφερε στα όριά της την εφοδιαστική αλυσίδα με αποτέλεσμα η προσφορά πλέον να ξεπερνά τη ζήτηση και οι ελλείψεις αγαθών να δημιουργούν «αρρυθμίες» στην παγκόσμια αγορά. Ταυτόχρονα η καταναλωτική ζήτηση έφερε στην επιφάνεια και το πρόβλημα έλλειψης από εργατικό δυναμικό πράγμα το οποίο οδήγησε σε αυξήσεις μισθών. Οι εργοδότες από την μεριά τους προσπάθησαν να λύσουν τα προβλήματα αυτά με αύξηση τιμών στα προϊόντα τους, πράγμα που δημιούργησε πληθωριστικές τάσεις.

Συμπεραίνοντας λοιπόν το ΔΝΤ εκτιμά, ότι ο πληθωρισμός φέτος στις αναπτυσσόμενες οικονομίες θα κλείσει στο 5,7%³¹ και με πτώση για την επόμενη χρονιά στο 2,5%. Για τις αναπτυσσόμενες οικονομίες προβλέπεται να φτάσει στο 8,7% για το 2022 και για την επόμενη χρονιά στο 6,5%. (Καθημερινή, Τρικυμιώδη νερά για τη διεθνή οικονομία «βλέπει» το ΔΝΤ 2022)

Αντίθετα όμως σε ότι αφορά την πανδημία, η αντίδραση του κόσμου που με την λαχτάρα και διάθεση του να αναπληρώσει ότι έχασε την διετία με τους περιορισμούς, αύξησε την κατανάλωση με δραστηριότητες και τόνωσε την παγκόσμια οικονομία. Επίσης η δράση αυτή του κόσμου δημιούργησε την ανάγκη για εργατικά χέρια και βελτίωσε τα ποσοστά ανεργίας όπου παραμένουν ακόμη και σήμερα σε χαμηλά επίπεδα. Σε αυτό συνηγόρησαν και τα μεγάλα ταμειακά αποθέματα των καταναλωτών που δημιουργήθηκαν κατά την διάρκεια του εγκλεισμού.

³¹ Ρεκόρ 38ετίας

Στον τομέα τώρα των αγορών, αυτές αν και αντιδρούν με μαζικές ρευστοποιήσεις σε κάθε αρνητική είδηση παρ' όλα αυτά δείχνουν να έχουν αντοχές, με την ελπίδα των επενδυτών να είναι στραμμένη στο μέτωπο Ρωσίας – Ουκρανίας και στο άκουσμα κάποιας αισιόδοξης έκβασης. Η ίδια τάση επικρατεί και στα ομόλογα όπου τα spreads να βρίσκονται σε υψηλά επίπεδα αλλά την κατάσταση να δείχνει εύκολα αναστρέψιμη και με τους ειδικούς να συνηγορούν στο ότι η παγκόσμια οικονομία δεν απειλείται άμεσα με ύφεση.³²

Ιδιαίτερο πλήγμα στις αναπτυσσόμενες χώρες επέφεραν οι αυξήσεις στις τιμές των αγαθών. Παράδειγμα είναι η Σρι Λάνκα όπου εξάντλησε τα αποθεματικά της συναλλάγματα για να αντεπεξέλθει στις αυξήσεις από την εισαγωγή σε πετρέλαιο κάτι που εξώθησε την κυβέρνηση να κηρύξει στάση πληρωμών και αδύνατη να εξυπηρετήσει το εξωτερικό της χρέος για τον Απρίλιο. Επίσης το Πακιστάν αναγκάστηκε να άρει την επιδότηση καυσίμων ώστε να αποφύγει την ίδια κατάληξη με την Σρι Λάνκα παράλληλα με το να συμμετέχει στην συνδιάσκεψη του Οργανισμού Συνεργασίας της Σανγκάης.³³ (Foreign-Politics 2017)

Στον αντίποδα τώρα, οι επιπτώσεις του πολέμου λειτουργούν ευεργετικά για ορισμένα κράτη λόγω κυρίως των ανατιμήσεων στις τιμές βασικών αγαθών. Μεγάλος ωφελημένος είναι η Λατινική Αμερική όπου οι αυξήσεις στις τιμές πετρελαίου και σιτηρών έχουν ξεπεράσει το 20%, με πρωταγωνιστές την Βραζιλία και Κολομβία ως εξαγωγείς υδρογονανθράκων και την Αργεντινή όπου είναι τρίτη σε παραγωγή σιτηρών στην αμερικανική ήπειρο. Επιπρόσθετα οι εξαγωγές βοήθησαν τη ροή σκληρού νομίσματος, κάνοντας έτσι ευνοϊκότερους τους όρους αγοράς στα εισαγόμενα προϊόντα και βελτίωσαν τη σχέση των νομισμάτων τους σε σχέση με το δολάριο, σε αντίθεση με τον υπόλοιπο κόσμο.

Παρ' όλα αυτά, το ΔΝΤ προβλέπει ότι στην Λατινική Αμερική, ο ρυθμός ανάπτυξης θα είναι δεύτερος χαμηλότερος στον κόσμο, με πρώτο αυτόν της ανατολικής Ευρώπης. Παρά την αύξηση των εξαγωγών, οι πληθωριστικές τάσεις κινούνται σε διψήφια νούμερα, με τις κεντρικές τράπεζες ως αντιστάθμισμα να αυξάνουν με τη σειρά τους τα επιτόκια δανεισμού, που όμως δυστυχώς «φρενάρουν» τις επενδύσεις και την ανάπτυξη. Αν μάλιστα στις αναπτυσσόμενες χώρες οι πληθωριστικές πιέσεις κρατήσουν για μεγάλο διάστημα από ότι εύλογα αναμένεται, οι κεντρικές τράπεζες τους θα προχωρήσουν όπως είναι λογικό, σε περαιτέρω αύξηση επιτοκίων από ότι αναζητούσαν ή έλπιζαν οι αγορές. Αυτό με τη σειρά του θα πληγώσει τις ήδη ευάλωτες οικονομίες της Λατινικής Αμερικής. Εξού και η πρόβλεψη που δίνει το ΔΝΤ για την παραγωγή της περιοχής το 2024, όπου θα κινηθεί 5% χαμηλότερα από ότι πριν της πανδημίας, επίπεδο. Σε μέρη βέβαια όπου οι κοινωνικές ανισότητες είναι πιο έντονες, αυτό μπορεί να οδηγήσει σε πολιτική κρίση και αστάθεια. (Reid 2022)

³² Κατά τον επικεφαλής οικονομολόγο της Economist Intelligence Unit, Σάιμον Μπάπτιστ τουλάχιστον για ένα 12μηνο ή και για ένα 18μηνο κατά τον επικεφαλής οικονομολόγο της AMP Capital, Σέιν Όλιβερ.

³³ Οι χώρες μέλη του Οργανισμού αθροιστικά, καταλαμβάνουν το 60% της συνολικής έκτασης της Ευρασίας, και το 1/4 του παγκόσμιου πληθυσμού. Ενδεχομένως με την ένταξη του Ιράν στο μέλλον, οι αριθμοί αυτοί αυξάνονται σημαντικά.

Προπάντων ωφελημένοι από την κρίση είναι οι παραδοσιακοί παραγωγοί υδρογονανθράκων ανά την υφήλιο συμπεριλαμβανομένου και της Ρωσίας αλλά και τις ΗΠΑ, όπου είδαν η παραγωγή σχιστολιθικού αερίου να γίνεται πλέον, με τις τιμές του φυσικού αερίου, προσοδοφόρα. Η πρόσφατη βέβαια καταστροφή του δικτύου Nord Stream 1 και 2, αποκλείει στο μέλλον την Ρωσία ως προμηθευτή σε ενέργεια προς την Ευρώπη, στρέφοντας την τελευταία σε άλλες αγορές και προμηθευτές. (News 2022)

4.2 Το πρόβλημα στις αναπτυσσόμενες χώρες

Όπως ανέφερε ο Πρόεδρος της Παγκόσμιας Τράπεζας³⁴ στο λόγο του στα Ηνωμένα Έθνη τον Σεπτέμβριο που πέρασε, η παγκόσμια κρίση τροφίμων, ενέργειας και λιπασμάτων επηρεάζει τις αναπτυσσόμενες χώρες. Αυτοί οι τομείς είναι στενά συνδεδεμένοι.

Παράλληλα υπογράμμισε ότι το φυσικό αέριο χρησιμοποιείται τόσο ως πρώτη ύλη όσο και ως πηγή ενέργειας, στην παραγωγή αμμωνίας, αντιπροσωπεύοντας το 70% έως 80% του κόστους παραγωγής αμμωνίας. Η ραγδαία αύξηση των τιμών του φυσικού αερίου, μετατράπηκε σε αύξηση των τιμών των λιπασμάτων, με τις τιμές αυτών να τριπλασιάζονται τα τελευταία δύο χρόνια. Παρά την πρόσφατη σταθεροποίηση των τιμών της γεωργίας και την επανέναρξη των εξαγωγών σιτηρών από τη Μαύρη Θάλασσα, ο υψηλός πληθωρισμός των τροφίμων και η επισιτιστική ασφάλεια παραμένουν κρίσιμη ανησυχία.

Επίσης επισήμανε ότι αυτό που προέχει τώρα είναι να ικανοποιηθεί η άμεση ζήτηση για λιπάσματα που χρησιμεύουν όπως είναι γνωστό, στη στήριξη των καλλιεργειών της επόμενης σεζόν. Αυτό γιατί οι τρέχουσες προβλέψεις δείχνουν ότι η ακάλυπτη ζήτηση της Αφρικής, θα μπορούσε να φτάσει τα τέσσερα εκατομμύρια μετρικούς τόνους φέτος σε σχέση με την περυσινή χρονιά, με τη Δυτική Αφρική να αντιμετωπίζει τις πιο έντονες προκλήσεις αυτή την καλλιεργητική περίοδο. Τόνισε ότι πρέπει να ληφθούν μέτρα τώρα για να διατηρηθεί η παραγωγή τροφίμων, καθιστώντας τα λιπάσματα πιο προσιτά και οικονομικά.

Συνεχίζοντας την ομιλία του ανέδειξε τρεις τομείς που χρήζουν προσοχής. Το πρώτο είναι η υποστήριξη της αποδοτικής παραγωγής και του εμπορίου, όπου από κοινού με τον FAO, το ΔΝΤ, το WFP και τον ΠΟΕ, τόνισαν τη σημασία του ανοιχτού εμπορίου, της διαφάνειας, της καινοτομίας και του κοινού σχεδιασμού και της επένδυσης στον μετασχηματισμό των συστημάτων τροφίμων. Σε αυτό τον τομέα, τα μέτρα στήριξης που έχουν διατεθεί, για να ανταποκριθεί η WBG στην κρίση επισιτιστικής ασφάλειας, ανήλθαν έως και τα 30 δισεκατομμύρια δολάρια σε διάστημα 15 μηνών. Αυτή η χρηματοδότηση περιλαμβάνει προσπάθειες για την ενθάρρυνση της παραγωγής τροφίμων και λιπασμάτων, τη βελτίωση των συστημάτων τροφίμων, τη διευκόλυνση του μεγαλύτερου εμπορίου και την υποστήριξη ευάλωτων νοικοκυριών και παραγωγών μέσω των δικτύων κοινωνικής ασφάλειας. Η διατήρηση του ανοιχτού εμπορίου είναι το κλειδί για τη μείωση των

³⁴ Ο Ντέιβιντ Μάλπας, στην κοινή συνέντευξη Τύπου που παραχώρησε μαζί με την επικεφαλής του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου Κρισταλίνα Γκεοργκίεβα

στρεβλώσεων των τιμών που μειώνουν τα κίνητρα για αποτελεσματική παραγωγή. Ταυτόχρονα υπέδειξε ότι με τόσα πολλά προγράμματα επισιτιστικής υποστήριξης σε εξέλιξη, ο καλός συντονισμός είναι σημαντικός για να αποφευχθεί ο κατακερματισμός των προσπάθειών βοήθειας.

Δεύτερον, πρέπει να αντιμετωπιστούν οι χρηματοδοτικές ανάγκες των χωρών, των κατασκευαστών, των εμπόρων και των εισαγωγέων. Σε ορισμένες περιπτώσεις, οι ανάγκες χρηματοδότησης για τους αγοραστές λιπασμάτων έχουν τριπλασιαστεί, ενισχύοντας τη γενική έλλειψη χρηματοδότησης από τοπικές εμπορικές τράπεζες σε πολλές από αυτές τις αγορές. Οι βραχυπρόθεσμες πιστωτικές διευκολύνσεις που παρέχονται με την υποστήριξη του IFC και άλλων διεθνών αναπτυξιακών φορέων είναι χρήσιμες για την αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος. Η ελάφρυνση του χρέους είναι μια ζωτική πηγή χρηματοδότησης και ιδιαίτερα πολύτιμη με τα επιτόκια να αυξάνονται.

Τέλος, η χρήση λιπασμάτων πρέπει να γίνει πιο αποτελεσματική. Αυτό μπορεί να γίνει παρέχοντας στους αγρότες κατάλληλα κίνητρα που δεν ενθαρρύνουν την υπερβολική χρήση. Η απόδοση χρήσης αζώτου, για παράδειγμα, κυμαίνεται από 30% έως 50% γενικά, ενώ η συνιστώμενη απόδοση είναι 90%. Οι επιδοτήσεις που ενθαρρύνουν την υπερβολική χρήση λιπασμάτων ενθαρρύνουν επίσης τη σπατάλη. Πρέπει παράλληλα να γίνουν επενδύσεις στην καινοτομία για να αναπτυχθούν βέλτιστες πρακτικές που θα συμβάλουν στην αύξηση της παραγωγής ανά κιλό χρησιμοποιούμενου λιπάσματος. Αυτό περιλαμβάνει την επένδυση στη γνώση για να διασφαλιστεί ότι το καταλληλότερο λίπασμα και ποσότητα εφαρμόζεται σε συγκεκριμένες καλλιέργειες. (ΟΤ, Παγκόσμια Τράπεζα: Ζητά να αυξηθεί η παραγωγή τροφίμων, ενέργειας και λιπασμάτων 2022)

Στο τέλος η ομιλία έκλεισε λέγοντας ότι: «*Η WBG διαδραματίζει σημαντικό ρόλο σε αυτές τις προτεραιότητες*». (WBG, Remarks by World Bank Group President David Malpass at the High-Level event on access to grains and fertilizers in Africa during UNGA 77 2022)

4.3 Στασιμοπληθωρισμός

Η Παγκόσμια Τράπεζα, μεταξύ των άλλων σε αναφορά της, διατυπώνει ότι η παγκόσμια οικονομία έρχεται αντιμέτωπη με μια κατάσταση που είχε πολύ καιρό να βιώσει και που ήταν ξεχασμένη για πολλά χρόνια. Οι προοπτικές λοιπόν της παγκόσμιας οικονομίας είναι δυσοίωνες και θα περάσει στη φάση του στασιμοπληθωρισμού, κάτι που είχε να συμβεί από τη δεκαετία του 1970. Αυτό που ήδη συμβαίνει δηλαδή είναι ότι ο επιβραδυνόμενος και υποτονικός ρυθμός ανάπτυξης να συνοδεύεται ταυτόχρονα και από υψηλό πληθωρισμό. Αυτός ο οικονομικός συνδυασμός όταν συνέβη το 1970, οι κυβερνήσεις τότε είχαν να αντιμετωπίσουν την εκτίναξη του πληθωρισμού ταυτόχρονα με τα πετρελαϊκά σοκ και βέβαια την αδυναμία να υπάρξουν ικανοί αναπτυξιακοί ρυθμοί. Έπειτα το μίγμα αυτό οδήγησε σε μία μεγάλης κλίμακας δανεισμού από αναπτυσσόμενες χώρες και τελικά κρίση χρέους.

Πιο συγκεκριμένα, η Παγκόσμια Τράπεζα σύμφωνα με τα στοιχεία που δημοσίευσε για το 2022, αναμένει ανάπτυξη πολύ πιο κάτω του 4,1% από 2,9%,

πρόβλεψη που έκανε τον Ιανουάριο του ίδιου έτους. Μάλιστα, η τράπεζα εκτιμά ότι στα ίδια επίπεδα θα συνεχίσει να βρίσκεται και το 2023-24 και που θα είναι απόρροια την αναστάτωσης από την συνεχιζόμενη ρωσοουκρανική σύγκρουση. Επίσης τονίζει ότι θα υποχωρήσει η αυξημένη ζήτηση στο εμπόριο και τις επενδύσεις, κλίμα που είχε δημιουργήσει η ευνοϊκή δημοσιονομική και νομισματική πολιτική που ακολουθήθηκε από τις κυβερνήσεις κατά την διάρκεια της πανδημίας και που τώρα αρχίζει να γίνεται αρκετά πιο περιοριστική και να αναιρείται σταδιακά.³⁵ (ΑΠΕ-ΜΠΕ 2022)

Η ανάπτυξη στις αναπτυσσόμενες οικονομίες θα επιβραδυνθεί απότομα από το 5,1% το 2021 στο 2,6% το 2022 και στη συνέχεια θα υποχωρήσει ακόμη περισσότερο το 2023, στο 2,2% όπου θα γίνει η αντιστροφή των μέτρων που πάρθηκαν στην περίοδο της πανδημίας. Όσον αφορά την ανάπτυξη για τις αναδυόμενες και αναπτυσσόμενες χώρες, αυτή θα υποχωρήσει στο 3,4% από 6,6% το 2021 κάτι που σημαίνει ότι θα βρίσκεται κάτω του μέσου όρου του 4,8% της περιόδου 2011-2019. Εδώ αξίζει να αναφερθεί ότι συγκριτικά στις αναπτυσσόμενες χώρες καλύτερα θα πάνε οι ΗΠΑ με σταθερή ανάπτυξη στο 2,5% μέχρι το 2024 ενώ η Ευρωζώνη θα κυμανθεί στο 1,9% και η Ιαπωνία μόλις στο 0,9%. Γενικά οι οικονομολόγοι της Τράπεζας καταλήγουν στο ότι η παγκόσμια οικονομία θα βρεθεί σε ένα επίπεδο 20% χαμηλότερα από ότι είχε διαμορφωθεί την προηγούμενη δεκαετία. (ΑΠΕ-ΜΠΕ 2022)

Όσον αφορά τώρα τον πληθωρισμό, η τράπεζα εκτιμά ότι θα αυξάνεται τόσο στις αναπτυσσόμενες οικονομίες όσο και στις αναδυόμενες αγορές και τις αναπτυσσόμενες οικονομίες. Τον Απρίλιο που πέρασε, ο παγκόσμιος διάμεσος Δείκτης Τιμών Καταναλωτή έφτασε το 7,8% σε ετήσια βάση, τιμή ρεκόρ από το 2008. Ομοίως και ο μέσος πληθωρισμός στις αναδυόμενες αγορές και τις αναπτυσσόμενες οικονομίες, όπου σκαρφάλωσε στο 9,4%. Το εξωφρενικό ποσοστό του 6,9% στις αναπτυσσόμενες χώρες, είχε να συμβεί από το 1982! Τώρα όσο αφορά τις αυξήσεις στα καύσιμα, αυτό είχε να συμβεί από τις αρχές της δεκαετίας του 1980 ενώ σε αρκετές αναδυόμενες αγορές, αναπτυσσόμενες οικονομίες και χώρες χαμηλού εισοδήματος, ο πληθωρισμός των τροφίμων αναμένεται να παραμείνει σε διψήφια ποσοστά φέτος. (ΑΠΕ-ΜΠΕ 2022)

Παρατηρείται επίσης και ένα άλλο φαινόμενο που αφορά τις ανατιμήσεις στα προϊόντα εκτός τα καύσιμα, που ονομάζεται δομικός πληθωρισμός. Αφορά κυρίως τρόφιμα, ποτά και είδη καπνού. Όλα αυτά βέβαια έχουν επηρεαστεί σε μεγάλο βαθμό από τις κυρώσεις σε βάρος της Ρωσίας και από τις αναστατώσεις από την έλλειψη σιτηρών παγκόσμια και που σαν δείκτης στην Ευρωζώνη κινήθηκε στο 3,8% στις ΗΠΑ, στο 6,2% τη Μεγάλη Βρετανία, 5,7% στον Καναδά και 4,1% στη Νότια Κορέα. Ο βασικός πληθωρισμός για τον Αύγουστο του 2022 ήταν 6,3% σε ετήσια βάση. Αυτό σημαίνει ότι οι τιμές όλων εκτός από τα νωπά τρόφιμα και την ενέργεια, έχουν αυξηθεί κατά 5,9% από τον Αύγουστο του 2021. (Amadeo 2022)

³⁵ Οι εκτιμήσεις εξαιτίας του πολέμου και των αρνητικών επιπτώσεων από την πανδημία προβλέπουν, το κατά κεφαλήν εισόδημα στις αναπτυσσόμενες χώρες θα είναι φέτος 5% πιο κάτω από τα επίπεδα που ήταν πριν από την πανδημία.

Στην ευρωζώνη, η αντίδραση της Κεντρικής Ευρωπαϊκής Τράπεζας ήταν ουσιαστική και ταχύτατη, δεδομένου του συντηρητικού καταστατικού χαρακτήρα της, ενεργοποιώντας όλους εκείνους τους μηχανισμούς της για συγκράτηση του πληθωρισμού σε χαμηλά επίπεδα που σε κάποια σημεία δικαιολογούσε ή καλύτερα επέτρεπε την αύξησή του. Όμως η στάσιμη παραμονή του πληθωρισμού σε επίπεδα κοντά ή και πάνω από διψήφια νούμερα, σήμανε την ανάγκη για αύξηση του βασικού επιτοκίου της και την ανακοίνωση για λήξη του προγράμματος αγοράς ομολόγων που οδήγησε όπως ήταν φυσικό επόμενο σε αυξήσεις στις αποδόσεις των ομολόγων των κρατών³⁶. Παρότι όμως η ανακοίνωση συνοδεύονταν με αισιοδοξία για την προοπτική της πορείας της ευρωπαϊκής οικονομίας, η διαρκώς αυξανόμενες τιμές φυσικού αερίου με εξάρτηση σε εισαγωγές πάνω από το 70% από την Ρωσία, η κλιμάκωση των κυρώσεων σε βάρος της και η προσπάθεια απεξάρτησης χωρίς την εύρεση αντικαταστάτη προς το παρόν, εκφράζει την ανησυχία ότι «πλέει» σε αχαρτογράφητα νερά η Ευρωπαϊκή οικονομία και παράλληλα την αγωνία και αβεβαιότητα για το μέλλον της.

Εδώ άξιο αναφοράς αποτελεί και το γεγονός ότι το κόστος εργασίας συνηγορεί στο να δημιουργεί πληθωριστικές τάσεις. Ιδιαίτερα μετά τα μέτρα λόγω πανδημίας, η επιδοτούμενη εργασία ήταν κοινή πολιτική πολλών κυβερνήσεων όπου με εκτεταμένα προγράμματα στήριξης, απέτρεψαν κοινωνική κρίση μεν αλλά όμως το άφθονο χρήμα που «έριξαν» στις αγορές, διαμόρφωσε συσσωρευμένο εισόδημα που τροφοδοτεί το πληθωριστική τάση των τιμών.

Για την χώρα μας παρά το ευνοϊκό κλίμα και τους προβλεπόμενους ρυθμούς ανάπτυξης από Διεθνούς οίκους αξιολόγησης, ο πληθωρισμός ήρθε να ταραξει τα νερά και να υπογραμμίσει ότι δεν πρόκειται για ένα συγκυριακό φαινόμενο αλλά πιο μόνιμου χαρακτήρα που επιβάλλει διαφοροποίηση πολιτικής γραμμής. Αυτό γιατί δεν σήμαινε ο πόλεμος μόνο αύξηση τιμών στην ενέργεια αλλά ότι θα υπάρξει ένα ντόμινο ανατιμήσεων στις μεταφορές και τώρα το χειμώνα στο κόστος θέρμανσης. Παράλληλα συμπαρασύρονται και άλλα βασικά αγαθά και υπηρεσίες συμπεριλαμβανομένου της ενοικίασης κατοικιών. (ΟΤ, Ακίνητα: Απλησίαστες οι τιμές και στα παλιά διαμερίσματα – Αύξηση έως 40% στη διετία 2022)

Αυτό το πρόβλημα έχει αρχίσει ήδη να διαφαίνεται και στην χώρα μας όπου παρά την αύξηση του κατώτατου μισθού δεν παρατηρείται συνολική αύξηση των αποδοχών. Αντίθετα, η αύξηση του κόστους διαβίωσης πλησιάζει το όριο διαμόρφωσης όρων κοινωνικής κρίσης με το πιο σημαντικό, την αύξηση του κόστους στέγασης σε συνδυασμό με τις αλλαγές στον οικιστικό χάρτη ιδιαίτερα στα μεγάλα αστικά κέντρα. Ειδικά στους δημοφιλείς προορισμούς με την ταυτόχρονη είσοδο των διαφόρων παραλλαγών τουριστικών καταλυμάτων σε πλατφόρμες βραχυχρόνιας μίσθωσης όπως το airbnb, συντελούν στην αδυναμία εύρεσης κατοικίας και στην εμφάνιση μιας οικιστικής κρίσης. (<https://kokkinoslawfirm.com/Εκρηξη πληθωρισμού: Αμηχανία και αλλαγή πορείας για κυβερνήσεις και κεντρικές τράπεζες>) (ΟΤ, Εκρηξη πληθωρισμού: Αμηχανία και αλλαγή πορείας για κυβερνήσεις και κεντρικές τράπεζες 2022)

³⁶ Υπήρξε ειδικής πρόβλεψης για τη συνέχιση της ειδικής μεταχείρισης των ελληνικών ομολόγων για το επόμενο διάστημα

4.4 Παγκόσμιο Χρέος

Μεγάλη ανησυχία υπάρχει όσο αφορά και το χρέος και αυτό γιατί ενώ οι οικονομίες των ανεπτυγμένων χωρών βρίσκονταν σε κατάσταση χαλαρής νομισματικής πολιτικής, ο φόβος για αντιστροφή αυτής της κατάστασης και η επίσπευση των προσπαθειών για πιο σφικτές δημοσιονομικές αλλαγές, ίσως τις φέρει αντιμέτωπες με μια κρίση χρέους. Ήδη αποτυπώνονται οι πρώτες αντιδράσεις στην παγκόσμια αγορά με αύξηση των επιτοκίων που συνεπάγει αύξηση του κόστους δανεισμού. Αυτό επισημαίνει σε έκθεση της η Παγκόσμια Τράπεζα, ότι στις χώρες χαμηλού εισοδήματος, το εξωτερικό χρέος αυξήθηκε κατά 15,5 δισεκατομμύρια δολάρια το 2020 και ανήρθε στα 423 δισεκατομμύρια δολάρια και στις χώρες μεσαίου εισοδήματος αυξήθηκε κατά 423 δισεκατομμύρια δολάρια και έφτασε τα 8,5 τρισεκατομμύρια δολάρια. Αυτό μετατρέπει τις οικονομίες έρμια των αγορών που προχωρούν σε αυξήσεις βασικών επιτοκίων με συνέπεια μέχρι τώρα να έχουν προχωρήσει σε διαφορετικές αυξήσεις πάνω από 60 φορές. (ΟΤ, Εκρηξη πληθωρισμού: Αμηχανία και αλλαγή πορείας για κυβερνήσεις και κεντρικές τράπεζες 2022)

Δεν επηρεάζεται βέβαια μόνο το χρέος από την σύσφιξη των μέτρων νομισματικής πολιτικής αλλά και το κόστος λειτουργίας μικρών και μεγάλων επιχειρήσεων που αντιμετωπίζοντας αυξημένο πληθωρισμό με απότομους ρυθμούς, τις οδηγεί τελικά αρκετές από αυτές σε κρίση ρευστότητας. Βέβαια οι επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν το πρόβλημα ανατιμήσεων με τη δυνατότητα εν μέρει αύξηση των τιμών των προϊόντων τους κάτι που δεν ισχύει για τους εργαζόμενους τους και τους μισθωτούς όπου αύξηση των τιμών συνεπάγεται συρρίκνωση του διαθέσιμου εισοδήματος μέχρι και αδυναμίας κάλυψης βασικών αναγκών τους. (ΟΤ, Εκρηξη πληθωρισμού: Αμηχανία και αλλαγή πορείας για κυβερνήσεις και κεντρικές τράπεζες 2022)

Συνολικά όλα αυτά δημιουργούν κλίμα ανησυχίας λόγω του ότι δεν μπορούν να προβλεφθούν παρά τα εργαλεία που σήμερα οι ειδικοί διαθέτουν. Το πεδίο του στασιμοληθωρισμού επιτείνει τις συνθήκες για νέες μορφές κοινωνικής κρίσης, νέες αβεβαιότητες για τις τωρινές πολιτικές που ακολουθούν οι κυβερνήσεις όπου ο πληθωρισμός εντείνει την απαισιοδοξία και δυσαρέσκεια του κόσμου και που επίσης οδηγεί σε κοινωνική αναταραχή με αύξηση της ανεργίας και περιορισμό των κοινωνικών δαπανών.

Η λύση των προβλημάτων δεν θα είναι ανώδυνη ούτε βραχυπρόθεσμη. Μια αντιπληθωριστική πολιτική που αναζητείται από τις κυβερνήσεις όταν οδηγεί σε βιαστική αποκλιμάκωση του πληθωρισμού οδηγεί αναπόφευκτα σε απότομη οικονομική ύφεση που σημαίνει μείωση απασχόλησης και συρρίκνωση της αγοραστικής δύναμης και τέλος μείωσης του κόστους εργασίας. Η κοινωνική αναταραχή και απογοήτευση που θα ακολουθήσει, είναι κάτι που καμία κυβέρνηση δε θέλει να χρεωθεί. (news24/7 2022)

4.5 Επισιτιστική κρίση

Εκτός των κινδύνων που αντιμετωπίζει η παγκόσμια οικονομία, ανάλογα έχει αυξηθεί η επισιτιστική ανασφάλεια σε ολόκληρο τον κόσμο. Αυτό επισημαίνουν ο ένας μετά τον άλλο διεθνείς οργανισμοί όπου έχουν αρχίσει να

εκπονούν κοινά σχέδια δράσης μέσω των Διεθνή Χρηματοπιστωτικών Ιδρυμάτων³⁷, για την καταπολέμηση της έλλειψης τροφίμων σε αναπτυσσόμενες χώρες λόγω του ότι αυξήθηκε ο αριθμός των ατόμων που βρίσκεται στα πρόθυρα της οξείας πείνας. Η διευθύνουσα σύμβουλος του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου Κρισταλίνα Γκεοργκίεβα τόνισε: «*Η εισβολή της Ρωσίας στην Ουκρανία έχει επισπεύσει σοβαρές οικονομικές και κοινωνικές συνέπειες σε όλο τον κόσμο. Μεταξύ αυτών, πολλές χώρες αντιμετωπίζουν τώρα επικίνδυνες ελλείψεις τροφίμων και απότομα υψηλότερες τιμές για τρόφιμα, ενέργεια και λιπάσματα*» και συνέχισε λέγοντας ότι τα δημοσιοοικονομικά των κρατών είναι αδύναμα έπειτα από την περίοδο της πανδημίας και με τον υψηλό πληθωρισμό που αντιμετωπίζουν οι ευάλωτες ομάδες μεσαίου και χαμηλού εισοδήματος, κινδυνεύουν πιο πολύ από τον επισιτισμό που μπορεί να οδηγήσει σε κοινωνικές αναταραχές και βία. Ακόμη ανέφερε ότι τα διδάγματα του παρελθόντος έχουν δείξει ότι με συντονισμένες ενέργειες, διατηρώντας ανοικτούς τους δίαυλους εμπορίου και εξασφαλίζοντας επαρκή γεωργικό εφοδιασμό καθώς και χρηματοδότηση, είναι δυνατό να αντιμετωπιστεί αυτή η ανασφάλεια. (ΟΤ, Επισιτιστική ασφάλεια: Τα 5+1 σημεία της κοινής δράσης των IFI 2022)

Μετά από ευρεία σύσκεψη που οργάνωσε το Υπουργείο Οικονομικών των ΗΠΑ τον Απρίλιο, με θέμα «*Αντιμετώπιση της επισιτιστικής ανασφάλειας: οι προκλήσεις και η έκκληση για δράση*», συντονίστηκαν όλα τα παγκόσμια ιδρύματα³⁸ για την εκπόνηση ενός κοινού σχεδίου δράσης που μοιράζεται σε έξι τομείς:

- (i) την υποστήριξη των ευάλωτων ατόμων,
- (ii) την προώθηση του ανοιχτού εμπορίου,
- (iii) το μετριασμό σε ελλείψεις λιπασμάτων,
- (iv) την υποστήριξη της παραγωγής τροφίμων,
- (v) τις επενδύσεις σε γεωργία ανθεκτική στο κλίμα για το μέλλον και
- (vi) το συντονισμό για μέγιστο αντίκτυπο.

Επιπλέον το ΔΝΤ ορίστηκε ως υπεύθυνο για την παροχή οδηγιών που στοχεύουν στην ανάπτυξη ικανοτήτων στις πιο οικονομικά ασθενέστερες χώρες καθώς και την οικονομική υποστήριξή τους με την συνεργασία όλων των διεθνών χρηματοπιστωτικών οργανισμών συμπεριλαμβανομένου της Παγκόσμιας Τράπεζας. Επίσης θα εντοπίζει έγκαιρα τις χώρες που δέχονται τις περισσότερες πιέσεις ιδιαίτερα στις εμπόλεμες περιοχές και θα φροντίζει για την ανακούφισή τους από επικείμενη επισιτιστική κρίση.

³⁷ Τα πιο γνωστά IFI ιδρύθηκαν μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο για να βοηθήσουν στην ανοικοδόμηση της Ευρώπης και να παρέχουν μηχανισμούς για διεθνή συνεργασία στη διαχείριση του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού συστήματος. Περιλαμβάνουν την Παγκόσμια Τράπεζα, το ΔΝΤ και τη Διεθνή Χρηματοοικονομική Εταιρεία. Σήμερα, το μεγαλύτερο IFI στον κόσμο είναι η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων. (W 2022)

³⁸ Το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ), η Αφρικανική Τράπεζα Ανάπτυξης (AfDB), η Ασιατική Τράπεζα Ανάπτυξης (ADB), η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Ανασυγκρότησης και Ανάπτυξης (EBRD), η Διαμερικανική Τράπεζα Ανάπτυξης (IDB), η Παγκόσμια Τράπεζα και το Διεθνές Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (IFAD).

Μεγάλη προτεραιότητα αποτελεί η στήριξη των ευάλωτων νοικοκυριών με διάφορες παροχές ώστε να διασφαλιστεί η κοινωνική ασφάλεια από την απειλή πείνας και χωρίς οι χώρες τους να καταφεύγουν σε μεθόδους όπως η μείωση των εξαγωγών με σκοπό να αποτρέψουν μία επισιτιστική κρίση. Πρόσφατο παράδειγμα αποτελούν η Μολδαβία και η Μοζαμβίκη όπου το ΔΝΤ με πρόγραμμα στοχεύει στην ενίσχυση των δικτύων κοινωνικής ασφάλειας για τα ευάλωτα νοικοκυριά.

Αξίζει να αναφερθεί ότι το ΔΝΤ σε συντονισμό με την Παγκόσμια Τράπεζα, θέτει υπό εφαρμογή το σχέδιο δράσης του για ανάπτυξη και βιωσιμότητα το οποίο θα εξασφαλίζει μακροπρόθεσμη χρηματοδότηση σε οικονομικά ασθενέστερες χώρες καθώς και έκτακτες επιχορηγήσεις όπου χρειάζεται. Το σχέδιο καθ'αυτό συντελεί στις αναδιαρθρώσεις χρέους όπου χρειάζονται. (ΟΤ, ΔΝΤ: Καμπανάκι κινδύνου για την επισιτιστική ανασφάλεια – Πράσινο φως σε έκτακτο εργαλείο δανεισμού 2022)

Η ομάδα των επτά βιομηχανικών χωρών (G7) συμμαχούν και αυτοί για την κοινή αντιμετώπιση της επισιτιστικής ανασφάλειας. Μάλιστα δια στόματος της Υπουργού Οικονομικών της Γερμανίας, Svenja Schulze, ως πρόεδρος της διάσκεψης του Βερολίνου τον Ιούνιο δήλωσε: «Υπάρχει κίνδυνος πείνας επειδή ο Πούτιν χρησιμοποιεί την πείνα ως όπλο». (Protagon 2022)

Μέχρι στιγμής αυτό που διαφαίνεται είναι ότι το πρόβλημα αντιμετωπίζεται αρκεί να παραμείνει ανοικτό το εμπόριο. Όμως εάν η σύγκρουση παραταθεί για μεγάλο χρονικό διάστημα τότε σίγουρα θα υπάρξει κίνδυνος για τη διαθεσιμότητα ορισμένων προϊόντων. Το πρόβλημα θα επιδεινωθεί όταν οι βασικοί παραγωγοί³⁹ δημητριακών και άλλων κρίσιμων γεωργικών αγαθών αρχίσουν να αποθηκεύουν τα εμπορεύματά τους αντί να τα εξάγουν και δημιουργήσουν έλλειψη στην αγορά με σκοπό να διασφαλίσουν την δική τους επάρκεια για τον πληθυσμό τους. Ενδεικτικά οι χώρες που είχαν προβεί σε απαγόρευση εξαγωγής τροφίμων με συγκεκριμένη χρονική ισχύ, αμέσως μετά την εισβολή, φαίνονται στο πίνακα παρακάτω:

ΧΩΡΕΣ	ΤΥΠΟΣ ΠΡΟΪΟΝΤΟΣ	ΗΜΕΡ/ΝΙΑ ΛΗΞΗΣ
ΑΡΓΕΝΤΙΝΗ	Σογιέλαιο, σογιάλευρα	31/12/23
ΑΛΓΕΡΙΑ	Ζυμαρικά, παράγωγα σιταριού, φυτικά έλαια, ζάχαρη	31/12/22
ΑΙΓΥΠΤΟΣ	Φυτικά έλαια , καλαμπόκι, σιτάρι, αλεύρι, έλαια, ζυμαρικά, φασόλια, φακές	Έχει αρθεί
ΙΝΔΙΑ	Σιτάρι	31/12/2022

³⁹ Η Ινδία, η Βουλγαρία, η Ρουμανία, η Γαλλία, ο Καναδάς και οι ΗΠΑ. (ΟΤ, Πόλεμος στην Ουκρανία: Ποιες χώρες έχουν απαγορεύσει εξαγωγές τροφίμων 2022)

ΙΝΔΟΝΗΣΙΑ	Φοινικέλαιο, φοινικοπυρηνέλαιο	31/12/2022
ΙΡΑΝ	Πατάτες, μελιτζάνες, ντομάτες, κρεμμύδια	3/12/2022
ΚΑΖΑΚΣΤΑΝ	Σιτάρι, σιτάλευρο	Έχει αρθεί
ΚΟΣΟΒΟ	Σιτάρι, καλαμπόκι, αλεύρι, φυτικά έλαια, αλάτι, ζάχαρη	31/12/2022
ΤΟΥΡΚΙΑ	Μοσχάρι, πρόβειο κρέας, αίγιο κρέας, βούτυρο, μαγειρικά έλαια	31/12/2022
ΟΥΚΡΑΝΙΑ	Σιτάρι, βρώμη, κεχρί, ζάχαρη	31/12/2022
ΡΩΣΙΑ	Ζάχαρη, σπόροι ηλίανθου, σιτάρι, κριθάρι, καλαμπόκι, αραβόσιτο σε σπόρους, σίκαλη	Έχει αρθεί
ΣΕΡΒΙΑ	Σιτάρι, καλαμπόκι, αλεύρι, λάδι	31/12/2022
ΤΥΝΗΣΙΑ	Φρούτα, λαχανικά	31/12/2022
ΚΟΥΒΕΪΤ	Προϊόντα κοτόπουλου, φυτικά έλαια, δημητριακά	31/12/2022

Πηγή: (International Food Policy Research Institute 2022)

Σε έκθεση του ΔΝΤ αναφέρεται ότι, 48 χώρες είναι εκτεθειμένες στην κρίση και ιδιαίτερα 141 εκατομμύρια άνθρωποι στον αραβικό κόσμο. Από αυτές 20 χώρες βρίσκονται στην Αφρική όπου θα χρειαστούν άμεσα βοήθεια και θα ακολουθήσουν και άλλες χώρες. (Kristalina Georgieva 2022)

Όλα αυτά συνηγόρησαν στο να εκτιναχθούν οι τιμές σε βασικά αγαθά και τα υποπροϊόντα τους. Πιο ειδικά το σιτάρι έκανε τεράστια άνοδο αφού Ρωσία και Ουκρανία αποτελούν το 29% των παγκόσμιων εξαγωγών σιταριού, σύμφωνα με την Παγκόσμια Τράπεζα. Ταυτόχρονα οι δύο εμπόλεμες χώρες συγκαταλέγονται στους πέντε κορυφαίους παραγωγούς σε δημητριακά όπως κριθάρι, σπορέλαια όπως ηλιέλαιο και καλαμπόκι. Επίσης η αδυναμία εξαγωγής κυρίως σιτηρών, λιπασμάτων και φυτικό έλαιο λόγω της κατάστασης στη Μαύρη θάλασσα έκανε το πρόβλημα πιο έντονο. Ταυτόχρονα ο πόλεμος καταστρέφει τις υπάρχουσες σοδειές και εμποδίζει την επόμενη περίοδο συγκομιδής. Η κυβέρνηση του Κιέβου κατηγορεί τη Μόσχα ότι κλέβει συστηματικά τις ποσότητες σιτηρών από τα κατεχόμενα εδάφη και τα μεταπωλεί. Όμως αρχές Αυγούστου επετράπη σε πλοία

να μεταφέρουν προϊόντα από τα λιμάνια της Οδυσσού με σιτηρά κυρίως, με αποτέλεσμα την ομαλοποίηση των αγορών και των τιμών. (Anisimova 2022)

4.6 Ενεργειακή κρίση

Αν χρειαζόταν κάποιος με μια λέξη να περιγράψει αυτό που αντιμετωπίζει όλος ο πλανήτης και ειδικά η Ευρώπη σε ότι αφορά την κάλυψη των ενεργειακών αναγκών, αυτή θα ήταν το χάος. Αυτό εισπράττει κανείς όταν η πρόεδρος της Κομισιόν Φον ντερ Λάιεν μίλαγε μόνο για την ανάγκη συσπείρωσης προς επιβολής μέτρων ενάντια στη Ρωσία ενώ αντίθετα για το ενεργειακό πρόβλημα λόγω του ενδεχόμενου πλήρους διακοπής παροχής φυσικού αερίου από τη Μόσχα, δεν έδειχνε να ανησυχεί. Αυτό στην ουσία κατηγορεί και ο Πρόεδρος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, Σαρλ Μισέλ, ότι χάθηκε πολύτιμος χρόνος όσο αφορά την αντιμετώπιση του ενεργειακού. Και αυτό γιατί όπως επισήμανε ο πρόεδρος, από το Μάρτιο ήδη ενώ το ενεργειακό βρίσκονταν στο επίκεντρο, δεν πάρθηκε κάποια σοβαρή επιχειρησιακή απόφαση. Τόνισε ότι ορισμένες εταιρείες επωφελούνται από την κατάσταση βγάζοντας υπερκέρδη ενώ οι πολίτες και οι κυβερνήσεις «υποφέρουν», όπως είπε χαρακτηριστικά. Αν και ήδη έχουν επιχορηγηθεί περίπου 260 δισεκατομμύρια ευρώ στους κρατικούς προϋπολογισμούς για την ενεργειακή στήριξή τους, εντούτοις λόγω της επιδεινούμενης κατάστασης, τα πράγματα δείχνουν να χειροτερεύουν και τα μέτρα ανεπαρκή. Και δυστυχώς πρέπει να παρθούν γρήγορα αποφάσεις αλλιώς θα υπάρξουν κοινωνικές αναταραχές. Και κλείνοντας πρόσθεσε ότι ως πρώτο μέτρο λόγω της εξαιρετικά επείγουσας κατάστασης είναι να πουν οι ηγέτες των Ευρωπαϊκών κρατών την αλήθεια στο λαό τους και ότι πρέπει να αλλάξουν καταναλωτική συμπεριφορά αρχής γενομένης από τους ίδιους, εννοώντας τα κτήρια της ΕΕ και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου, λέγοντας: *«Η Ένωση πρέπει να δώσει το παράδειγμα. Αρκετά κράτη μέλη έκαναν καλά που συνέστησαν ή επέβαλαν αλλαγές συμπεριφοράς όσον αφορά τη θερμοκρασία, κατά τη διάρκεια του χειμώνα ή του καλοκαιριού»*. (iEidiseis 2022)

Κάνοντας μια γρήγορη ανασκόπηση, αυτό που αντιμετωπίζει ή θα αντιμετωπίσει ο πλανήτης φαντάζει ως η χειρότερη ενεργειακή κρίση ακόμα και αυτή της πετρελαϊκής του 1970 όπου όλες οι τιμές των ορυκτών καυσίμων έχουν φθάσει σε επίπεδα ρεκόρ. Η βιομηχανία και οι μεταφορές ήταν οι πρώτες που επηρεάστηκαν από τις επιπτώσεις των υψηλών τιμών και συμπαρασύραν όλους τους άλλους κλάδους αλλά με το χειμώνα προ των πυλών στο Βόρειο Ημισφαίριο, πολλαπλασιάζονται οι φόβοι για τις συνέπειες στην έλλειψη καυσίμων.

Οι αιτίες της παραπάνω κρίσης αποτελούν την απόρροια κάποιων γεγονότων που συνέπεσαν στην αρχή της χρονιάς. Από την μία ήταν η επιστροφή στην κανονικότητα λόγω των υποτονικών λειτουργιών εξαιτίας της πανδημίας και η ξαφνική και απότομη αύξηση στη ζήτηση για ενέργεια. Η επαναφορά της παγκόσμιας οικονομίας και η επιβράδυνση της τις προηγούμενες χρονιές, έδωσε την απότομη ώθηση και ταυτόχρονα δημιούργησε την ανάγκη σε ενεργειακούς πόρους. Αξιοσημείωτο είναι ότι την πρώτη χρονιά της πανδημίας, η τιμή του μαύρου χρυσού κατέγραψε ιστορικό χαμηλό με την κατάσταση δύο χρόνια μετά σχεδόν, να αναστρέφεται πλήρως και να καταγράφει μάλιστα ανοδική πορεία στην κατανάλωση παγκοσμίως.

Αυτό είναι εύκολο να διαπιστωθεί, αν ανατρέξουμε στα στοιχεία του 2021 όπου η ασιατική ζήτηση σε υδροποιημένο φυσικό αέριο (LNG) πήρε τη ανιούσα λόγω των αυξημένων ενεργειακών αναγκών της Κίνας που με τη σειρά του δημιούργησε και αυξήσεις τιμών λόγω ανταγωνισμού με την Ευρώπη. Επίσης η περυσινή χρονιά είχε ένα πρωτοφανή χειμώνα⁴⁰, κρίνοντας από τα ιστορικά δεδομένα για το Βόρειο Ημισφαίριο. Οπότε οι συνθήκες αυτές οδήγησαν στην μείωση των αποθεμάτων σε φυσικό αέριο λόγω αυξημένης ζήτησης.

Τώρα αν ανατρέξουμε στα στοιχεία για τους παραγωγούς ορυκτών καυσίμων θα διαπιστώσουμε ότι επηρεάστηκαν από τρεις παράγοντες. Οι ανάγκες για ζήτηση εν καιρώ πανδημίας είχαν μηδενιστεί με αποτέλεσμα οι εταιρείες να προχωρήσουν σε μείωση της παραγωγής και των αποθεματικών τους. Μάλιστα η εναπόθεση καυσίμων είχε φτάσει στο μέγιστο σημείο τα δύο χρόνια του κορονοϊού, όπου είχε αναγκάσει τις εταιρείες παγκοσμίως να πληρώνουν επιπλέον για την επί μακρόν αποθήκευσή τους. Επίσης λόγω της μικρής ζήτησης παρουσιάστηκαν προβλήματα (ή καλύτερα αυτό επικαλέστηκαν), από τις εταιρείες σε θέματα συντήρησης λόγω εφοδιαστικών ελλείψεων. Παράδειγμα αποτελεί η Νορβηγία που προχώρησε σε μειωμένη παροχή ποσοτήτων σε φυσικό αέριο το καλοκαίρι του 2021 και με την ίδια δικαιολογία επικαλέστηκε και η Ρωσία τεχνικά προβλήματα που όμως στην πραγματικότητα επεδίωκε την προώθηση του αγωγού Nord Stream 2. Παρόμοια προβλήματα αντιμετώπιζαν οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας που εκτός των άλλων η παραγωγικότητα έπεσε σε πρωτοφανή χαμηλές αποδόσεις λόγω κυρίως των χαμηλής έντασης ανέμων⁴¹. Σε όλα τα παραπάνω συνηγόρησε το γεγονός ότι το αμερικάνικο σχιστολιθικό αέριο δεν μπόρεσε να καλύψει το κενό στη ζήτηση. (CNBC 2022)

4.7 Ενεργειακή εξάρτηση Γερμανίας-Ρωσίας

Η στρατηγική επιλογή της ΕΕ και πιο συγκεκριμένα της Γερμανίας και της Γαλλίας, να επιλέξουν ως κύριο προμηθευτή τους σε φυσικό αέριο, δεν είναι πρόσφατη. Η ιστορία ξεκινάει από την δεκαετία του 1970 όταν η τότε Σοβιετική Ένωση συμφώνησε με την Δυτική Γερμανία την κατασκευή του πρώτου αγωγού φυσικού αερίου, ο οποίος θα εκτεινόταν από τη Σιβηρία μέχρι τα δυτικά γερμανικά σύνορα στη Βαυαρία. Προηγήθηκαν έντονες διαπραγματεύσεις που αφορούσαν την τιμή πρωτίστως και το ποιός θα πραγματοποιήσει την κατασκευή του. Συμφωνήθηκε το κόστος να το επωμιστεί η Μόσχα με όρους πίστωσης από κοινοπραξία 17 γερμανικών τραπεζών και με σωλήνες γερμανικής κατασκευής. Το μακροπρόθεσμο όφελος θα ήταν κοινό και για τους δύο εταίρους αρκεί να υπήρχε εμπιστοσύνη, συνεργασία και φυσικά αμοιβαία εξάρτηση. Η διάσταση που πήρε η συμφωνία είχε και πολιτικές προεκτάσεις καθώς επεδίωκε να προσεγγίσει τους

⁴⁰ Σημειώθηκαν ρεκόρ θελλωδών ανέμων στην Αρκτική και το φαινόμενο Λα Νίνια που προκαλεί τη μείωση της θερμοκρασίας της θάλασσας και ευθύνεται κυρίως για την επιδείνωση της ξηρασίας στο Κέρας της Αφρικής, αναμένεται να έχει πρωτόγνωρη διάρκεια για αυτό τον αιώνα. (Διάλογος 2022)

⁴¹ Ο ενεργειακός γίγαντας SSE (HB) κατέγραψε ότι οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας παρήγαγαν 32% λιγότερη ενέργεια από ό,τι αναμενόταν μεταξύ 1ης Απριλίου και 22 Σεπτεμβρίου, χάρη στις ιστορικά ξηρές συνθήκες και τις συνθήκες χαμηλού ανέμου. Αυτό αντιστοιχεί στο 11% του στόχου παραγωγής για ολόκληρο το έτος.

συμμάχους της Ανατολικής Γερμανίας και όπως το περιέγραφε στέλεχος της τότε καγκελαρίας: *«ως μέρος μιας προσπάθειας πολιτικής και ανθρώπινης ομαλοποίησης με τους ανατολικούς γείτονές μας»*, εννοώντας τους Σοβιετικούς. Ο αγωγός ολοκληρώθηκε στα τέλη του 1980 και που είχε μήκος 4500km. Ξεκινούσε από το κοίτασμα της Δυτικής Σιβηρίας και τροφοδοτούσε με 30 % τις τότε ανάγκες της Γερμανία σε αέριο. (Wintour 2022)

Από τον Ostpolitik πέρασαν 50 χρόνια από τότε και η Ρωσία έγινε βασικός προμηθευτής σε φυσικό αέριο της Γερμανίας προμηθεύοντας την πάνω από το 50% για κάλυψη των αναγκών της. Αντίστοιχα σε πετρέλαιο εισάγουν σχεδόν το ένα τρίτο από τη συνολική κατανάλωση, που χρησιμοποιείται κυρίως για μεταφορές και θέρμανση και το ήμισυ σε άνθρακα, για την βιομηχανία παρασκευής χάλυβα.

Η βορειοαντλαντική συμμαχία έδειξε εμφανώς την ανησυχία της για τις ενδεχόμενες επιπτώσεις στην ασφάλεια, παίρνοντας όμως διαβεβαιώσεις από την κυβέρνηση της Γερμανίας ότι δεν υπάρχει λόγος ανησυχίας αφού η χώρα του δεν θα ξεπερνούσε μια σχέση εξάρτησης παραπάνω από 10% των προμηθειών της σε αέριο. Ακόμη και ο Ρόναλντ Ρήγκαν διατύπωσε την αντίθεσή του στην κατασκευή και μελλοντική εξάρτηση της Δυτικής Γερμανίας αφού η εμπορική συμφωνία αυτή, θα επιτάχυνε τη σοβιετική οικονομική ανάπτυξη και θα απέφερε στη Μόσχα 8 δισεκατομμύρια δολάρια σε σκληρό νόμισμα, ενδυναμώνοντας την στρατιωτική προοπτική της. Παρά τις προσπάθειες αποτροπής σύμπραξης της εμπορικής συμφωνίας, η ανάγκη της Ευρωπαϊκής βιομηχανίας επέβαλλαν τους όρους τους ώστε να τροφοδοτούνται με φθινό αέριο για γρήγορη ανάπτυξη. Τα αμερικανικά επιχειρήματα που έθεταν την ασφάλεια ως επαπειλούμενη απορρίφθηκαν και οι ΗΠΑ κατηγορήθηκε για προώθηση των δικών της ενεργειακών συμφερόντων και πετρελαϊκών εταιριών. (Wintour 2022)

Με αυτό τον τρόπο οι υποστηρικτές του έργου που προέβλεπαν αλλαγές μέσω του εμπορίου κέρδισαν και η πτώση του τοίχους του Βερολίνου αποδυνάμωσε περαιτέρω την θέση των ΗΠΑ., το 1989. Η κατάρρευση του κομμουνισμού μέσω ειρηνικών διεργασιών είχε κερδηθεί και αρκετοί πολιτικοί της σημερινής Γερμανίας αποτελούν ένθερμοι οπαδοί του αγωγού. Μάλιστα υποστήριζαν ότι ήταν η αιτία η Σοβιετική Ένωση να καταρεύσει και δήλωναν μεταξύ των άλλων: *«Αυτό που πέτυχε στην πραγματικότητα ο αγωγός Ostpolitik ήταν να κάνει ειρήνη στην Αν. Ευρώπη, παρά τις δυσκολίες, σε ένα βαθμό πιο ισχυρό. Για τα δημοκρατικά κινήματα στην ανατολική Ευρώπη δημιούργησε νέες δυνατότητες, νέα περιθώρια δράσης. Ήταν επίσης βασικός παράγοντας για να τερματιστεί οριστικά η αντιπαράθεση μεταξύ των δύο μπλοκ»*.⁴² Ακόμα και ο σημερινός καγκελάριος δηλώνει ότι έθεσε τα θεμέλια (ο αγωγός) ενσωμάτωσης των κρατών της πρώην Σοβιετικής Ένωσης στην αγκαλιά της ΕΕ και ότι: *«ήταν η βάση για την επανένωση και το τέλος του ψυχρού πολέμου. Ως αποτέλεσμα, υπάρχει συναίνεση στην ομοσπονδιακή δημοκρατία εδώ και δεκαετίες ότι οι συγκρούσεις μπορούν να εκτονωθούν μέσω του διαλόγου. Δεν θα το επιτρέψουμε να ειπωθεί άσχημα»*. (Wintour 2022)

⁴² Σε μια ομιλία του στο Ίδρυμα Brandt τον Μάρτιο του 2008, ο σημερινός πρόεδρος Φρανκ-Βάλτερ Στάϊνμάγερ για τον αγωγό Ostpolitik.

Αυτή η τάση των υποστηρικτών της αλλαγής μέσω του εμπορίου συνεχίστηκε και στην νέα χιλιετία. Ο τότε καγκελάριος Σρέντερ προώθησε την ιδέα μίας μεγαλύτερης στρατηγικής εταιρικής σχέσης και εμπνεύστηκε την κατασκευή ενός ακόμα αγωγού, του Nord Stream. Το σχέδιο ήταν ακόμα πιο φιλόδοξο διότι η χάραξή του θα γινόταν μέσω θαλάσσης, παρακάμπτοντας ουσιαστικά την Πολωνία, τη Λευκορωσία και την Ουκρανία. Έτσι η Γερμανία θα ωφελούνταν διπλά αφού η απευθείας διασύνδεση θα τους έκανε να απαλλαχθούν από τέλη διελεύσεως και διαπραγματευτική εξάρτηση από τις χώρες αυτές. Έτσι με αυτό τον τρόπο ανακοινώθηκε η κατασκευή του, κόστους 7,4 δισεκατομμυρίων ευρώ.⁴³ Ο ίδιος πολιτικός 20 χρόνια μετά δήλωνε: «Ποτέ δεν πέρασε από το μυαλό ότι αυτό θα μπορούσε να γίνει πρόβλημα. Ήταν απλώς ένας τρόπος προμήθειας φυσικού αερίου για τους Γερμανούς, για τη βαριά βιομηχανία της Γερμανίας, αλλά και για τη χημική βιομηχανία, με λιγότερα προβλήματα και διακοπές». (Wintour 2022)

Ενδιαφέρον χρονικό σημείο αποτελεί τα γεγονότα της Κριμαίας το 2014, όπου σύσσωμος ο γερμανικός τύπος τάχθηκε απέναντι στη Ρωσία, καταδικάζοντάς την για την παράνομη προσάρτησή της τότε και σε κάθε ευκαιρία διακήρυτταν ότι τώρα είναι η κατάλληλη στιγμή για να απαλλαγεί η Γερμανία από την ενεργειακή της εξάρτηση χαρακτηρίζοντας την μάλιστα επικίνδυνη. Σαν εναλλακτική πρόταση θέσανε την κατασκευή τερματικών σταθμών υγραερίου με βασικούς νέους προμηθευτές τις ΗΠΑ και το Κατάρ που όμως αποδείχτηκε το όλο εγχείρημα “φρούδες ελπίδες”.

Αντίθετα οι υποστηρικτές του εμπορίου προχώρησαν ακόμα ένα βήμα παρακάτω που έδειχνε ότι τίποτα δεν μπορούσε να κλονίσει την εμπιστοσύνη τους προς τη Ρωσία. Έτσι λοιπόν το Σεπτέμβριο του 2015 σε οικονομικό συνέδριο, παρουσία του ηγέτη Βλαδιμίρ Πούτιν, σφραγίστηκε μία νέα συμφωνία που όριζε την κατασκευή και τρίτου αγωγού, του Nord Stream 2. Κύριος προμηθευτής θα ήταν ξανά η Gazprom όπου είχε το πλήρη έλεγχο παροχής και φύλαξης του φυσικού αερίου. Ένθετος υποστηρικτής του έργου αυτού ήταν και το ρωσογερμανικό λόμπι που είχε θεσπίσει και ανάλογο φόρομ σε τακτά χρονικά διαστήματα και που διέκοψε τις εργασίες του επίσημα μετά τη ρωσική εισβολή. Το διοικητικό συμβούλιο του απαρτιζόταν από επιχειρηματίες που δραστηριοποιούνταν στη Ρωσία και που ξεπελάγην από την κίνηση του Πούτιν να επιτεθεί στην Ουκρανία. Μάλιστα ο πρόεδρος του, Matthias Platzeck, πρώην υπουργός του SPD, δήλωνε: «Έκανα λάθος γιατί μέχρι πρόσφατα πίστευα ότι αυτό που συνέβη ήταν αδιανόητο». (Wintour 2022)

Κάποιοι ιστορικοί αποδίδουν όλη αυτή την προσκόλληση στη Ρωσία και στον αγωγό Ostpolitik εκτός του ότι προσέφερε φθηνή ενέργεια, ότι αποτελεί μια πράξη ανθρωπιάς από υποχρέωση στην επίθεση της ναζιστικής Γερμανίας του Αδόλφου Χίτλερ, στην τότε Σοβιετική Ένωση το 1941 με τραγικό απολογισμό εκατομμύρια νεκρούς. Οπότε οι επικριτές των νέων συμφωνιών για την ενεργειακή συνεργασία με τη Ρωσία, είναι στην πραγματικότητα αυτοί που αγνοούν και δεν αναγνωρίζουν τα εγκλήματα που διέπραξε η Γερμανία την εποχή εκείνη. Verstellter Blick. Άλλοι βέβαια υποστηρίζουν ότι παρότι δεν υπάρχουν ξεκάθαρες αποδείξεις για το εάν οι επιχειρηματίες και οι εταιρείες ήταν αυτές που άσκησαν

⁴³ Επρόκειτο να βαρύνει τις ιδιωτικές γερμανικές εταιρείες BASF και EON, και την πλειοψηφία της ρωσικής κρατικής Gazprom.

επιρροή στο πολιτικό σκηνικό στην Γερμανία εντούτοις υπάρχουν ενδείξεις ότι η Μόσχα έχει καταφέρει να διαφθείρει την γερμανική πολιτική. (Urban 2022)

Αυτό επισήμαναν Ουκρανοί αξιωματούχοι στον εν ενεργεία πρόεδρο και αρχηγό κράτους της Γερμανίας Σταϊνμάιερ⁴⁴, ότι είναι μη ευπρόσδεκτος να επισκεφτεί το Κίεβο ένα μήνα μετά την εισβολή, λόγω του ότι είχε υπάρξει οπαδός της προσέγγισης με τους Ρώσους στο παρελθόν. Μάλιστα χαρακτήρισαν τον Σταϊνμάιερ ως «persona non grata», κάτι που δεν άρεσε στον σημερινό καγκελάριο Όλαφ Σολτς όπου αρνείται και αυτός με την σειρά του να επισκεφτεί το Κίεβο θεωρώντας τον αποκλεισμό του προέδρου ως σοβαρό εμπόδιο. (Protothema 2022)

⁴⁴ Ο Φρανκ-Βάλτερ Σταϊνμάιερ (Frank-Walter Steinmeier, 5 Ιανουαρίου 1956) είναι Γερμανός πολιτικός (SPD) και πρόεδρος της Γερμανίας. Έχει διατελέσει ομοσπονδιακός Υπουργός Εξωτερικών και Αντικαγκελάριος της χώρας.

Κεφάλαιο 5^ο: Συμπεράσματα

5. Εισαγωγή

Ρίχνοντας μία ματιά στα τεκτονόμενα, αναρωτιέται κανείς πώς μια σύγκρουση δύο γειτονικών χωρών έχει προκαλέσει τέτοιες επιπτώσεις παγκόσμιου χαρακτήρα; Και το ερώτημα αυτό προκύπτει γιατί είχαν προηγηθεί της εισβολής, ο πόλεμος Αρμενίας – Αζερμπαϊτζάν, ο εμφύλιος της Λιβύης μετά από μία σειρά συγκρούσεων κατά την λεγόμενη «Αραβική Άνοιξη» και την ακόμα συνεχιζόμενη σύρραξη της Συρίας. Η απάντηση είναι ξεκάθαρη και απαντά σε δύο παράγοντες: Η μία είναι η Ρωσία και η άλλη Ευρώπη. Ανέκαθεν η περιοχή έχει φιλοξενήσει τους πιο αιματηρούς πολέμους παγκόσμιου ενδιαφέροντος. Το ίδιο διαφαίνεται με την ρωσοουκρανική σύγκρουση που εξελίσσεται σε σύγκρουση Ρωσίας – NATO, με μεγάλους πρωταγωνιστές τις ΗΠΑ και τη Μεγάλη Βρετανία.

Το άλλο που γίνεται εύκολα αντιληπτό είναι ότι η περιφερειακή ευρωπαϊκή σύγκρουση τείνει να γίνει καταλύτης για ξέσπασμα των κρίσεων σε άλλες περιοχές του κόσμου ιδιαίτερα σε αυτές που η παρουσία των ρωσικών δυνάμεων ή η επιρροή της ρωσικής πολιτικής υφίσταται ακόμα, όπως για παράδειγμα στη Συρία, στη Μέση Ανατολή, στη Νιγηρία και Αιθιοπία στην Αφρική. Επίσης παρατηρείται όξυνση των σχέσεων της Δύσης με την Κίνα αναφορικά με την Ταϊπέι, την παύση συνομιλιών με τη Βόρεια Κορέα και τον ηγέτη της Κιμ Γιονγκ Κουν όπου προχώρησε σε εντατικοποίηση του πυρηνικού πυραυλικού προγράμματός του και σωρεία καταγγελιών των μεθοδεύσεων στο πυρηνικό πρόγραμμα του Ιράν.

Αν μη τι άλλο, η εισβολή ήταν το στοιχείο που απέδειξε ότι η επανεμφάνιση του ψυχρού πολέμου έκανε αισθητή την παρουσία του. Σημειώνονται τεράστιες γεωπολιτικές ανακατατάξεις και αναβιώνουν παλιές συμμαχίες που σκοπό έχουν την συσπείρωση για την δημιουργία πόλων, που φυσικά είναι αντίθετοι μεταξύ τους. Θα μπορούσε να ειπωθεί ότι η εισβολή ήταν απλά η αφορμή για να ξεσπάσει σε τόσο μεγάλο βαθμό μία παγκόσμια κρίση. Το σίγουρο είναι ότι τα πράγματα δύσκολο να γίνουν όπως ήταν πριν και τείνουν προς κλιμάκωση των τάσεων που θα σηματοδοτήσουν το πώς θα εξελιχθεί ο κόσμος.

5.1 Σενάρια έκβασης του πολέμου

Βέβαια μένει να διαπιστωθεί πόσο αυτή η κλιμάκωση θα διαρκέσει. Η ιστορία πάντως έχει δείξει ότι οι σύγχρονες διαμάχες αλλάζοντας μορφή, συνεχίζονται για μεγάλα χρονικά διαστήματα που μπορεί να διαρκέσουν και χρόνια. Με τον ίδιο τρόπο και οι επιπτώσεις συσσωρεύονται με το πέρασμα του χρόνου που στην συγκεκριμένη περίπτωση έχουν παγκόσμιο χαρακτήρα. Τα πιθανά σενάρια μετεξέλιξης του Διεθνούς Συστήματος μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε τέσσερα, ανάλογα με την κατάληξη που αυτά θα έχουν.

Έτσι λοιπόν το πρώτο σενάριο προβλέπει ότι θα επικρατήσουν οι όροι που θα τεθούν από την σημερινή υπερδύναμη και τους συμμάχους της, μέσα από το NATO. Με λίγα λόγια θα αναγκαστεί η Ρωσία να αποσύρει τις δυνάμεις της από τα εδάφη της Ουκρανίας και θα επιτρέψει τα πράγματα να γίνουν όπως πριν της

εισβολής. Αυτό ουσιαστικά θα σημαίνει και ήττα για την Μόσχα αφού υποχωρεί έναντι των αιτιάσεων που είχε προβάσει για τους λόγους της επέμβασης εναντίον του Κιέβου. Στο ίδιο σενάριο προβλέπεται ότι οι κυρώσεις θα συνεχίσουν να υφίσταται και μάλιστα σε τέτοιο βαθμό ώστε οι χώρες που τις επιβάλλουν να είναι σίγουρες ότι δεν θα επιτρέψουν ποτέ ξανά την Ρωσία να εφαρμόσει επεκτατική πολιτική. με ότι αυτό συνεπάγεται. Όλα αυτά για την εφαρμογή τους προϋποθέτουν την ενότητα των δυτικών χωρών όπως αυτή έχει διαμορφωθεί μετά την εισβολή και ότι θα αποκτήσει στρατηγικό χαρακτήρα με σκοπό να αποτρέψει στο μέλλον παρόμοιες ενέργειες. Απομένει αν αυτή η συνοχή της Δύσης συνεχιστεί ή διαφοροποιηθεί λόγω των επικείμενων αμερικανικών προεδρικών εκλογών του 2024, τον Νοέμβριο. (Στούπας 2022)

Η τέλεια κατάληξη αυτής της εκδοχής είναι η προσκόλληση και των τελευταίων υποψήφιων για ένταξη κρατών υπό την Δυτική σφαίρα επιρροής. Σε αυτές περιλαμβάνονται όσες χώρες παρέμειναν ουδέτερες από τη Σοβιετική Ένωση ακόμα που θα επιτρέψει την μετατροπή του Διεθνούς συστήματος σε καθαρά μονοπωλιακό, με ηγέτιδα δύναμη τις ΗΠΑ. (Στούπας 2022)

Το δεύτερο σενάριο στηρίζεται στην αποδοχή των δυτικών και κυρίως των ΗΠΑ, ότι μέρος της ευθύνης της εισβολής έχουν τα σχέδια επέκτασης του NATO και της εγκατάστασης της περίφημης αντιβαλλιστικής ομπρέλας πλησίον των συνόρων της Ρωσίας⁴⁵. Οπότε σε αυτή την εκδοχή προτείνεται μία πολιτική διευθέτηση του προβλήματος με υποχωρήσεις εκατέρωθεν των αντίπαλων πλευρών που στην αρχή θα επιτευχθεί με συμφωνία Μόσχας και Κιέβου και εν συνεχεία Ρωσίας και ΕΕ μαζί με το NATO. (Στούπας 2022)

Αυτή η συμφωνία επιβάλλεται να υλοποιηθεί με πρωτοβουλία από την ηγεσία των ΗΠΑ που με την σειρά τους θα επηρεάσουν την ΕΕ ή το Κίεβο για το πώς θα κινηθούν. Βέβαια στα ανωτέρω συμπεριλαμβάνεται και η αποδοχή των εδαφικών προσαρτήσεων στη Ρωσία με αναγνώριση *de jure* ή *de facto*, με την διενέργεια μελλοντικού δημοψηφίσματος υπό τον έλεγχο του ΟΗΕ και με πιθανώς κάποιες παραλλαγές στο κυβερνητικό καθεστώς που θα διέπει τις περιοχές. Επίσης χρειάζεται η διαβεβαίωση της Ουκρανίας ότι θα απέχει από μελλοντικές προσπάθειες ένταξης της με το βορειοατλαντικό άξονα και οποιαδήποτε ανάμιξη ή συνεργασία με ξένες χώρες για ανάπτυξη και εγκατάσταση στρατιωτικών συστημάτων στο έδαφος της, εχθρικά προς την Ρωσία. (Στούπας 2022)

Χρειάζεται ταυτόχρονα να αρθούν μέρος των κυρώσεων που έχουν επιβληθεί ώστε να συμβάλλουν στην εδραίωση αμοιβαίας εμπιστοσύνης και να στηριχθούν η από κοινού ενέργειες για την έναρξη της ανοικοδόμησης των κατεστραμμένων περιοχών. Με άλλα λόγια στην εκδοχή αυτή των πραγμάτων διαφαίνεται μία αισιόδοξη και επιθυμητή κατάσταση του Διεθνούς συστήματος, σχεδόν ουτοπική αφού προϋποθέτει την καλή θέληση για συνεργασία των

⁴⁵ Αυτό περιλαμβάνει την εγκατάσταση εκ νέου πυραύλων cruise με πυρηνικές κεφαλές και αποτελεί σύμφωνα με τον υφυπουργό Άμυνας Brian P. McKeon, απάντηση στην ανάπτυξη του νέου ρωσικού από εκτοξευόμενου από το έδαφος πυραύλου cruise μεγάλης εμβέλειας R-500/Iskander-K που μπορεί να φέρει επίσης πυρηνική κεφαλή και η ανάπτυξη και ένταξη του στο ρωσικό οπλοστάσιο συνιστά παράβαση της διμερούς συμφωνίας Intermediate-Range Nuclear Forces Treaty του 1987. (ViaDiplomacy 2014)

δυνατών του συστήματος. Αυτό δε σημαίνει όμως ότι η κούρσα για την ηγεμονία δε θα συνεχιστεί. Αντίθετα θα στραφεί όλο το ενδιαφέρον των ΗΠΑ στο στρατηγικό αντίπαλό της πλέον, την Κίνα. (Στούπας 2022)

Στο τρίτο σενάριο, έχει επέλθει ο τερματισμός της σύγκρουσης και τα δύο μέρη έχουν καταλήξει σε κάποιου είδους συμβιβασμό. Η Μόσχα όμως παραμένει ο αστάθμητος παράγοντας της περιοχής και ο στρατηγικός αντίπαλος της Δύσης. Για την ίδια θα συνεχίσει την συνεργασία με την Κίνα, την Ινδία και άλλες χώρες της Ασίας και η εξάρτηση της Ρωσίας προς ανατολάς θα αυξηθεί. Η απομόνωσή της ή ο επηρεασμός του εταίρου της Κίνας από τη Δύση στη παρούσα φάση φαντάζει αδύνατη μετά και από την υπογραφή της ΑΥΚΥΣ⁴⁶. Ομοίως το ίδιο ισχύει και για το Ιράν που δεν φαίνεται να υποκύπτει στην αμερικανική προσέγγιση η οποία αποσκοπεί στην αντικατάσταση του ρωσικού πετρελαίου με ιρανικό. Η Τεχεράνη εδώ και πολλά χρόνια είναι αποκομμένη από το διεθνές οικονομικό σύστημα λόγω του εμπάργκο⁴⁷ που της έχει επιβληθεί και δεν σκοπεύει να αφήσει μία παραδοσιακή σύμμαχο όπως η Ρωσία όπου μεταξύ των άλλων συνεργάζεται και στρατιωτικά με παραδόσεις όπλων και ανταλλαγή τεχνολογίας σε αυτό τον τομέα. (Kortunov 2022) (Στούπας 2022)

Οπότε σκοπός του συστήματος δεν είναι να απομονώσει την Ρωσία αλλά να περιμένει (Στούπας 2022) αλλαγή πολιτικής κατεύθυνσης όπου είναι εφικτό μόνο με αλλαγή της ηγεσίας της Ρωσίας και συγκεκριμένα του προέδρου Πούτιν. Μόνο που σε αυτήν την περίπτωση η αλλαγή πλεύσης κατεύθυνσης της Ρωσίας και στροφής της προς τη Δύση είναι αβέβαιη και συνήθως απαιτεί χρόνο για να διαπιστωθεί. Είναι γεγονός ότι η προσπάθεια αναδιοργάνωσης του Διεθνούς συστήματος όπως έχει ονομασθεί η νέα τάξη πραγμάτων, προτιμάει τις συνθήκες και ισορροπίες που ίσχυαν προ της εισβολής. Αυτό γιατί οι μεταρρυθμίσεις για να είναι επιτυχημένες απαιτούν συγκεκριμένα δεδομένα και προϋποθέσεις που ισχύουν σε νομισματικούς, χρηματοπιστωτικούς, οικονομικούς, στρατιωτικοπολιτικούς και άλλους τομείς. Η εξέλιξη αυτή του συστήματος μπορεί να οδηγήσει σε ήπια ή σκληρή διπολικότητα ή σε μία πολυπολικότητα με τεράστια επιρροή των ηγετών στα παγκόσμια δρώμενα.

Στο τελευταίο σενάριο, οι αντίπαλες πλευρές δεν καταφέρνουν να έρθουν κοντά για συνομιλίες ώστε να σταματήσουν οι εχθροπραξίες και να προχωρήσουν σε κατάπαυση του πυρός. Αντίθετα η Ρωσία θα συνεχίσει να υπερασπίζεται την ανεξαρτησία των ρωσόφωνων περιοχών που ανακήρυξαν την ανεξαρτησία τους και η Ουκρανία θα επιχειρεί με αντεπιθέσεις να τις ανακαταλάβει. Το κόστος της

⁴⁶ Σε μια μεγάλη κλιμάκωση του πολέμου που ηγούνται οι ΗΠΑ κατά της Κίνας, ο Πρόεδρος Μπάιντεν μαζί με τον Βρετανό πρωθυπουργό Μπόρις Τζόνσον και τον πρωθυπουργό της Αυστραλίας Σκοτ Μόρισον ανακοίνωσαν μια νέα στρατιωτική συμμαχία με επίκεντρο την περιοχή Ινδο-Ειρηνικού. Αν και δεν αναφέρεται ονομαστικά, η Κίνα ήταν προφανώς ο πρωταρχικός στόχος του νέου συμφώνου ΑΥΚΥΣ. (Symonds 2021)

⁴⁷ Η Εθνική Εταιρεία Πετρελαίου του Ιράν (NIOC) έχει αυξήσει τις εξαγωγές πετρελαίου στις ασιατικές αγορές από τη στιγμή κατά την οποία ανέλαβε καθήκοντα ο Τζο Μπάιντεν. Προεξοφλεί χαλάρωση του εμπάργκο κατά της Τεχεράνης και αύξηση της παγκόσμιας ζήτησης για το ιρανικό πετρέλαιο αφότου ο Ντόναλντ Τραμπ το είχε επαναφέρει λόγω κυρώσεων για το πυρηνικό της πρόγραμμα, στα τέλη του 2018. (Καθημερινή, Το Ιράν αυξάνει τις εξαγωγές «μαύρου χρυσού» και βλέπει χαλάρωση εμπάργκο 2021)

σύγκρουσης σε αυτή την περίπτωση θα γίνει δυσβάστακτο ειδικά για το Κρεμλίνο αφού το Κίεβο στηρίζεται οικονομικά και στρατιωτικά από τη Δύση. Δηλαδή το πεδίο των μαχών θα μετατραπεί σε πεδίο σύγκρουσης μεταξύ ανατολής και δύσης, με τις πλευρές να δοκιμάζουν τις στρατιωτικές δυνατότητες ο ένας του άλλου. Προβλέπεται έτσι το καθεστώς της Ρωσίας να τεθεί υπό αμφισβήτηση στο εσωτερικό όπου θα δοκιμάζεται η σταθερότητα σε κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο. (Στούπας 2022)

Αναπόφευκτα οι ενεργειακές ισορροπίες του πλανήτη θα αλλάξουν με θύμα της Ευρώπη και τα σχέδια για πράσινη μεταστροφή την επόμενη δεκαετία να μοιάζουν ανέφικτα. Η ενότητα της Δύσης θα κλονισθεί και ο ευρωσκεπτικισμός θα κυριαρχεί λόγω και της κοινωνικής αναταραχής και αναζήτησης ευρωπαϊκού προσανατολισμού. Η σημερινή στρατηγική των ΗΠΑ θα αποδειχθεί ως ανεπαρκής και ακατάλληλη για να εγγυηθεί την παγκόσμια ευημερία και προστασία των κατεκτημένων του Δυτικού κόσμου. Ταυτόχρονα με την πιθανότητα οι αμερικανοκινεζικές σχέσεις να οξυνθούν περαιτέρω, θα οδηγήσει σε μεγαλύτερη αμφισβήτηση του βορειοαντλαντικού άξονα. Ακόμα περισσότερο θα διαταραχθούν οι ισορροπίες εντός της Ευρώπης μεταξύ μικρών και μεγάλων κρατών, θα ενταθούν οι διαφορές μεταξύ νότου και βορρά και τέλος των υποστηρικτών της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης με τους ευρωσκεπτικιστές. (Στούπας 2022)

Μεγάλος χαμένος της παρακμής παραδοσιακών συμμαχιών καθώς και των Διεθνών οργανισμών, θα είναι η ιδέα της παγκοσμιοποίησης. Η αστάθεια στις περισσότερες περιοχές της υψηλίου θα αυξηθεί με αποκορύφωμα την Μέση Ανατολή, τη Νότια Ασία και την Βόρεια Αφρική. Μετά από μία τέτοια έντονη περίοδο, η ανθρωπότητα έχει αποδείξει ότι καταλήγει σε έντονη αντιπαράθεση που μπορεί να μην είναι ένας τρίτος παγκόσμιος πόλεμος αλλά μια οικονομική και χρηματοπιστωτική κρίση άνευ προηγουμένου και με απρόσμενες προεκτάσεις.

5.2 Ενέργειες Παγκόσμιας Τράπεζας

Όσον αφορά τις κινήσεις της Παγκόσμιας Τράπεζας, αυτή προέβη σε έκθεση που δημοσίευσε δύο μήνες αφότου ξεκίνησε η εισβολή, επισημαίνοντας τον παγκόσμιο αντίκτυπο που προκλήθηκε σε οικονομικό επίπεδο αλλά και στις ανάγκες του δοκιμαζόμενου ουκρανικού λαού. Οι γειτονικές χώρες έχουν επωμιστεί το βάρος των προσφύγων σε μία ιδιαίτερως δύσκολη εποχή λόγω του ότι οι ασθενέστερες τάξεις έχουν υποστεί πλήγματα προηγουμένως από την πανδημία και την κλιματική αλλαγή. Ο πόλεμος επίσης καθυστερεί και σε ορισμένες περιπτώσεις οπισθοδρομεί όλες εκείνες τις προσπάθειες που γίνονται για την μείωση της φτώχειας και την πράσινη ανάπτυξη. Ομοίως για τις αναπτυσσόμενες χώρες, βαθαίνει η ανισότητα από τις αναπτυσσόμενες χώρες.

Για το ίδιο το κράτος της Ουκρανίας, οι ζημιές στην οικονομία, στις υποδομές και το βιοτικό επίπεδο είναι τεράστιες. Το ανθρώπινο εργατικό δυναμικό έχει σχεδόν μηδενιστεί ή έχει υποστεί θάνατο, αναπηρία και εκτοπισμό. Αυτό προκάλεσε και συνεχίζει να προκαλεί μεγάλες απώλειες σε θέσεις εργασίας και εισοδήματος. Ο εκτοπισμός πλήττει κυρίως τις ευάλωτες ομάδες με σχεδόν 2 στους 5 Ουκρανούς να έχουν αναγκαστεί να μετακινηθούν στο εσωτερικό και οι πρόσφυγες να έχουν ξεπεράσει τα 4 εκατομμύρια σε περιοχές της Ευρώπης και της Κεντρικής Ασίας. (WBG, Annual Meetings 2022: Development in Crisis 2022)

Όλα τα παραπάνω προστέθηκαν στην ήδη επιβαρυνόμενη ατζέντα που αντιμετωπίζει ο WBG. Τα προγράμματα που «τρέχουν» αυτή τη στιγμή είχαν εστιάσει στις επιπτώσεις της πανδημίας και την κλιματική αλλαγή. Αυτά κινδυνεύουν να εκτροχιαστούν και δείχνουν να επιδεινώνονται οι μεγάλης κλίμακας επιπτώσεις από αυτά και ταυτόχρονα τα ακραία καιρικά φαινόμενα όπως ξηρασία και πλημμύρες, λειτουργούν επιβαρυντικά ως πολλαπλασιαστές για την πείνα, τον υποσιτισμό και την ενεργειακή ανασφάλεια για εκατομμύρια ανθρώπους σε όλο τον κόσμο. Παράλληλα ολόκληρος ο πλανήτης προσπαθώντας να αναχαιτίσει τον COVID-19, οι κυβερνήσεις εξάντλησαν τα δημοσιονομικά περιθώρια αφήνοντας στην άκρη τα σχέδια για μακροπρόθεσμη ανάπτυξη και ειδικά για πράσινη ανάπτυξη, αφήνοντας ουσιαστικά τις οικονομίες τους εκτεθειμένες και ανήμπορες να αντιδράσουν στο κύμα ακρίβειας και έλλειψης αγαθών, παράγοντες που θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε κοινωνική αναστάτωση και αναταραχή.

Αρχικά αυτό που κρίνει απαραίτητο ο οργανισμός είναι ότι πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στις πρώτες ανάγκες που λόγω του πολέμου είναι κυρίως ανθρωπιστικής φύσης όχι μόνο στην Ουκρανία αλλά και στις χώρες υποδοχής προσφύγων και στις αναπτυσσόμενες οικονομίες. Μακροπρόθεσμα θα υπάρξει πρόβλεψη για θέσπιση κονδυλίου της τάξεως των 170 δισεκατομμυρίων δολαρίων για το χρονικό διάστημα από τον Απρίλιο του 2022 έως τον Ιούνιο του 2023. Αυτό θα επενδυθεί στον αναπτυσσόμενο κόσμο για επαναφορά των αναπτυξιακών σχεδίων για τις φτωχές και ευάλωτες ομάδες και για την απορρόφηση των κραδασμών στη τροφική και εφοδιαστική αλυσίδα, στα καύσιμα, το εμπόριο και τις Άμεσες Ξένες Επενδύσεις που επηρέασε αρνητικά ο πόλεμος.

Γενικά ο διπλός στόχος, πανδημία και κλίμα, παραμένει πρωταρχικός με την ενσωμάτωση του προγράμματος για την Πράσινη, Ανθεκτική και Συμπεριληπτική Ανάπτυξη (GRID)⁴⁸. Αυτό συνοψίζει τη συνεχιζόμενη και προτεινόμενη απάντηση της WBG στις παγκόσμιες επιπτώσεις του πολέμου στην Ουκρανία. όπου προϋποθέτει τον αρμονικότερο συντονισμό και την βελτιωμένη συνεργασία με τους IFC⁴⁹ και MIGA.

5.3 Προτάσεις

Η επισιτιστική ανασφάλεια είχε ήδη επισημανθεί από την Παγκόσμια Τράπεζα από το 2014. Λόγοι από την μία μεριά όπως ο ολοένα αυξανόμενος παγκόσμιος πληθυσμός και η μείωση από την άλλη των καλλιεργήσιμων εκτάσεων λόγω της κλιματικής αλλαγής, έδωσε το έναυσμα για την δημιουργία δράσεων που σκοπό είχαν την αντιμετώπιση του προβλήματος. Υπήρξαν και επιμέρους αιτίες έλλειψης τροφίμων λόγω αλλαγών στις καταναλωτικές προτιμήσεις όπου αυξήθηκε η ζήτηση για ορισμένα τρόφιμα. Επιπλέον η παραγωγή γνώρισε αρκετές δυσκολίες λόγω μειωμένης απόδοσης σε πολλά μέρη παγκοσμίως και δεν

⁴⁸ Η προσέγγιση GRID (Green, Resilient, Inclusive Development), περιλαμβάνει μια θεμελιώδη αλλαγή στη διαχείριση του κινδύνου και της ανάπτυξης: από μια άμεση ανταπόκριση σε μια σκόπιμη και προληπτική στρατηγική ανάκαμψης για μακροπρόθεσμη πράσινη ανάπτυξη, δράση για το κλίμα και βιώσιμη ανάπτυξη χωρίς αποκλεισμούς για όλους. (COMMITTEE 2021)

⁴⁹ Η IFC (International Finance Corporation) επενδύει κυρίως σε αναδυόμενες αγορές και αναπτυσσόμενες οικονομίες.

μπορούσε να συμβαδίσει με την ζήτηση. Δυσκολίες αντιμετωπίζουν τα αλιεύματα και οι ιχθυοκαλλιέργειες με πρώτη αιτία τη θαλάσσια ρύπανση όπου η υγεία των ωκεανών μειώνεται και απειλείται η βιοποικιλία αρκετών οργανισμών. Σήμερα τα στοιχεία δείχνουν ότι 690 εκατομμύρια άνθρωποι υποσιτίζονται με τάση αυξητική για ακόμη 60 εκατομμύρια ανθρώπους σε πέντε χρόνια. Το 2050 με τους σημερινούς ρυθμούς θα οδηγήσει την ανάγκη ο πλανήτης να θρέψει περίπου 9 δισεκατομμύρια ανθρώπους με ικανότητα παραγωγής για το 70% του πληθυσμού. (WBG, CLIMATE-SMART AGRICULTURE 2021)

Κύριος υπαίτιος των παραγωγικών ρυθμών είναι η αλλαγή στις κλιματικές συνθήκες οι οποίες εμφανίζουν ακραία φαινόμενα με αύξηση της θερμοκρασίας, απότομες αλλαγές καιρού, πιο επιθετικά και ανθεκτικά παράσιτα και έντονη παρέμβαση στα αγροσυστήματα. Παράλληλα παρατηρείται υποβάθμιση και στα ποιοτικά χαρακτηριστικά των προϊόντων, ειδικά ζωικής προέλευσης. Το κλιματικό πρόβλημα προκαλείται και από τις μεθόδους που χρησιμοποιεί η ίδια η γεωργία με χαρακτηριστικό παράδειγμα τις εκπομπές αερίων θερμοκηπίου να φθάνουν το 19 με 29% των συνολικών. Επίσης παρατηρείται σπατάλη τροφίμων, με το 1/3 των παραγόμενων αγαθών να χάνονται. (WBG, CLIMATE-SMART AGRICULTURE 2021)

Σε όλα αυτά η Τράπεζα έπειτα από εκπόνηση μελετών που διεξήγαγε η ίδια, παρουσίασε μια νέα μέθοδο καλλιέργειας μέσω προγραμμάτων, την επανομαζόμενη κλιματικά έξυπνη γεωργία (CSA)⁵⁰. Αυτή καλείται να διαχειριστεί τις σύγχρονες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν οι καλλιέργειες, τα δάση, τα ζώα και τα θαλάσσια είδη. Τα προγράμματα αυτά έδωσαν πιθανές λύσεις στις σημερινές κλιματικές αλλαγές και βοήθησαν χώρες στην Ασία, Αφρική και Λατινική Αμερική να βελτιώσουν τα διατροφικά τους συστήματα. Πιο συγκεκριμένα τα προγράμματα αφορούν επενδυτικά πλάνα που εφαρμόζουν τα κράτη για να προωθήσουν την κλιματικά έξυπνη γεωργία. Η Παγκόσμια Τράπεζα έχει δεσμεύσει πάνω από 2,5 δισεκατομμύρια δολάρια σε τέτοιου είδους δράσεις. Η CSA έχει ως σκοπό την ικανοποίηση τριών αποτελεσμάτων:

- i. Την αύξηση παραγωγικότητας μέσω της ενίσχυσης των χαμηλών γεωργικών εισοδημάτων ειδικά για τους αγρότες που διαβιούν αποκλειστικά από αυτή την εργασία.
- ii. Τη βελτίωση ανθεκτικότητας που προκαλείται από τις παρατεταμένες περιόδους ξηρασίας, τα παράσιτα, τις ασθένειες και εν γένει με τους κινδύνους που απειλούν σήμερα τον αγροτικό τομέα.
- iii. Την επιδίωξη για μείωση εκπομπών που απελευθερώνονται στην ατμόσφαιρα από την αγροτική δραστηριότητα αλλά παράλληλα διατήρηση ή ενίσχυση των πνευμόνων πρασίνου με λιγότερες αποψιλώσεις δασών.

Αυτή την περίοδο εκτελείται το δεύτερο πακέτο δράσης (2021-2025) όπου αρχίζουν να γίνονται ορατά τα αποτελέσματα της πρώτης φάσης (2016-2020) με

⁵⁰ Η Τράπεζα βασίζεται τώρα στα προφίλ CSA και εξετάζει την επόμενη φάση: φέρνοντας στη ζωή την CSA σε επίπεδο χώρας με τα «Climate Smart Agriculture Investment Plans», που αναπτύχθηκαν σε συνεργασία με ένα ευρύ φάσμα εταιρών, συμπεριλαμβανομένου του Adaptation for African Agriculture (AAA) Πρωτοβουλία, το Διεθνές Κέντρο Τροπικής Γεωργίας (CIAT) και το Διεθνές Ινστιτούτο Ανάλυσης Εφαρμοσμένων Συστημάτων (IIASA).

τον τριπλασιασμό της παραγωγικότητας με πιο φιλικές προς το περιβάλλον διαδικασίες και αυξημένη ανθεκτικότητα⁵¹. Μάλιστα η Τράπεζα επενδύει σε προγράμματα όπου ερευνούν την ενσωμάτωση της τεχνολογίας στην σύγχρονη καλλιέργεια που θα βελτιώσει περαιτέρω την παραγωγή και θα καταπολεμήσει την κλιματική αλλαγή. Αυτή την στιγμή εφαρμόζονται παραπάνω από 10 CSA για το Λεσόθο, τη Ζάμπια, το Μπαγκλαντές, τη Ζιμπάμπουε, τη Γκάνα, το Μάλι, την Μπουρκίνα Φάσο, το Μαρόκο, την Ακτή Ελεφαντοστού, το Ιράκ, τη Ναμίμπια, το Νεπάλ, το Καμερούν και τη Δημοκρατία του Κονγκό. Οι συγκεκριμένες επενδύσεις αγγίζουν τα 2,5 δισεκατομμύρια δολάρια και θα ωφεληθούν περισσότερο από 80 εκατομμύρια άνθρωποι στις περιοχές αυτές. (WBG, CLIMATE-SMART AGRICULTURE 2021)

Ειδικότερα, ανάλογα με την κύρια δραστηριότητα της κάθε χώρας εφαρμόζονται και επιμέρους στρατηγικές. Για παράδειγμα στον κτηνοτροφικό τομέα του Μπαγκλαντές με κατάλληλα προγράμματα, βελτιώθηκε η υγεία των ζώων μέσω βελτιώσεων της διατροφής τους και επιλέγοντας τα πιο υγιή ζώα για αναπαραγωγή. Επίσης πλέον διαχειρίζονται την κοπριά όπου την χρησιμοποιούν για την γεωργία και όσο αφορά την μεταφορά και ψύξη του γάλατος, αυτή πλέον γίνεται με μεθόδους τεχνολογικά σύγχρονους ως προς την κατανάλωση ενέργειας και κατά επέκταση στις εκπομπές αερίων. Όλα αυτά οδήγησαν στην αύξηση παραγωγής γάλατος και ποιότητας κρέατος. Στην Κίνα τώρα εφαρμόζοντας την κάλλιστη διανομή νερού σε καλλιέργειες ρυζιού και καλαμποκιού κατάφεραν να αυξήσουν την συνολική παραγωγή στα προϊόντα αυτά και φυσικά χρησιμοποιώντας πάντα πρακτικές πράσινες για το περιβάλλον. (WBG, CLIMATE-SMART AGRICULTURE 2021)

Στις Φιλιππίνες όπου κύρια απασχόληση είναι η αλιεία, βελτίωσαν τις πρακτικές αλίευσης προστατεύοντας την βιοποικιλότητα βάση της περιόδου αναπαραγωγής. Στην Ουρουγουάη βελτίωσαν την παραγωγή κρέατος μετατρέποντας τις φάρμες σε κλιματικά έξυπνες και αυξάνοντας την ικανότητα διαχείρισης του εδάφους. Στην Βραζιλία το πρόγραμμα εστίασε στην εκπαίδευση των αγροτών στις νέες μεθόδους καλλιέργειας και παροχής τεχνικής βοήθειας για την υιοθέτηση πρακτικών βιώσιμης διαχείρισης γης. Στο Μεξικό υιοθετήθηκαν περιβαλλοντικά βιώσιμες τεχνολογίες για την σωστή διαχείριση απορριμμάτων με τη χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και την μετατροπή τους σε βιομάζα. Στο Ουζμπεκιστάν μελετάται η αλλαγή της μονοκαλλιέργειας βαμβακιού και σιταριού σε ένα πιο αποδοτικό γεωργικό σύστημα, ανθεκτικό στις κλιματικές αλλαγές και μεγαλύτερης γκάμας προϊόντων. (WBG, CLIMATE-SMART AGRICULTURE 2021)

Ταυτόχρονα εκτελούνται παρόμοια προγράμματα όπως το Πρόγραμμα Αγροτικής Παραγωγικότητας Δυτικής Αφρικής (WAAP), όπου αφορά 13 κράτη και τις περιφέρειες τους, προωθώντας έξυπνα τεχνολογικά τεχνικές για βασικές καλλιέργειες, όπως το ρύζι, το καλαμπόκι και προχωρά ακόμα και σε αναδασώσεις χρησιμοποιώντας πλατάνια για βελτίωση του κλίματος. Επίσης μελετώνται διάφορες τεχνικές συλλογής νερού και η όλη προσπάθεια έχει βοηθήσει περισσότερους από 10 εκατομμύρια ανθρώπους και περισσότερα από 8

⁵¹ Το 2020, το 52 % της χρηματοδότησης της Παγκόσμιας Τράπεζας στη γεωργία στόχευε επίσης στην προσαρμογή και τον μετριασμό του κλίματος. (WBG, CLIMATE-SMART AGRICULTURE 2021)

εκατομμύρια εκτάρια γης να είναι πιο παραγωγικά, ανθεκτικά και βιώσιμα. Αποτέλεσμα όλων αυτών είναι η αύξηση των εισοδημάτων τους κατά μέσο όρο 30%, μειώνοντας την επισιτιστική ανασφάλεια σε περίπου 50 εκατομμύρια ανθρώπους. (WBG, CLIMATE-SMART AGRICULTURE 2021)

Όσο αφορά το κλίμα, ο όμιλος της Παγκόσμιας Τράπεζας έπειτα από την Συνθήκη των Παρισίων, με την σύμπραξη 26 κρατών έχει δεσμεύσει τις κυβερνήσεις τους για μηδενισμό των εκπομπών αερίου έως το 2050. Η τράπεζα εκπόνησε μελέτες που αποδεικνύουν ότι το κόστος της υγείας που επέρχεται από την ατμοσφαιρική ρύπανση ανέρχεται σε 8,1 τρισεκατομμύρια δολάρια κάθε χρόνο που ισούται με το 6,1% του παγκόσμιου ΑΕΠ. (WBG, What You Need to Know About Climate Change and Air Pollution 2022)

Σε αυτή την κατεύθυνση η Τράπεζα συνεχίζει να συμμετέχει με έργα αξίας 52 δισεκατομμυρίων δολαρίων για την αντιμετώπιση της ρύπανσης τις τελευταίες δύο δεκαετίες. Παρόλα αυτά, οι τελευταίες συμφωνίες που πάρθηκαν για το κλίμα δεν αρκούν για την κάλυψη του στόχου να περιοριστεί η άνοδος της θερμοκρασίας μέχρι τον ενάμισο βαθμό. Χαρακτηριστική είναι η δήλωση αξιωματούχου του ΟΗΕ: «Απέχουμε πολύ από το επίπεδο και την ταχύτητα μείωσης των εκπομπών που είναι αναγκαία για να μείνει ο κόσμος στο +1,5°C», ενώ επίκειται νέα συνδιάσκεψη των COP27 για το κλίμα, υπό την αιγίδα του ΟΗΕ στο Σαρμ ελ Σείχ της Αιγύπτου. (Capital, ΟΗΕ: Οι διεθνείς δεσμεύσεις για το Κλίμα "απέχουν πολύ" από τους στόχους της συμφωνίας του Παρισιού 2022)

5.4 Ενεργειακό πρόβλημα Ευρώπης

Τα βήματα που γίνονται για την ενεργειακή μεταστροφή των αναπτυσσόμενων κρατών στην πράσινη ανάπτυξη, είναι μικρά και αδύνατα να καλύψουν προς το παρόν το κενό που υπάρχει στην ζήτηση. Ειδικά η Ευρώπη όπου η παραγωγή ενέργειας γίνεται από ορυκτά καύσιμα τα οποία εισάγονται από τρίτες χώρες και την καθιστούν ενεργειακά δέσμια άλλων, πρέπει να επενδύσει στην πράσινη ενέργεια συμπεριλαμβανομένου της πυρηνικής. Το τελευταίο όμως για την Γερμανία, είναι πρακτικά αδύνατο διότι είχε αποφασίσει προ δεκαετίας να απενεργοποιηθούν οι τρεις τελευταίοι εναπομείναντες πυρηνικοί σταθμοί στα τέλη του έτους 2022. Αυτό ήταν μέρος του γερμανικού σχεδιασμού που συμπεριελάμβανε και την διακοπή εγχώριας παραγωγής άνθρακα για την ολοκλήρωση της ενεργειακής μετάβασης που είχε ως αφορμή το πυρηνικό ατύχημα της Φουκοσίμα πριν από περίπου δέκα χρόνια.

Η Ευρώπη αυτή τη στιγμή προχωράει σε μαζική αποθήκευση κυρίως υδροποιημένου φυσικού αερίου από τις ΗΠΑ και κατασκευάζει υποδομές για να το προμηθεύεται μέσω θαλάσσης. Αυτό όμως αυξάνει το κόστος χρήσης του και φαίνεται ότι δεν θα επαρκεί, ιδιαίτερα τους χειμερινούς μήνες. Το ίδιο ισχύει και για το υδρογόνο όπου προς το παρόν φαίνεται να είναι μακρύς ο δρόμος για τη μαζική παραγωγή του και τον τρόπο που θα διατίθεται στην αγορά.

Τώρα φαίνεται όλο και πιο επιτακτικό η επιτάχυνση των ρυθμών για μετάβαση στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, Αυτό αποφάνθηκε και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ένα μήνα μετά την εισβολή, όπου έθεσε ως στόχο να καταστεί η ΕΕ αδέσμευτη από τα ρωσικά ορυκτά καύσιμα, έως το 2030 το αργότερο. Πιο

συγκεκριμένα η Γερμανία που πλήττεται περισσότερο από τις επιπτώσεις με το ρωσικό φυσικό αέριο λόγω του Nord Stream 1, έχει σχεδιασμό να παράγει το 80% της ηλεκτρικής ενέργειας από ΑΠΕ, με τελικό στόχο το 100% το 2035. Αυτό σκοπεύει να το επιτύχει η γερμανική κυβέρνηση αυξάνοντας την χερσαία και υπεράκτια αιολική δυναμικότητά της στο διπλάσιο απ'ότι είναι σήμερα και επίσης να τριπλασιάσει την ηλιακή παραγωγή της. (CRU 2022)

Η Παγκόσμια Τράπεζα έχει ήδη δρομολογημένα προγράμματα που σκοπό έχουν την μείωση των εκπομπών αερίων. Η εμπειρία που έχει ο οργανισμός είναι πολύτιμη για την ΕΕ που έχει ανάγκη άμεσης υλοποίησης των δεσμεύσεων για την πράσινη ενέργεια. Η Τράπεζα πρέπει να σταθεί αρωγός αυτής της προσπάθειας και να επεκτείνει με όποιο δυνατό τρόπο την κατασκευή έργων παραγωγής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές εγγύτερα στη Γηραιά Ήπειρο ώστε να συνεισφέρουν στις υπάρχουσες ανάγκες για καθαρή ενέργεια.

ΣΕΛΙΔΑ ΣΚΟΠΙΜΑ ΚΕΝΗ

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Αν και στην αναγραφόμενη χρονική στιγμή, τα πράγματα φαίνεται να εξελίσσονται και να οδηγούνται σε αποκλιμάκωση χωρίς τίποτα να είναι σίγουρο, το πιο σημαντικό συμπέρασμα που αποκομίζουμε από παρόμοιες καταστάσεις είναι ότι η ανθρωπότητα εξακολουθεί, παρόλο την πρόοδο, να διακατέχεται από έντονη αβεβαιότητα. Το παγκόσμιο σύστημα παραμένει χαοτικό και ανάλογες είναι και οι αντιδράσεις του. Αυτό που έχει σημασία τελικά είναι να επικρατούν οι φωνές των ψυχραιμότερων και να ακολουθείτε μια παγκόσμια στρατηγική επίλυσης προβλημάτων καθοδηγούμενη από διεθνείς οργανισμούς. Το ρόλο αυτό του καθοδηγητή πρέπει να τον αναλάβει η Παγκόσμια Τράπεζα σε συνεργασία με άλλους μεγάλους οργανισμούς, εμπνέοντας εμπιστοσύνη και σιγουριά.

Οι επενδύσεις τις οποίες πραγματοποιεί η Τράπεζα σε διάφορους τομείς ανάπτυξης, πρέπει να είναι προσεχτικά μελετημένες, στοχευμένες και να έχουν μακροπρόθεσμο χαρακτήρα. Επίσης οι πόροι που έχει στη διάθεση της δεν είναι απεριόριστοι οπότε πρέπει να υπάρχει ιεράρχηση προτεραιοτήτων και απαιτήσεων. Σημαντικό παράγοντα επιτυχίας αποτελεί και η σωστή κατανομή και απορρόφηση των κονδυλίων σε αυτούς που αποδίδονται. Αυτό απαιτεί συνήθως πολύπλοκους μηχανισμούς και στηρίζεται κυρίως στον εθελοντισμό και σε δεσμούς συνεργασίας και αμοιβαίας εμπιστοσύνης όμως η εποπτεία και η οργάνωση ανήκει εξ'ολοκλήρου στον οργανισμό.

Παρόλα αυτά, η πιο σημαντική και μείζονος σημασίας προϋπόθεση για να αναχαιτίσουμε αποτελεσματικά το πρώτο κύμα αρνητικών επιπτώσεων σε καίριας σημασίας γεγονότα είναι μία οργανωμένη και αποφασιστική αντίδραση. Τα πρόσφατα γεγονότα απέδειξαν ότι τέτοιου είδους αντανακλαστικά πρέπει να είναι διαθέτουν όλα τα σύγχρονα κράτη και να βρίσκονται σε διαρκής εγρήγορση. Η προετοιμασία των μηχανισμών αντίδρασης πρέπει να είναι ευθύνη των κυβερνήσεων και να υπάρχει ένας διεθνής φορέας υπεύθυνος για την δράση τους. Όλα αυτά απαιτούν συναίνεση και αποδοχή μερικώς παραχωρήσεων τόσο σε έμπυχο όσο και άψυχο δυναμικό των κρατών και ιδιαίτερα εκείνων που μπορούν και είναι ικανά να παρέχουν. Για το λόγο αυτό πρέπει η προσοχή και το ενδιαφέρον να στρέφεται όχι στους οικονομικά αδύνατους αλλά αντίθετα σε αυτούς που έχουν τις δυνατότητες και τα μέσα.

Ιστορικά αυτό που επιβεβαιώνεται είναι ότι, τη βάση του παγκόσμιου συστήματος οικονομιών αποτελούν τα αναπτυγμένα κράτη. Οι εύρωστες οικονομίες είναι αυτές που ορίζουν την τύχη του παγκόσμιου οικοδομήματος και χαράσσουν την πορεία της ανθρωπότητας. Είναι γεγονός ότι σε περίοδο κρίσης τείνουν τα κράτη αυτά να απομονώνονται και να επικρατεί το ένστικτο της αυτοσυντήρησης. Ο αντίκτυπος όμως των επιπτώσεων στις αναπτυσσόμενες χώρες καταλήγει να έχει πολλαπλάσιο αρνητικό αποτέλεσμα σε σχέση με το αρχικό λόγω της ευθραυστότητας των οικονομιών αυτών και της αδυναμίας αντίδρασης. Οπότε η συλλογικότητα αποτελεί καθοριστικό παράγοντα γρήγορης εξόδου από την αστάθεια, κάτι που δεν έγινε για παράδειγμα στα αρχικά στάδια εμφάνισης του COVID-19.

Ταυτόχρονα η πανδημία ήταν μία πρώτης τάξεως ευκαιρία να αναδείξει τα αργά αντανάκλαστα της Διεθνούς κοινότητας και να αποδείξει ότι κανείς δεν μένει αλώβητος από επικίνδυνες πρακτικές άλλων. Αντίθετα επισήμανε τις αδυναμίες του συστήματος και κατέδειξε την ανάγκη διεθνούς συνεργασίας για έξοδο από την κρίση. Αυτό το ρόλο ανέλαβε ο όμιλος της Τράπεζας με την ίδια να μην έχει στα προς ενέργεια σχέδια υπόψιν το τομέα της υγείας με αποτέλεσμα να περάσει αρκετό χρονικό διάστημα ώστε να προσαρμοστεί στα νέα δεδομένα.

Εν κατακλείδι, ο όμιλος της Παγκόσμιας Τράπεζας ως ένας από τους κορυφαίους Διεθνής χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, έχει τις δυνατότητες να προβλέπει έγκαιρα μια επικείμενη κρίση και να αποσβένει τις όποιες επιπτώσεις αυτή αποφέρει. Οφείλει με την παρουσία του να αποτελεί πρωτοπόρος και καινοτόμος ιδεών και πράξεων που ως σκοπό θα έχουν την βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και την ανάπτυξη της παγκόσμιας ευημερίας για το καλό της ανθρωπότητας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Amadeo, Kimberly. *What Is the Core Inflation Rate?* November 10, 2022. <https://www.thebalancemoney.com/core-inflation-rate-3305918> (accessed November 12, 2022).
- Anisimova, Evgeniya. "Wheat prices on the rise (CBS News)." *IFPRI*. May 8, 2022. <https://www.ifpri.org/news-release/wheat-prices-rise-cbs-news%C2%A0> (accessed October 10, 2022).
- BBC. *Visa and Mastercard suspend Russian operations*. March 6, 2022. <https://www.bbc.com/news/business-60637429> (accessed October 10, 2022).
- . *War in Ukraine: Rolls-Royce to stop all business with Russia*. March 8, 2022. <https://www.bbc.com/news/uk-england-derbyshire-60669203> (accessed October 20, 2022).
- Bloomberg. *Russia Lost Access to Half Its Reserves, Finance Minister Says*. March 13, 2022. <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-03-13/russia-lost-access-to-half-its-reserves-finance-minister-says?leadSource=uverify%20wall> (accessed October 16, 2022).
- Capital. *Η SWIFT δηλώνει έτοιμη να συμμορφωθεί με τους περιορισμούς σε ρωσικές τράπεζες*. 27 February 2022. <https://www.capital.gr/diethni/3617750/i-swift-dilonei-etoimi-na-summorfothei-me-tous-periorismous-se-rosikes-trapezes> (πρόσβαση October 2022, 16).
- . *Ο χάρτης των ελληνικών εξαγωγών στη Ρωσία - Ποιοι κλάδοι πλήττονται*. 2 March 2022. <https://www.capital.gr/oikonomia/3618452/o-xartis-ton-ellinikon-exagogon-sti-rosia-poioi-kladoi-plittontai> (πρόσβαση October 21, 2022).
- . *ΟΗΕ: Οι διεθνείς δεσμεύσεις για το Κλίμα "απέχουν πολύ" από τους στόχους της συμφωνίας του Παρισιού*. 26 October 2022. <https://www.capital.gr/diethni/3677037/oie-oi-diethneis-desmeuseis-gia-to-klima-apexoun-polu-apo-tous-stoxous-tis-sumfonias-tou-parisiou> (πρόσβαση October 30, 2022).
- . *Σερβία: Αναθεωρεί τη στάση της και καταδικάζει τη ρωσική εισβολή στην Ουκρανία*. 2 March 2022. <https://www.capital.gr/diethni/3618706/serbia-anatheorei-ti-stasi-tis-kai-katadikazei-ti-rosiki-eisboli-stin-oukrania> (πρόσβαση October 18, 2022).
- CLOVER, JULIAN. "EU issues ban on Russian TV channels." *Broadbandtvnews*. February 28, 2022. <https://www.broadbandtvnews.com/2022/02/28/eu-issues-ban-on-russian-tv-channels/> (accessed October 25, 2022).

- CNBC. *UK energy titan SSE says low wind, driest conditions in 70 years hit renewable generation.* September 29, 2022. <https://www.cnbc.com/2021/09/29/sse-says-low-wind-dry-conditions-hit-renewable-energy-generation.html> (accessed October 13, 2022).
- COMMITTEE, DEVELOPMENT. "From COVID-19 Crisis Response to Resilient Recovery - Saving Lives and Livelihoods." WBG. March 20, 2021. <https://thedocs.worldbank.org/en/doc/9385bfef1c330ed6ed972dd9e70d0fb7-0200022021/original/DC2021-0004-Green-Resilient-final.pdf> (accessed October 12, 2022).
- CRU. *War in Ukraine reshapes European energy policy.* March 11, 2022. (<https://sustainability.crugroup.com/article/war-ukraine-reshapes-european-energy-policy> (accessed October 31, 2022)).
- Foreign-Politics. *Οργανισμός Συνεργασίας της Σανγκάης: Μια ακόμη περιφερειακή ένωση ή το αντίπαλο δέος του NATO;*. March 22, 2017. <https://foreign-politics.com/%ce%bf%cf%81%ce%b3%ce%b1%ce%bd%ce%b9%cf%83%ce%bc%cf%8c%cf%82-%cf%83%cf%85%ce%bd%ce%b5%cf%81%ce%b3%ce%b1%cf%83%ce%af%ce%b1%cf%82-%cf%84%ce%b7%cf%82-%cf%83%ce%b1%ce%bd%ce%b3%ce%ba%ce%ac%ce%b7%cf%82/> (accessed October 22, 2022).
- ICTplus. *Το CERN δεν θα συμμετέχει σε νέες συνεργασίες με τη Ρωσική Ομοσπονδία και τους θεσμούς της.* March 10, 2022. <https://ictplus.gr/to-cern-den-tha-symmetexei-se-nees-synergasies-me-ti-rosiki-omospondia-kai-tous-thesmous-tis/> (accessed October 16, 2022).
- iEidiseis. *Αιχμές Σαρλ Μισέλ προς Ούρσουλα φον ντερ Λάιεν: Χάσαμε χρόνο για το ενεργειακό.* September 3, 2022. <https://www.ieidiseis.gr/kosmos/161546/aixmes-sarl-misel-pros-oyrsoula-fon-der-laien-xasame-xrono-gia-to-energeiako> (accessed October 5, 2022).
- in.gr. *Από την Πορτοκαλί Επανάσταση μέχρι την εισβολή της Ρωσίας, η Ουκρανία συνεχίζει να αμφιταλαντεύεται ανάμεσα σε Δύση και Μόσχα.* 24 February 2022. <https://www.in.gr/2022/02/24/world/oukrania-taraxodis-istoria-tis-apo-tin-aneksartisia-1991-mexri-simera/> (πρόσβαση September 25, 2022).
- Institute for the Study of War. *BBC.* 2022. <https://www.bbc.com/news/world-europe-60506682> (accessed 10 11, 2022).
- International Food Policy Research Institute. *Countries banning food exports.* May 18, 2022. <https://www.cnbc.com/2022/05/18/countries-banning-food-exports-amid-rising-prices-inflation.html> (accessed October 20, 2022).
- Kortunov, Andrey. "Restoration, Reformation, Revolution? Blueprints for the World Order after the Russia-Ukraine conflict." *RIAC.* May 11, 2022. <https://russiancouncil.ru/en/activity/publications/restoration-reformation->

revolution-blueprints-for-the-world-order-after-the-russia-ukraine-conflict/ (accessed October 5, 2022).

Kristalina Georgieva, Sebastián Sosa, Björn Rother. "Global Food Crisis Demands Support for People, Open Trade, Bigger Local Harvests." *IMF*. September 30, 2022. <https://www.imf.org/en/Blogs/Articles/2022/09/30/global-food-crisis-demands-support-for-people-open-trade-bigger-local-harvests> (accessed October 10, 2022).

LIFO. *Αντιπολεμικές διαδηλώσεις σε όλο τον κόσμο υπέρ της Ουκρανίας- Χιλιάδες κατέβηκαν στους δρόμους*. February 28, 2022. <https://www.lifo.gr/now/world/antipolemikes-diadiloseis-se-olo-ton-kosmo-yper-tis-oukranias-hiliades-katebikan-stoys> (accessed October 19, 2022).

Munsif Vengattil, Elizabeth Culliford. *Facebook allows war posts urging violence against Russian invaders*. March 11, 2022. <https://www.reuters.com/world/europe/exclusive-facebook-instagram-temporarily-allow-calls-violence-against-russians-2022-03-10/> (accessed October 18, 2022).

News, Banking. *Οι παραγωγοί σχιστολιθικού αερίου των ΗΠΑ «παλεύουν» για να καλύψουν τη ζήτηση*. 19 September 2022. <https://www.bankingnews.gr/analyseis-ektheseis/articles/642598/analysis-i-paragogoi-sxistolithikoy-aeriou-ton-ipa-paleyoun-gia-na-kalypsoun-ti-zitisi> (πρόσβαση October 10, 2022).

news24/7. *ΔΝΤ: Φόβοι για βαρύ χειμώνα και κοινωνική αναταραχή στην Ευρώπη*. September 4, 2022. <https://www.news247.gr/kosmos/dnt-enas-varys-cheimonas-tha-mporoyse-na-odigisei-se-koinoniki-anatarachi-stin-eyropi.9758710.html> (accessed October 30, 2022).

Protagon. *«Ο Πούτιν χρησιμοποιεί τον λιμό ως όπλο»*. 19 May 2022. <https://www.protagon.gr/epikairotita/live-o-routin-dieksagei-polemo-peinas-44342504835> (πρόσβαση October 30, 2022).

Protothema. *Πόλεμος στην Ουκρανία - Αιχμηρός ο Σολτς, επαναφέρει την υπόθεση Σταϊνμάιερ: «Δεν σχεδιάζω επίσκεψη»*. 3 May 2022. <https://www.msn.com/el-gr/news/world/%CF%80%CF%8C%CE%BB%CE%B5%CE%BC%CE%BF%CF%82-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CE%BF%CF%85%CE%BA%CF%81%CE%B1%CE%BD%CE%AF%CE%B1-%CE%B1%CE%B9%CF%87%CE%BC%CE%B7%CF%81%CF%8C%CF%82-%CE%BF-%CF%83%CE%BF%CE%BB%CF%84%CF%82-%CE%B5%CF%80%C> (πρόσβαση October 12, 2022).

Reid, Michael. *A region caught between stagnation and angry street protests*. <https://www.economist.com/special-report/2022-06-18>, The Economist, 2022.

Symonds, Peter. "US, Britain, Australia announce major military pact against China." *The Frontier Post*. November 14, 2021. <https://thefrontierpost.com/us-britain-australia-announce-major-military-pact-against-china/> (accessed October 14, 2022).

TheMoscowTimes. *10 Bolshoi Dancers Suspended for Tashkent Performance*. October 7, 2022. <https://www.themoscowtimes.com/2022/10/07/10-bolshoi-dancers-suspended-for-tashkent-performance-a79018> (accessed October 20, 2022).

tvxs. *Αποκλείστηκαν οι Ρώσοι και οι Λευκορώσοι αθλητές από τους Παραολυμπιακούς Αγώνες*. 3 March 2022. <https://tvxs.gr/news/athlitika/apokleistikan-oi-rosoi-kai-oi-leykorosoi-athlites-aro-toys-paraolympiakoys-agonas> (πρόσβαση October 18, 2022).

Urban, Thomas. *German Ostpolitik*. Berlin: FotoTapeta, 2022.

ViaDiplomacy. *Ο νέος Ψυχρός Πόλεμος έρχεται – Αμερικανικοί πυρηνικοί πύραυλοι cruise στην Ευρώπη*. 14 December 2014. <https://www.viadiplomacy.gr/o-neos-psichros-polemos-erchete-amerikaniki-piriniki-piravli-cruise-stin-evropi/> (πρόσβαση October 14, 2022).

W. 2022. https://wblog.wiki/el/Multilateral_development_bank (accessed October 10, 2022).

WBG. *Annual Meetings 2022: Development in Crisis*. October 16, 2022. <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2022/10/16/annual-meetings-2022-development-in-crisis> (accessed October 24, 2022).

—. *CLIMATE-SMART AGRICULTURE*. April 5, 2021. <https://www.worldbank.org/en/topic/climate-smart-agriculture> (accessed October 26, 2022).

—. *Remarks by World Bank Group President David Malpass at the High-Level event on access to grains and fertilizers in Africa during UNGA 77*. September 21, 2022. <https://www.worldbank.org/en/news/speech/2022/09/21/remarks-by-world-bank-group-president-david-malpass-at-the-high-level-event-on-access-to-grains-and-fertilizers-in-afric> (accessed October 26, 2022).

—. *What You Need to Know About Climate Change and Air Pollution*. September 1, 2022. <https://www.worldbank.org/en/news/feature/2022/09/01/what-you-need-to-know-about-climate-change-and-air-pollution> (accessed October 26, 2022).

Wintour, Patrick. "'We were all wrong': how Germany got hooked on Russian energy." *theguardian*. June 2, 2022. <https://www.theguardian.com/world/2022/jun/02/germany-dependence-russian-energy-gas-oil-nord-stream> (accessed October 8, 2022).

ΑΝΥΦΑΝΤΗ, ΣΤΑΥΡΟΥ. «dspace.lib.uom.» *dspace.lib.uom*. 23 December 2020. <https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/24962/4/AnyfantisStaurosMsc2020.pdf> (πρόσβαση September 20, 2022).

ΑΠΕ-ΜΠΕ. *Διεθνής οικονομία: Οι φόβοι για ύφεση στις ΗΠΑ σκιάζουν τις προοπτικές για την παγκόσμια ανάκαμψη*. 23 June 2022. <https://www.amna.gr/home/article/656509/Diethnis-oikonomia-Oi-foboi-gia-ufesi-stis-IPA-skiazoun-tis-prooptikes-gia-tin-pagkosmia-anakampsi> (πρόσβαση October 27, 2022).

Βήμα. *Ρωσία: Επανακάμπτει στις εξαγωγές πετρελαίου παρά τις κυρώσεις*. 8 October 2022. <https://www.tovima.gr/2022/10/08/finance/rosia-epistrefeistis-eksagoges-petrelaiou-para-tis-kyroseis/> (πρόσβαση October 20, 2022).

Διάλογος. *Πρωτόγνωρη η διάρκεια του φαινομένου Λα Νίνια – Τι προκαλεί και πόσο θα κρατήσει*. 3 September 2022. <https://dialogos.com.cy/%CF%80%CF%81%CF%89%CF%84%CF%8C%CE%B3%CE%BD%CF%89%CF%81%CE%B7-%CE%B7-%CE%B4%CE%B9%CE%AC%CF%81%CE%BA%CE%B5%CE%B9%CE%B1-%CF%84%CE%BF%CF%85-%CF%86%CE%B1%CE%B9%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%AD%CE%BD%CE%BF%CF%85/> (πρόσβαση October 12, 2022).

Καθημερινή. *Τρικυμιώδη νερά για τη διεθνή οικονομία «βλέπει» το ΔΝΤ*. 12 October 2022. <https://www.kathimerini.gr/economy/562087360/trikymiodi-nera-gia-ti-diethni-oikonomia-vlepei-to-dnt/> (πρόσβαση October 26, 2022).

—. *Βαρύ το τίμημα στις αερομεταφορές λόγω των κυρώσεων*. 9 March 2022. <https://www.kathimerini.gr/economy/561753658/vary-to-timima-stis-aerometafores-logo-ton-kyroseon/> (πρόσβαση October 18, 2022).

—. *Μπορεί η Ρωσία να πωλήσει τα τεράστια αποθέματα χρυσού της;* 16 March 2022. <https://www.kathimerini.gr/economy/561765049/mporei-i-rosia-napolisei-ta-terastia-apothemata-chrysoy-tis/> (πρόσβαση October 16, 2022).

—. *Το Ιράν αυξάνει τις εξαγωγές «μαύρου χρυσού» και βλέπει χαλάρωση εμπόργκο*. March 10, 2021. <https://www.kathimerini.gr/economy/561289228/to-iran-ayxanei-tis-exagoges-mayroy-chrysoy-kai-vlepei-chalarosi-empargko/> (accessed October 14, 2022).

Ματούλα Κουστίνη, Νόρα Ράλλη, Παρή Σπίνου, Ιωάννα Σωτήρχου, Βασιλική Τζεβελέκου. *Κατά της εισβολής, υπέρ της Τέχνης*. 2 March 2022. https://www.efsyn.gr/tehnes/art-nea/334253_kata-tis-eisbolis-yper-tis-tehnis (πρόσβαση October 18, 2022).

ΜΠΡΙΤΑΝΙΚΑ, ΠΑΠΥΡΟΣ – ΛΑΡΟΥΣ –. «ΕΓΚ/ΔΕΙΑ ΠΑΠΥΡΟΣ – ΛΑΡΟΥΣ – ΜΠΡΙΤΑΝΙΚΑ.» Στο *ΠΑΠΥΡΟΣ – ΛΑΡΟΥΣ – ΜΠΡΙΤΑΝΙΚΑ*, του/της ΜΠΡΙΤΑΝΙΚΑ. ΑΘΗΝΑ: ΠΑΠΥΡΟΣ, 2007.

- ΟΤ. *Ακίνητα: Απλησίαστες οι τιμές και στα παλιά διαμερίσματα – Αύξηση έως 40% στη διετία.* October 25, 2022. <https://www.ot.gr/2022/10/25/oikonomia/akinita/akinita-aplisiastes-oi-times-kai-sta-palia-diamerismata-ayksisi-eos-40-sti-dietia-pinakes/> (accessed November 2, 2022).
- *ΔΝΤ: Καμπανάκι κινδύνου για την επισιτιστική ανασφάλεια – Πράσινο φως σε έκτακτο εργαλείο δανεισμού.* September 30, 2022. <https://www.ot.gr/2022/09/30/diethni/dnt-kampanaki-kindynou-gia-tin-episitistiki-anasfaleia-prasino-fos-se-ektakto-ergaleio-daneismou/> (accessed October 30, 2022).
- *ΕΕ: Τι περιλαμβάνει το νέο πακέτο κυρώσεων σε βάρος της Ρωσίας.* 6 October 2022. <https://www.ot.gr/2022/10/06/diethni/ee-ti-perilamvanei-to-neo-paketo-kyroseon-se-varos-tis-rosias/> (πρόσβαση October 20, 2022).
- *Εκρηξη πληθωρισμού: Αμηχανία και αλλαγή πορείας για κυβερνήσεις και κεντρικές τράπεζες.* June 10, 2022. <https://www.ot.gr/2022/06/10/diethni/ekriksi-plithorismou-amixania-kai-allagi-poreias-gia-kyverniseis-kai-kentrikes-trapezes> (accessed October 30, 2022).
- *Εκρηξη πληθωρισμού: Αμηχανία και αλλαγή πορείας για κυβερνήσεις και κεντρικές τράπεζες.* June 10, 2022. <https://www.ot.gr/2022/06/10/diethni/ekriksi-plithorismou-amixania-kai-allagi-poreias-gia-kyverniseis-kai-kentrikes-trapezes/> (accessed November 2, 2022).
- *Επισιτιστική ασφάλεια: Τα 5+1 σημεία της κοινής δράσης των IFI.* May 18, 2022. <https://www.ot.gr/2022/05/18/diethni/episitistiki-asfaleia-ta-51-simeia-tis-koinis-drasis-ton-ifi/> (accessed October 30, 2022).
- *Παγκόσμια Τράπεζα: Ζητά να αυξηθεί η παραγωγή τροφίμων, ενέργειας και λιπασμάτων.* 19 April 2022. <https://www.ot.gr/2022/04/19/diethni/pagkosmia-trapeza-zita-na-ayksithei-i-paragogi-trofimon-energeias-kai-lipasmaton/> (πρόσβαση October 26, 2022).
- *Πόλεμος στην Ουκρανία: Ποιες χώρες έχουν απαγορεύσει εξαγωγές τροφίμων.* 20 May 2022. <https://www.ot.gr/2022/05/20/diethni/polemos-stin-oukrania-poies-xores-exoun-apagoreyse-eksagoges-trofimon> (πρόσβαση October 12, 2022).
- ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ, ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Α. "Ο άδικος πόλεμος και το παιχνίδι των προφάσεων." *Καθημερινή.* March 20, 2022. <https://www.kathimerini.gr/opinion/561770098/o-adikos-polemos-kai-to-paichnidi-ton-profaseon/> (accessed October 22, 2022).
- ΠΑΠΑΦΛΩΡΑΤΟΣ, ΙΩΑΝΝΗΣ. *Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΜΕΤΑΞΥ ΡΩΣΣΙΑΣ ΚΑΙ ΟΥΚΡΑΝΙΑΣ.* ΑΘΗΝΑ: ΛΕΙΜΩΝ, 2022.

- ΣανΣήμερα. *Η Ιστορία της Κριμαίας*. 2022. <https://www.sansimera.gr/articles/756> (πρόσβαση October 5, 2022).
- Σκαφιδάς, Γιώργος. «Η «απάντηση» Πούτιν: Κλιμάκωση, αδιέξοδα και σενάρια απεμπλοκής.» *Καθημερινή*. 12 October 2022. <https://www.kathimerini.gr/world/562088845/i-apantisi-poytin-klimakosi-adiexoda-kai-senaria-apemplotis/> (πρόσβαση October 20, 2022).
- . «Ουκρανικό: Τι αλλάζει με την αναγνώριση της ανεξαρτησίας των Ντονέτσκ – Λουγκάνσκ; Πώς θα αντιδράσει η Δύση;» *Καθημερινή*. 2 February 2022. <https://www.kathimerini.gr/world/561729979/oykraniko-ti-allazei-me-tin-anagnorisi-tis-anexartias-ton-ntonetsk-loygkansk-apo-ti-rosia-pos-tha-antidrasei-i-dysi/> (πρόσβαση September 25, 2022).
- Στούκας, Μιχάλης. «Ρωσία - Ουκρανία: Μια διαμάχη με παρελθόν.» *Πρώτο Θέμα*. 26 February 2022. <https://www.protothema.gr/stories/article/1216032/rosia-oukrania-mia-diamahi-me-parelthon/> (πρόσβαση October 12, 2022).
- Στούπας, Κώστας. "Πλαφόν στις... υποσχέσεις χρειαζόμαστε!" *Capital*. October 13, 2022. <https://www.capital.gr/o-kostas-stoupas-grafei/3664082/plafonstis-uposxeseis-xreiazomaste> (accessed October 25, 2022).
- Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Ευρωπαϊκό. *Ενημερωτικό γράφημα - EU sanctions against Russia over Ukraine (since 2014)*. March 15, 2022. <https://www.consilium.europa.eu/el/infographics/eu-sanctions-against-russia-over-ukraine/> (accessed October 16, 2022).
- ΧΑΤΖΗΔΗΜΗΤΡΙΟΥ, ΙΩΑΝΝΗΣ. *Διεθνής Επιχειρηματικές Δραστηριότητες*. Θεσσαλονίκη: Ανίκουλα, 2003.